

IVAR EIMHJELLEN OG GURO ØDEGÅRD

Klima og migrasjon

To casestudier av sivilsamfunnsorganisering i ei ny tid

Ivar Eimhjellen og Guro Ødegård

Klima og migrasjon

To casestudier av sivilsamfunnsorganisering i ei ny tid

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Bergen/Oslo 2016

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2016
Rapport 2016:2

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Co/Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (pdf): 978-82-7763-500-2
ISSN (web): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Uni Rearch Rokkansenteret og Institutt for samfunnsforskning.

Innhold

Innhold	5
Introduksjon	7
1 Utvikling og funksjonar i norsk frivilligliv	
<i>Ivar Eimhjellen</i>	11
Ei todeling av organisasjonssamfunnet	11
Globalisering	12
Migrasjon	13
Kommunikasjonsteknologi	14
Sivilsamfunnet sine funksjonar	15
Sivilsamfunn som politikk og interessekamp.....	16
Sivilsamfunn som integrasjonsarena	19
Sivilsamfunn som verdi- og velferdsproduksjon	21
Litteratur	24
2 Nytt lokalt engasjement: Ein studie av Bærekraftige Liv i Bergen	
<i>Ivar Eimhjellen</i>	27
Utvikling av miljøørsla	28
Miljøengasjement som lokalt engasjement og fellesskap; eit internasjonalt døme.....	29
Oppstart og utvikling av Bærekraftige Liv i Bergen.....	31
Organiseringsform	34
Kommunikasjonsteknologi	35
Nettverket veks	37
Omorganisering og formalisering	41
Lokal tilpassing	44
BL Løvtakken.....	45
BL Hellemyren	47
Bærekraftige Liv som sosialt entreprenørskap	49
Frå protest til fest. Bærekraftige liv som politisk prosjekt.....	52
Bærekraftige Liv som eit fleirdimensjonalt initiativ	54
Litteratur	59

3	Kulturformidler eller politisk aktør? En studie av flerkulturelle barne-og ungdomsorganisasjoner	
	<i>Guro Ødegård</i>	61
	Problemstilling	66
	Teoretiske perspektiver	68
	Data og metode	71
	Analyser: I spenningsfeltet mellom nasjonal kulturformidler og politisk innovatør	73
	En presentasjon av organisasjonenes rammebetingelser og formål	74
	Oppsummering	85
	Organisasjonene som medlemsrettede kulturorganisasjoner	87
	Identitet som betingelse for integrasjon og brobygging	89
	Utdanning: Veien ut av en marginalisert posisjon	92
	Oppsummering	94
	Organisasjonene i en samfunnspolitisk forståelsesramme	95
	Institusjonell nettverksbygging nasjonalt og transnasjonalt	96
	Organisasjonene som politiske aktivister	100
	Organisasjonsetablering som ungdomsopprør	100
	Demokratieksport	102
	Når kultur blir politisk kamp	104
	Oppsummering	108
	Drøftelse	109
	Rammebetingelser og sårbarhet	110
	Identitet som grunnlag for integrasjon	112
	Organisasjonenes samfunnsrolle og kritiske korrektiv	113
	Konklusjon og videre forskning	114
	Litteratur	117
4	Nye organiseringsformer i ei globalisert tid	
	- Ein samlande konklusjon	121
	Appendiks	125
	Samandrag/Abstract	127

Introduksjon

I det norske offentlige ordskiftet blir Noreg gjerne kalla for «frivillighetslandet». Omgrepet ber i seg ei viss sanning. I eit internasjonalt perspektiv er det norske sivilsamfunnet prega av ein svært høg organisasjonstettleik av lokale, regionale og nasjonale organisasjonar. Det er fleire frivillige organisasjonsmedlemskap enn det er borgarar i landet, og den frivillige innsatsen for lag og foreiningar er svært høg. Samtidig ser vi kimen til relativt store endringsprosessar innan sektoren. Som vi skal komme tilbake til, går enkelte så langt som å hevde at den tradisjonelle organisasjonsmodellen er under press. Bakteppe for ein slik karakteristik er mellom anna at den tradisjonelle medlemskapsmodellen taper terreng. Dette betyr ikkje at færre er med i ein frivillig organisasjon, men tilknytingsforma blir lausare og mindre formell. Også organisasjonslandskapet er i endring. Nye former for kollektive handlingsformer trer fram – og det er ikkje nødvendigvis lenger slik at lokale foreiningar er tilslutta ei nasjonal ening. Det er heller ikkje lenger slik at ei nasjonal eining har lokale lag – med ein hierarkisk og interdemokratisk struktur.

Den norske Makt- og demokratiutgreiinga meinte i 2003 at desse endringstrekk bidrog til å svekke demokratiet og det norske folkestyret. Når organisasjonane sin interdemokratiske struktur forvitrar, svekkast ikkje berre organisasjonane si rolle som «skular i demokrati» for enkeltindivid, men også deira rolle ovanfor det politiske systemet. Dette inneber å vere eit bindeledd mellom enkeltindivid og myndigheitene, som ein korporativ kanal der folket – gjennom organisasjonane - har mogelegheit for å vere kritiske korrektiv ovanfor maktapparatet.

I denne rapporten tener dette endringsbiletet og diskusjonen kring moglege konsekvensar av endringar som bakteppe for to casestudier, som utgjer det empiriske bidraget i rapporten. Dei to studiane syner eksempel på nye organisasjonsformer som har fått fotfeste i ein norsk sivilsamfunns-kontekst. Den fyrste casestudien er av grasrotinitiativet Bærekraftige Liv i

Bergen, og den andre er ein casestudie som inkluderer åtte nasjonale organisasjonar for barn og unge med fleirkulturell bakgrunn. Det er to svært ulike case, men som har det til felles at dei svarer på globale utfordringar som strekk seg utover nasjonalstatens rammer, nemleg *klima* og *migrasjon*.

Bærekraftige liv ber i seg globale strømingar knytt til klimaendringar. Målsettinga med initiativet er å samle menneske i lokalmiljø rundt dei klimautfordringane verda står overfor. Å inspirere til mindre forbruk, naturvennlege handlingar og å arbeide for gode miljøvennlige fellesskapsløysingar ser ut til å ha gjeve inspirasjon til danninga av ein ny kollektiv identitet og kulturelle endringstrekk på individnivå knytt til livsstil og global politikk – med lokal innpakking.

Dei nasjonale fleirkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonane har oppstått i lys av dei unge eller deira forfedre si innvandring til Noreg. Målsettinga for organisasjonane har vore å skape eigne møtestader og arena for sosial og politisk integrasjon for unge med ein tokulturell identitet. Desse organisasjonane er også berarar av transnasjonale band til eit heimland eller andre vestlege vertsland for flykningar frå eit felles land eller region. Dette skaper grunnlag for ei transnasjonal frivillig organisering som ber i seg ulike vilkår for identitet- og tilhørsle og samfunnsrolle.

Begge casa framstår som døme på organisasjonsentreprenørskap (el. innovasjon) der hensikta er å løyse overgripande samfunnsutfordringar knytt til berekraftig livsstil og integrasjon. At frivillige samanslutningar grip fatt i nye og påtrengande samfunnsoppgåver er ikkje eit nytt fenomen. Dei tradisjonelle folkerørslene på 1800-tallet vart også, som vi kjem tilbake til i neste kapittel, etablert for å løyse samfunnsoppgåver det offentlege ikkje hadde kapasitet eller evne til å gripe. Våre dømer kan slik sett sjåast på som organisasjonsformer i møte med nye typar av drivkrefter - sjølv om desse drivkreftene – klima og migrasjon - er svært forskjellige.

I lys av ei forståing av at den tradisjonelle organisasjonsmodellen er i endring, spør vi korleis vi kan forstå desse endringane? I kapittel 1 presenterer vi meir utfyllande kva utviklingstrekk som pregar det norske frivillige engasjement og kva funksjonar frivillige organisasjonar kan ha i samfunnet. Med dette som bakteppe går vi i kapittel 2 og 3 nærare inn på kvar enkelt casestudie. Eit felles spørsmål som blir stilt er om det er mogeleg å identifisere korleis desse endringstrekk tek form, reint organisatorisk. Korleis kan casestudiane bidra til å utvide vår forståing av kva frivillige organisasjonar er og kva funksjoner dei har i vår tid, både for den enkelte og for samfunnet? Dei to døma vi presenterer i det empiriske materialet, gjev innblikk i korleis nye problemstillingar skaper behov for nye former for fellesskap og dannar grunnlaget for nye fortellingar om kva retning frivillig organisering tar. Slik sett utfordrar desse døma vår tradisjonelle forståing av frivillige organisasjonar sine funksjonar, korleis dei organiserer seg, korleis dei driv sin aktivitet – og våre forståingar av dei etablerte analytiske

skiljelinjene mellom frivillige organisasjonar si rolle som konflikt- eller konsensusorienterte, og mellom deira rolle som samfunnsretta vs. medlemsretta (jfr. neste kapittel).

Denne korte introduksjonen er eit forsøk på å gje ei grunngjeving på kvifor to så ulike casestudier blir samla i ein felles rapport. Ivar Eimhjellen sin studie av Bærekraftige Liv blir presentert inngåande i kapittel 2, mens Guro Ødegård sin studie av dei fleirkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonane utgjer kapittel 3. Begge studiane er å betrakte som kvalitative intervjustudier, med tilhøyrande dokumentanalyser. Data og metode blir presentert meir inngåande i kvar delstudie.

Sjølv om det ligg ei felles forståing til grunn for val av case, kan kvar enkelt casestudie lesast isolert. Dei framstår slik sett som sjølvstendige tekstar – med sjølvstendige teoretiske bidrag – i tillegg til det felles rammeverket som ligg i botn.

Utvikling og funksjonar i norsk frivilligliv

Ivar Eimhjellen

I dette kapittelet skal vi fyrst ta for oss to sentrale utviklingstrekk som har bidrege til å forme nyare frivillig engasjement i Noreg: ei todeling av organisasjonssamfunnet og globalisering. Vi skal vidare drøfte dei ulike funksjonane som sivilsamfunnet og frivillige organisasjonar kan ha for samfunnet meir generelt.

Ei todeling av organisasjonssamfunnet

Nordmenn har over lengre tid vore kjenneteikna med ei utbreidd tilknytning til frivillige organisasjonar, både som medlemmer og som frivillige (Wollebæk og Selle 2002), og særskild innanfor interesseorganisasjonar og organisasjonar knytt til hobby og fritid. Lokalsamfunnsorientering og det lokale organisasjonsnivået har også lenge vore viktig i Noreg. Det er gjennom lokallaga at nordmenn tradisjonelt har vore knytt til frivillige organisasjonar, både som medlemmer og som frivillige, og gjennom dette delteke og utøvd sosialt og politisk engasjement. Sidan 1980-talet har vi sett ei utvikling der frivillige organisasjonar som er orienterte mot det nære nærmiljø har vore i særskild vekst (Christensen, Strømsnes og Wollebæk 2011; Wollebæk og Selle 2002). Sjølv om det generelt har vore ein tilbakegong i antal lokallag i Noreg (Arnesen og Sivesind 2015), har dreinga mot nærmiljøorganisering fortsett på 2000-talet (Christensen et al. 2011) og veksten er særskild observert i velforeiningar og i lokale interesseorganisasjonar, både i tal på organisasjonar og med ein jamn vekst i tal på medlemmer. Vi skal i kapittel 3 ta for oss eit døme på nye former nærmiljøorganisering og lokalt sosialt og politisk engasjement i Noreg, gjennom om ein studie av Bærekraftige Liv i Bergen. På nasjonalt nivå ser vi også ei auke i antal organisasjonar, mens tal på nasjonale organisasjonar med lokale og regionale lag går ned (Arnesen og Sivesind 2015). Vi ser her ei auka todeling av organisasjonssamfunnet der lokale organisasjonar i aukande er grad frittstående, utan koplingar til høgre

organisasjonsnivå. Dette er ein del av ein trend der ein tradisjonell hierarkisk organisasjonsmodell i Noreg, med eit lokalt, eit regionalt og eit nasjonalt nivå er i endring (Selle og Klausen 1995; Wollebæk og Selle 2002)

Saman med eit auka lokalt fokus ser også organisasjonslivet i Noreg ut til å bli meir uformelt. Lokale organisasjonar er i mindre grad formaliserte no enn før, der færre har nedskrivne vedtekter, møtereferat og medlemslister, og vi har også sett ein generell nedgang i møteverksemda i frivillige organisasjonar (Christensen et al. 2011; Wollebæk og Selle 2002). Lojaliteten til organisasjonar har også minka, og relasjonen mellom organisasjon og person ser ut til å bli svakare (Wollebæk, Selle og Strømsnes 2008; Wollebæk og Sivesind 2010). I følgje Tranvik og Selle (2007) er den tradisjonelle forma for frivillig deltaking i Noreg under press. Vi ser ei utvikling mot ein egalitær individualisme der nordmenn i større grad unngår aspekt ved frivillig deltaking som blir sett på som å ikkje gje gevinst. Nordmenn opplever i auka grad at store og byråkratiske organisasjonar er for treige, at varig engasjement er for krevjande, at administrative plikter i organisasjonar er for keisamt, at ideologisk baserte organisasjonar blir for politiske, og at breie sosiale fellesskap blir for kollektivistiske. Nordmenn deltek gjerne i frivillige organisasjonar, men mest viss dei kan gjere det på eigne premiss, og med ei forventning om at andre gjer det same. Nordmenn vil i større grad ha fridom til å utforme si eiga frivillige deltaking på andre måtar enn det dei tradisjonelle frivillige organisasjonane kan tilby (Tranvik og Selle 2007). Vi ser her ei utvikling som tyder på meir refleksive former for frivillig innsats (Hustinx og Lammertyn 2003) med færre koplingar mellom organisasjonar og individ og meir uforpliktande, kort-tids- og instrumentelt engasjement.

Globalisering

Utviklingstrekk som er skisserte over er ikkje eineståande for Noreg. Vi kan sjå teikn til ein konvergens der globale endringar også gjer seg gjeldande i Noreg, der organisasjonssamfunnet og det frivillige blir meir likt det vi kan sjå i Europa og i den vestlige verda elles. Noko som kan verke paradoksalt er at globaliseringsprosessar også kan ha ført til det auka fokuset på det lokale som vi var inne på over. Mykje av litteraturen omkring globalisering peikar nettopp på korleis lokale identitetar og særpreg får auka betydning i ei meir globalisert verd. Dette er skildra for eksempel gjennom omgrepet *glokalisering* (Robertson 1995) der ein forstår globalisering som å innebere både homogenisering- og heterogenisering, det universielle og det partikulære, og det globale og det lokale. Det globale blir her uttrykt i det lokale samtidig som det lokale blir ei partikularisering av det globale (Robertson 1995). Samtidige og komplementære homogeniserings- og heterogeniseringsprosessar er vorte sentrale kjenneteikn ved samfunnsutviklinga i seinare tid. I lys av dette kan vi altså sjå den auka lokale

orienteringa, ein svekka hierarkisk organisasjonsmodell og meir refleksive former for frivillig innsats i Noreg som del av ei større global vending.

Migrasjon

Som følge av globaliseringsprosessar opplever vi i Noreg ein auka migrasjon. I følge SSB (2015) var det ved inngangen til 2015 669 400 innvandrarak og 135 600 norskfødde med innvandarforeldre i Noreg, til saman 805 000. Innvandarar og norskfødde med innvandarforeldre utgjer med dette 15,6 prosent av folkemengda i Noreg, 13 prosent som sjølv har innvandra og 2,6 prosent barn av innvandararar. Dei største innvandarargruppene i Noreg kjem frå Polen (ca.100.000), Sverige (ca.39000) Litauen (ca.39000), Somalia (ca.38000), Pakistan (ca.35000) og Irak (ca.31000). I tillegg til arbeidsmarknaden, har sivilsamfunnet og frivillige organisasjonar ein viktig funksjon for både den generelle og politiske inkluderinga og integreringa av innvandararar i Noreg (Ødegård, Loga et al. 2014). Etterkvart som innvandararar og deira etterkomarar utgjer ein stadig større del av befolkninga i Noreg blir desse tema endå viktigare.

Tidlegare forskning har synt at innvandarargrupper i Noreg deltek i mindre grad enn majoritetsbefolkninga i frivillige organisasjonar og i sosialt og politisk engasjement, men at dei samanlikna med andre land likevel held eit relativt høgt deltakingsnivå. I tillegg, om ein tar omsyn til sosial ulikskap, kor ein bur og alderssamansetnad, så er likevel ikkje deltakinga blant innvandararar så mykje lågare enn majoritetsbefolkninga si. Når det gjed dei meir formaliserte formene for frivillig deltaking, som formelle medlemskap og styreverv i organisasjonar, er personar med innvandarbakgrunn særskild underrepresentert i forhold til majoritetsbefolkninga. (Eimhjellen og Segard 2010; Enjolras og Wollebæk 2010; Wollebæk og Sivesind 2010). Også innanfor idrett og sport har minoritetsbefolkninga ei betydeleg deltaking (Christensen, Strømsnes og Wollebæk 2011; Eimhjellen og Segard 2010), men med en sterk underrepresentasjon av unge jenter med etnisk minoritetsbakgrunn (Strandbu og Bakken 2007). Der minoritetsgrupper er best representert i det frivillige er innan organisasjonar med eit internasjonalt perspektiv og innanfor religiøse organisasjonar. Organisasjonar for innvandararar og deira etterkomarar har auka i omfang dei seinare tiåra ettersom fleire innvandarargrupper har opparbeidd seg ei viss butid i Noreg. Slike minoritetsorganisasjonar er i stor grad basert på kulturell og/eller religiøs homogenitet og har i stor grad medlemmer frå spesifikke land eller områder (Predelli 2006; Rogstad 2007). Det er ingen nasjonale formelle paraplyorganisasjonar på dette området i dag. I 2003 vart det identifisert ti landsdekkande minoritetsorganisasjonar som fekk statsstøtte (då er ikkje barne- og ungdomorganisasjonane teke med). Berre eit par av desse kunne karakteriserast som medlemsbaserte organisasjonar, organisert av innvandarargrupper sjølv. Dei andre var stiftingar og nettverk eller

organisasjonar som særskild arbeider for asylsøkarar sine rettar eller kjempar meir generelt mot rasisme (for ei oversikt sjå Hagelund og Loga 2009).

Kunnskap om tal og type organisasjonar for grupper som har innvandra til Noreg eller etterkomarar av desse er avgrensa (sjå Hagelund og Loga 2009, Ødegård et al. 2014). Avhengig av definisjon på «innvandrorganisasjon» opererer også ulike instansar med forskjellige tall. I 2003 foretok Mjelve (2003) ei kartlegging som viste at det eksisterte om lag 1000 organisasjonar. Fleirtallet var lokale utan nasjonal overbygging, hovedsakeleg etablert for å ivareta og styrke etnisk og religiøs tilhøyrse. Organisasjonane på dette området har også vist seg i stor grad å vere retta innover mot egne medlemmer, heller enn ut mot samfunnet eller andre samfunnsgrupper og tema meir generelt (Predelli 2006). Vi skal i kapittel 3 sjå nærare på nokre nye nasjonale minoritetsorganisasjonar for ungdom i Noreg og den rolla dei spelar for identitetsdanning og sosial og politisk integrering. Å få ei fullstendig oversikt over omfanget av innvandrorganisasjoner byr på utfordringar ettersom det er uklart kor formelt slike er organisert. Nærstudiar av fleirkulturelle lokalsamfunn syner at aktivitetstilbod av og for etniske minoritetsgrupper er langt meir omfattande enn kva lokale myndigheiter fangar i sine registreingar. Årsaken er at flere aktivitetar blir organisert av nettverka som ikkje er registrert som formelle, sjølvstendige foreiningar (Ødegård et al. 2014).

Kommunikasjonsteknologi

Ein heilt sentral faktor i globaliseringa har vore ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), og spesielt internett, og Noreg ligg i verdstoppen i bruk av internett og sosiale medier. Denne kommunikasjonsteknologien har gjort geografisk avstand mindre avgrensande for kommunikasjon, samhandling og organisering. Samhandling og kommunikasjon kan no like godt gå føre seg mellom personar i åtskilde bygder i Noreg som mellom storbyar på kvar si side av jorda. Så lenge ein har ei kopling til internett har ein tilgang til mykje av den same informasjonen som resten av verda.¹ Den nye kommunikasjonsteknologien har bidrege i å gjere den hierarkiske organisasjonsmodellen sin funksjon i å knyte saman by og bygd i Noreg mindre viktig. Den nye kommunikasjonsteknologien er vidare hevda å ha endra vestlige samfunn til eit samfunn med ein infrastruktur av sosiale nettverk, tekniske nettverk og medienettverk på individ-, gruppe-, og samfunnsnivå der aktivitetar og prosessar i aukande grad handlar om kommunikasjon (Van Dijk 1991). Ansikt til ansikt kommunikasjon blir supplert med eit mangfald av nye former for mediert kommunikasjon som

-
1. Ei sanning med modifikasjonar. Jamfør internettsensur og Google si rangering av informasjon.
  2. Kjært barn har mange namn: Sivilsamfunnsorganisasjonar, frivillige organisasjonar, sosial rørse-organisasjonar, tredje-sektor organisasjonar, non-profit organisasjonar, etc. Dei kan kvar vise til spesifikke organisasjonstypar, men peikar alle på organisasjonar som kan seiast

igjen kan vere med på å forsterke andre samfunnsutviklingstrekk. IKT er i dag ein grunnleggjande infrastruktur for samfunnsutvikling, og har konsekvensar for korleis vi engasjerer og organiserer oss i sivilsamfunnet. Ved hjelp av kommunikasjonsteknologi kan ein donere pengar, delta i underskriftskampanjar, engasjere seg i frivillig arbeid og bli medlem i organisasjonar, samt ulike interessebaserte- og diskusjonsgrupper på nett. Det er no enklare å organisere kollektiv handling utan formelle organisasjonsstrukturar der individ og uformelle grupper kan spreie informasjon og potensielt mobilisere og engasjere til handling. Gjennom ny kommunikasjonsteknologi kan ein også delta i den offentlege debatten, spreie og få tilgang til politisk informasjon.

Sivilsamfunnet sine funksjonar

Sivilsamfunnsorganisasjonar blir tillagt mange ulike samfunnsroller og funksjonar, gjerne knytt til utviklinga av gode samfunn, til velferd, sosial integrasjon, politisk styring eller til demokrati.² Perspektiva på kva typar organisasjonar, arbeidsmåtar eller ideologiar som er mest verdifulle i sivilsamfunnet varierer. Ein viktig distinksjon er skiljet mellom ei politisk og demokratisk rolle (Tocqueville 1969) og ei sosial integrasjonsrolle som sivilsamfunnsorganisasjonar er hevda å ha. Med integrasjonsrolla tenkjer ein mest på korleis sivilsamfunnsorganisasjonar kan bidra til å skape sosial integrasjon, tilhøyrse og sosiale relasjonar mellom menneske. I dette perspektivet blir interessefellesskap og konsensusorientering vektlagt. Frå eit anna og meir politisk orientert sivilsamfunnsperspektiv fokuserer ein mest på den demokratiske rolla som organisasjonar kan ha, som ein infrastruktur og korporativ kanal mellom medborgarar og staten (Rokkan 1967). Her blir organisasjonane si rolle som aktørar i interessekampar framheva, der konflikt er ein innebygd del av det politiske systemet. Eit tredje perspektiv på sivilsamfunnet er eit økonomisk, der ein ser på rolla sivilsamfunnsaktørar har for verdiskaping, velferdsproduksjon og sysselsetting.

Eit anna skilje i perspektiv på sivilsamfunnsorganisasjonar er i kva grad organisasjonane og organisasjonsarbeidet rettar seg innover mot sine egne aktive og medlemmer, eller om dei er meir opptekne av andre individ, grupper eller saker i samfunnet meir generelt. David Horton Smith (Smith 1993) skil her mellom samfunnsretta (public benefit) og medlemsretta (member benefit) frivillige grupper. Samfunnsretta grupper arbeider hovudsakleg for å tene eller støtte utanforståande grupper eller menneske, mens medlemsretta grupper i

---

2. Kjært barn har mange namn: Sivilsamfunnsorganisasjonar, frivillige organisasjonar, sosial rørsle-organisasjonar, tredje-sektor organisasjonar, non-profit organisasjonar, etc. Dei kan kvar vise til spesifikke organisasjonstypar, men peikar alle på organisasjonar som kan seiast å tilhøyre sivilsamfunnssfæren.

hovudsak arbeider for eller dreier seg omkring egne interne medlemmer heller enn dei som står utanfor. På bakgrunn av desse ulike perspektiva på kva roller og funksjonar sivilsamfunnsorganisasjonar er tenkt å fylle kan vi lage ein enkel figuroversikt over seks idealtypiske organisasjonsformer (sjå Figur 1).

Figur 1: Perspektiv på sivilsamfunnet sine funksjonar

	Samfunnsretta	Medlemsretta
Politikk	Sivilsamfunn som politisk sfære	Sivilsamfunn som interessekamp
Integrasjon	Sivilsamfunn som sosial integrasjon - <i>kommunitarisme</i>	Sivilsamfunn som sosial møtestad – <i>sosial kapital</i>
Økonomi	Sivilsamfunn som velferdsproducent - <i>ideell velferdsproduksjon</i>	Sivilsamfunn som lokalt økonomisk fellesskap - <i>kooperativer</i>

Vi skal vidare gå inn på nokre sentrale element i dei ulike perspektiva, omgrep og litteratur på sivilsamfunnets funksjonar.

Sivilsamfunn som politikk og interessekamp

I eit *politisk perspektiv* på sivilsamfunnet og organisasjonane så vektlegg ein dei formelle organisasjonane sine roller i avgjerslesystemet, som interesseformidlarar og forsvarar av ulike interesser, verdiar og livssyn (Foley og Edwards 1996; Rokkan 1987; Rueschmeyer, Rueschmeyer & Wittcock 1998; Selle og Klausen 1995; Skocpol, Ganz & Munson 2000). Her blir organisasjonane si politiske rolle framheva der dei er aktørar i interessekampar. Dette er ei eksplisitt *politisk fortolking* av sivilsamfunnsomgrepet og organisasjonane si rolle (Henriksen 1994). Ein ser på rolla som frivillige organisasjonar har i forhold til styringssystemet; som institusjonaliserte representantar for ulike særinteresser som kan komme til orde gjennom høyringar, eller at dei deltek i avgjerslesystemet gjennom det Stein Rokkan kalla for «organisasjonskanalen» (Rokkan 1967, Olsen 1980, Egeberg 1981). Organisasjonane si innverknad blir her knytt til deira eventuelle uformelle kopling til partistrukturen eller til deltaking i meir formelle korporative arenaer som for eksempel utval, styrer og råd. Den korporative kanalen blir sett på som ein alternativ kanal for demokratisk innverknad i tillegg til den numeriske «valkanalen». Desse organisasjonane har lenge vore – og er endå – viktige politiske institusjonar i Noreg, både lokalt og nasjonalt. Dette gjeld kanskje spesielt for Norge fordi organisasjonssamfunnet her i stor grad har vore bygd opp med ein hierarkisk-demokratisk modell, med eit lokalt nivå, eit regionalt nivå og eit nasjonalt nivå. I et slikt system blir lokale interesser kanalisert oppover i systemet, mens sentrale avgjersler, vedtak og bodskap blir kommunisert ned til det lokale nivået. Organisasjonar skal kunne fungere som formidlarar av interesser frå individnivå til statsnivået og vere ein forsvarar av fridomen til grupper og enkeltindivid mot overgrep frå staten (Gundelach & Torpe 1997;

Strømsnes 2001). Organisasjonane er på denne måten institusjonaliserte sambandslinjer mellom det lokale og det nasjonale, mellom grasrota og sentrale myndigheiter, dei knyt samfunnet saman.

Innanfor dette perspektivet er det den eksterne politiske rolla som organisasjonane har som er mest vektlagt – at organisasjonane rettar seg utover mot samfunnet som interesserepresentantar, heller enn innover mot eigne medlemmer og eigne aktivitetar. Likevel kan ein skilje mellom organisasjonar som mest representerer interne medlemsinteresser og organisasjonar som fokuserer på meir generelle politiske interesser.

Ein annan sentral dimensjon i dette konfliktperspektivet er i kva grad organisasjonane opererer innanfor eller på sidan av det etablerte institusjonaliserte politiske system. I eit slikt perspektiv vil det vere dei store landsomfattande medlemsorganisasjonane med mange medlemmer og støttemedlemmer som er viktige sidan medlemene gjev legitimitet til organisasjonane og styrkjer deira rolle som institusjonaliserte nettverk av tillitsrelasjonar. Eksistensen av for eksempel medlemsbaserte interesseorganisasjonar er eit teikn på at medlemene har tillit til organisasjonane, at organisasjonane kan snakke for medlemene og at medlemene stolar på at organisasjonen forvaltar ressursane riktig (Wollebæk og Selle 2002). I denne rapporten undersøker vi to case som på kvar sin måte illustrerer både forholdet mellom eit konsensus og eit konfliktperspektiv på frivillige organisasjonar og om kva politikk kan vere. I kapittel 3 tek vi føre oss nasjonale organisasjonar for barn og unge med fleirkulturell bakgrunn, og diskuterer ulike samfunnsroller desse kan spele i spennet mellom å vere samfunnsretta og medlemsretta aktør.

Men kva då med sosiale rørsler, politiske grupper og organisasjonar som opererer utanfor dei formelle institusjonaliserte politiske rammene, og kva med alternative former for politikk? *Sosiale rørsler* kan skildrast som nettverk av menneske, grupper eller organisasjonar med ein kollektiv vilje til å endre på noko i samfunnet. Det handlar gjerne om å få fram alternative forståingar av det eksisterande, og å skissere alternative løysingar. Dei vil prøve å forstyrre dominerande meininger og skape nye språk, rammeverk og handlingar. Sosiale rørsler kan såleis vere med på å skape nye offentlige rom, re-fortolke dominerande diskursar, og foreslå alternative rammeverk for samfunnet (Melucci 1996). I studier av sosiale rørsler har perspektiv på konflikt, rivalisering og kollektiv identitet vore viktigare enn analysar av dei meir institusjonaliserte og formaliserte formene for kollektiv handling og sivil engasjement (della Porta & Diani 2011). I kapittel 2 skal vi ta for oss eit eksempel frå miljørørsla som kan problematisere innhaldet og perspektiv på kva sosiale rørsler og kva som kan tolkast som politikk.

Frå akademisk hald kan politikkomgrepet tolkast på ulike måtar og ha ulikt innhald. I følge Ekman og Amnå (Ekman og Amnå 2012) kan ein skilje mellom *latent* og *manifest* politisk deltaking. Manifest politisk deltaking

omfattar her formell politisk deltaking retta mot parlamentariske system, for eksempel gjennom val og kontakt med politikarar, men også utanom-parlamentariske handlingar og aktivisme, som å ytre sine meiningar og å delta i meir laust organiserte politiske handlingar og aksjonar. Men, som medborgarar kan vi også delta i samfunnet på andre måtar, utanom det politiske eller parlamentariske system, gjennom latent politisk deltaking. Dette kan for eksempel vere ei ekstra merksemd mot eller interesse for politiske og sosiale saker, eller engasjement og handlingar basert på desse interessene. Eit anna skilje i typar politisk handling (latent og manifest) er om dei blir utført individuelt eller kollektivt. Typiske individuelle handlingar vil vere å stemme ved val, signere underskriftskampanjar (manifest) eller personleg interesse for politiske saker (latent). Typiske kollektive handlingar vil vere medlemskap i politiske parti, deltaking i sosiale rørsler (manifest), eller ei opplevd tilhørsle til ei politisk gruppe eller ein politisert livsstil (latent) (Ekman og Amnå 2012). I eit slikt perspektiv vil også sosiale rørsler og kollektiv handling utanom formelle politiske system og kanalar kunne tolkast som politisk handling. Dette kan også skildrast som sub-politikk; om korleis politisk handling kan ta form utanfor formelle politiske system (Beck 1999).

Eit ideal for eit politisk demokrati er at den politiske diskursive orden sjølv synleggjer eksistensen av makt, konflikt, ulikskap og avhengighet i samfunnet (Mouffe 2005). Det motsette, nemleg eit *post-politisk demokrati*, vil heller vere prega av konsensus og semje der interessekonfliktar blir skjulte. Mange vil nok hevde at «mainstream» politikken i dag er prega av denne typen post-politikk, der ein tar for gitt dei eksisterande dimensjonane i ein politisk diskurs, og ein dekkjer over den sosiale konstruksjonen av desse elementa og av definisjonsmakta. Post-politiske representasjonar av samfunnet vil såleis kunne hindre større sosiale endringar og kan setje sjølv demokratiet på spel. I dette perspektivet vil demokrati utan synleg konflikt, makt og eksklusjon vere umogeleg.

Mange vil hevde at dei formelle politiske systema nasjonalt men også i aukande grad internasjonalt har fått svekka handlingsrom og gjennomføringsevne som følgje av ny-liberalismen og auka globalisering.³ Ulike sub-politiske rørsler utanfor det formelle politiske systemet har dukka opp som reaksjonar på denne utviklinga. I følgje Ulrich Bech (Beck 1999) dukkar sub-politikk opp som ein reaksjon på ei svakare statsmakt, noko som potensielt kan vere med å styrkje sivilsamfunnet. Sub-politikk kan ta form som sub-kulturell politisk og sivil aktivitet som prøver å skape alternative rom innanfor ein dominerande kultur. Sub-politiske rørsler prøver gjerne å utforme alternative rom for meining og ulikskap, og å redefinere kven som er legitime

---

3. Ny-liberalisme som ein aggressiv form for kapitalisme som er fiendtleg innstilt mot organisering av arbeidskraft og velferdsstaten (Harvey, 2003). Marknadskultur, privatisering og personleg ansvar heller enn offentleg og felles ansvar.

politiske aktørar. Sub-politikken ynskjer gjerne å forstyrre den daglege «mainstream» politikken ved å stimulere medborgarar sine kjensler, og å politisere områder som tradisjonelt blir sett på som å vere utanfor «mainstream» politikken si sfære (Beck 1999). Det fundamentale spørsmålet som mange sosiale rørsler og sub-politikken stiller i dag er korleis vi skal leve, kva vi som samfunn og medborgarar skal utvikle oss til å bli, og korleis vi skal klare å finne att og rekonstruere demokratiske rom der desse og andre spørsmål kan bli stilt (Stevenson 2011).

Sivilsamfunn som integrasjonsarena

I et *integrasjonsperspektiv* på sivilsamfunnsorganisasjonar er det meir den interne funksjonen for medlemmene og dei aktive som er i fokus. Her blir funksjonen til frivillige organisasjonar fyrst og fremst sett på som å vere sosiale møtestader, der menneske kan bli integrert i sosiale fellesskap lokalt og i samfunnet meir generelt. Her forstår ein organisasjonar mest som sosiale møtestader som skal kunne bidra til samfunnsintegrasjon. Ein grunntanke er at relasjonar mellom menneske og tilknytning til sosiale fellesskap er viktige føresetnader for å bli sosialisert inn i eit samfunn og for å oppretthalde ein identitet som eit samfunnsmedlem. Frivillige samanslutningar kan vere med på å skape, vedlikehalde og styrke slike fellesskap og fungere som møtestader der sosial tilhøyrse kan oppstå på tvers av sosiale skilje, alder og kjønn. Deltaking i frivillige samanslutningar kan vere med på å bryte ned fordommar og skape tillit til andre menneske, noko som er ein viktig føresetnad for all kollektiv handling. Frivillige organisasjonar blir her sett på som å kunne tilby kontinuitet, autensitet og stabilitet.

I integrasjonsperspektivet er også omgrepet sosial kapital sentralt. Dette er eit omgrep for å skildre korleis aktiv deltaking i fellesskap og i frivillige organisasjonar med møter ansikt-til-ansikt kan utvikle tillit og sosiale nettverk. Slike sosiale møter, tillit og nettverk mellom menneske blir her hevda å ha ein integrerande funksjon i samfunnet, eit «sosialt lim» som både er til individet, samfunnet, økonomien, og demokratiet sitt beste. Sosial kapital kan på denne måten sjåast på som ein sosial ressurs og noko som er av verdi for både individ og samfunn (Bourdieu 1993; Coleman 1988; Putnam 2000). Putnam (1993) framhevar to hovedformer for sosial kapital som har ulike funksjonar i forhold til integrasjon. Den fyrste, *samanbindande* (bonding) sosial kapital, handlar om nettverk og tillit mellom individ på grunnlag av at dei har like kjenneteikn, for eksempel etnisitet, språk, ideologi eller interesser. Denne typen kapital er viktig fordi den styrkar opplevinga av tilhøyrse og identifikasjon for dei som tilhøyrer same gruppe. Samtidig kan det vere ei utfordring om slike internt integrerte grupper berre held seg for seg sjølv, det kan føre til ei utestenging av andre grupper, og hindre integrasjon i storsamfunnet. Derfor er også *brubyggande* (bridging) sosial kapital viktig.

Denne kapitalforma bidreg til å kople individ saman på tvers av ulikskap. Eit slikt nettverk blir derfor meir utadretta mot nye grupper og nettverk, og mot offentligheten eller politiske myndigheiter, som igjen kan bygge tillit (Putnam 1993; Ødegård et al. 2014:9). Samanbindande og brubyggande kapitalformer utelukker ikkje kvarandre, og optimalt sett finn ein høg samanbindande og høg brubyggande sosial kapital i eit velfungerande og demokratisk samfunn, der grupper eksisterer side om side og kommuniserer med kvarandre.

Som en forlenging av, eller supplement til Putnam sine kapitalformer, er Woolcock (1998) sitt omgrep *lenkande sosial kapital* (linking social capital) også relevant. Her handlar det om nettverk og tillit mellom samfunnsnivå, mellom grasrota og styringsnivået, mellom medborgarar og myndigheiter. Her kan for eksempel representantar frå myndigheiter og frivillige organisasjonar fungere som meklarar mellom samfunnsnivå, mellom grasrotnivået (enkeltindivid eller grupper) og dei ulike myndigheitsnivåa. Ein samfunnsmeklar har gjerne kunnskap og erfaring frå dei ulike sfærene og nivåa og kan fungere som ein tolk begge vegar. Woolcock meiner her at Putnam si tilnærming blir for einsidig, og at han gjev grasrota for stort ansvar for samfunnsintegrasjon. Woolcock meiner at også myndigheitene, i samarbeid med sivilsamfunnet, kan legge til rette for å skape gode nettverk og dermed auke den sosiale kapitalen. Dette kan vidare påverke individ og sivilsamfunnet sin grad av tillit til myndigheitene.

I ein kommunitaristisk tradisjon rettar ein mest fokus mot samfunnsretta organisering (public benefit) heller enn mot nyttemaksimering og eigeninteresse (member benefit). Hos Etzioni (1993) er det særleg dei tette, lokale fellesskapa som blir dyrka. Det sivile samfunnet blir forstått som «community», eit fellesskap som er sjølvhjelp når det gjeld løysing av sosiale problem og som sikrar tilhøyrsløse for individa som inngår i fellesskapet. I dette perspektivet ynskjer ein seg vekk frå det upersonlege og framandgjerande som er hevda å prege det moderne samfunnet, og ein vil tilbake til eit samfunn med sterke mellommenneskelege band og som er fylt med fellesskaps- og ansvarskjensle (Etzioni 1993). Kommunitarismen frå rundt 1980-talet av kom som ein reaksjon mot utviklinga av velferdsstaten og store system som blir hevda å gjere individ mest orienterte mot kva rettar ein har heller kva plikter ein har. Etzioni meiner at dei individa som står nærast eit sosialt problem har hovudansvaret og deretter lokalsamfunnet. Berre viss slike lokale nettverk sviktar skal staten ha ansvaret. Det er styrken til lokale, identitetsskapande og samfunnsretta organisasjonar som er mest avgjerande for helsetilstanden til sivilsamfunnet. Det er det lokale kollektivet og lokalsamfunnet som blir framheva, ikkje storsamfunnet og staten – og heller ikkje dei individuelle medlemmene. Fokus er mellom anna retta mot eit ansvar som lokale foreiningar har til å bygge gode lokalsamfunn, løyse sosiale problem og bidra til tilhøyrsløse for den enkelte. Dei mest verdifulle organisasjonane i eit slikt perspektiv er lokale initiativ som gjev løysingar på sosiale problem og

oppløysingstendensar, og som skaper ansvarskjensle blant dei som deltek. Styrken til lokale, identitetsskapande og samfunnsretta foreiningar er her avgjerande for sivilsamfunnet sin tilstand. Klassiske dømer på denne typen organisasjonar er nabolags- og lokalsamfunnsorganisasjonar.

Der kommunitarismen fokuserer mest på samfunnsretta og utoverretta organisasjonar så ser Putnam og store delar av sosial kapital-litteraturen i større grad mot dei meir individ- og medlemsretta organisasjonane på lokalt nivå som viktige for sosial integrasjon og for demokratiet. Ideen om sivilsamfunnet i store deler av sosial kapital litteraturen er eit konfliktfritt og individorientert organisasjonssamfunn. Putnam framhevar i størst grad dei horisontale og maktneøytrale (konsensusorienterte) frivillige organisasjonane som best eigna til å skape sosial kapital og integrasjon. I følgje Putnam blir det gode samfunn best skapt nedanfrå og opp ved at sosiale nettverk, tillit og sivilt engasjement blir utvikla lokalt gjennom ansikt-til-ansikt kontakt i fritidsbaserte og ikkje-politiske aktivitetar. I slike frivillige organisasjonar kan det bli skapt overlappande arenaer for aktivitet og for sosiale nettverk der ein kan erfare at andre er til å stole på. Dette kan vere med på å bygge sosial kapital (forstått som tillit, sosiale nettverk og normer for gjensidighet), som igjen er med på å overvinne kollektive dilemma og kan bidra til demokrati. Deltakarane i organisasjonar blir sosialisert inn i verdiar som tillit, gjensidighet og engasjement og dei kan få byggje opp demokratisk kompetanse og interesse for samfunnsspørsmål. På denne måten vil organisasjonar kunne fungere som skular i demokrati.

I følgje Putnam vil alle typar frivillige organisasjonar som inneber direkte interaksjon kunne skape sosial kapital. Det er dei aktive medlemskapa og dei faktiske sosiale møta i organisasjonane som betyr noko. Andre former for passive medlemskap eller støttemedlemskap i organisasjonar har ikkje her noko særskild funksjon for sosial kapital – dei skaper verken sosiale nettverk eller sosialiserer medlemene. Eit anna viktig punkt for Putnam er at det i organisasjonane ikkje bør vere for mykje dominans og maktrelasjonar. Organisasjonar som er konfliktbaserte kan skape mistillit mellom grupper og øydeleggje sosial kapital. Folk skal kunne møtast på like vilkår som igjen kan gje grobottn for tillit. Dette ekskluderer med andre ord politiske organisasjonar og interesseorganisasjonar fordi dei er for mykje basert på maktkamp og konflikt. Putnam legg også vekt på kva type struktur organisasjonar bør ha for å skape sosial kapital, og han framhevar spesielt dei horisontalt organiserte organisasjonane. Vertikale og hierarkiske organisasjonsnettverk med underordna og overordna vil vere mindre eigna til å løyse kollektive dilemma og til å skape sosial kapital.

Sivilsamfunn som verdi- og velferdsproduksjon

I eit *økonomisk perspektiv* på sivilsamfunnet så handlar det mykje om kva typar og mengde arbeidsoppgåver, verdiproduksjon og sysselsetting som den

trede sektor står for – i tillegg til offentlig og privat sektor. Mykje av denne verdiproduksjonen handlar om velferdsproduksjon, som lenge har vært det offentlege, staten og kommunane sitt ansvar. Likevel var det dei frivillige organisasjonane som sto for mye av velferdsproduksjonen før velferdsstaten kom på bana. Dei frivillige organisasjonane var innovatørar og pionerar, samtidig som det frivillige også var pådrivarar for meir offentlig velferdsansvar og utviklinga av ein velferdsstat i Noreg (Kuhnle og Selle 1990; Nagel 1991). Frå 1950-60-tallet har det meste av velferdsproduksjonen i Noreg skjedd gjennom offentlig sektor. Med eit større press på velferdsstaten i fleire land med bakgrunn i økonomiske nedgangstider dei seinare år, og ikkje minst ein brei diskusjon om presset mot europeiske velferdsstatar, ser ein no i aukande grad mot både privat og frivillig sektor for å igjen kunne bidra til å løyse velferdsutfordringane vi står ovanfor.

Sosialt entreprenørskap og sosial verksemd er sentrale omgrep i eit slikt økonomisk perspektiv på sivilsamfunnet, og ikkje minst i samband med fornying og nyskaping i frivillig sektor i tilknytning til den offentlege og private sektor. Det fremste kjenneteiknet på sosiale entreprenørar er deira primære sosiale-, miljø- eller fellesskapsformål, der dei ved hjelp av ulike organisasjonsformer, entreprenørskap og innovasjon prøver å gje viktige bidrag til samfunnet, økonomien og miljøet på. Den underliggende motivasjonen for sosiale entreprenørar er gjerne knytt til det å skape sosial verdi og innovasjon (Dees et al. 2002; Austin et al. 2006). Dei blir gjerne kalla for «karismatiske heltar» og «endringsagentar» i korleis tenester blir levert og produsert på ved bruk av nye organisasjonsformer og nye marknader. Deira motivasjon er sosial og miljømessig effekt heller enn inntekt (ICEM 2012: 6), og dei ser etter nye mogelegheiter for å tene deira sosiale misjon, med ei sterk ansvarskjensle for ei målgruppe (Dees 1998: 4). Sosialt entreprenørskap er ein kombinasjon av ein overordna sosial misjon og entreprenøriell kreativitet (Nicholls 2006). Anderson og Hulgård understrekar at sosiale entreprenørar og deira verksemd ikkje bør reduserast til deira involvering på marknaden, sidan ein slik reduksjon ikkje tar omsyn til den rolla som sosiale rørsler, sivilsamfunn og velferdsstaten spelar i å skape sosial endring (Anderson og Hulgård 2015: 38). Organisasjonsformer som samvirke og kooperativ er dømer på ei organisasjonsform som høyrer inn under sosialt entreprenørskap. Samvirke er ein økonomisk organisasjon der medlemmer både eig og driv ei økonomisk verksemd. Verksemda er til for at medlemene skal ha størst mogeleg nytte av den, men dei kan også sjåast i eit samfunnsnytte- og allmenninteressespektiv der dei bidreg i økonomisk produksjon, sysselsetting og ofte har sosiale mål. Samvirkemodellen er ei demokratisk styreform som er open for alle, og der kvart medlem si stemme betyr like mykje uavhengig av innskoten kapital. I Noreg har vi ikkje hatt ein like sterk kooperativtradisjon som i andre land, for eksempel Finland, Italia og Danmark.

I ein tredelt samfunnsmodell beståande av tre, den offentlege, den private og den frivillige sektor, kan vi plassere sosialt entreprenørskap i eit område som plasserer seg i mellom desse tre sektorane (Defourny & Nyssens 2014). I dei ulike sektorane finn vi ulike handlingslogikkar: redistribusjon av ressursar i den offentlege sektor, profittmaksimering i den private sektor, og normbasert gjensidighet i den frivillige sektor. Den normbaserte gjensidigheten i frivillig sektor er her ein motsats til eit marknadsprinsipp om profittmaksimering, samtidig som det heller ikkje finnast ein sentral re-distribuerande autoritet som definerer transaksjonar (Defourny & Nyssens 2014). Mellom, og samanvevd med desse tre sektorane, finn vi ulike typar organisasjonar og initiativ som verken er reine offentlege eller private og profittgenererande organisasjonar. Dei er hybride organisasjonar som interagerer med ulike ressursar og logikkar og er kopla til ulike typar aktørar (Defourny & Nyssens 2014). I kapittel 2, om Bærekraftige Liv i Bergen, skal vi sjå korleis sosialt entreprenørskap kan vere ein del av nyskaping og utviklingstrekk i frivillig sektor, der også profittgenerering og entreprenørskap kan vere ein del av nyskaping og utviklingstrekk i sivilsamfunnet.

Litteratur

- Arnesen, D., & Sivesind, K. H. (2015). *Hovedfunn: Organisasjonslandskap i endring*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Andersen, L. L. & Hulgård, L. (2015) *Social Entrepreneurship and Social Innovation. Initiatives to promote social entrepreneurship and social innovation in the Nordic countries*. Nordic Council of ministers: Denmark
- Austin, J., Stevenson, H. & Wei-Skillern, J. (2006) Social and commercial entrepreneurship: same, different, or both? *Entrepreneurship: Theory and Practice*, Vol. 30, No. 1.
- Beck, U., (1999): *Democracy without Enemies*. Cambridge: Polity.
- Bourdieu, P. (1993) The Forms of Capital, i Richardson, J. G., (red). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press
- Christensen, D., Strømsnes, K., og Wollebæk, D. (2011): *Organisasjonene i Hordaland 1999-2009*. Rapport 3/2011. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Coleman, J., (1988) Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology* (94) 95-120.
- Defourny, J. & Nyssens, M. (2012) *The EMES Approach of Social Enterprise in a Comparative Perspective*, EMES Working Paper No.12/03.
- Dees, J.G., Emerson, J. & Economy, P. (eds.) (2002) *Strategic Tools for Social Entrepreneurs: Enhancing the Performance of Your Enterprising Nonprofits*. New York: John Wiley & Sons.
- della Porta, D., og Diani, M. (2011): "Social Movements" i Edwards, Michael (red.). *The Oxford handbook of civil society*. Oxford: Oxford University Press.
- Egeberg, M., Olsen, J., P., (1978) Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat. I: Olsen J., P., (red) *Politisk organisering. Organisasjonsteoretiske synspunkt på folketyre og politisk ulikhet* (pp. 257-272). Odlo: Universitetsforlaget.
- Eimhjellen, I., og Seggaard, S., (2010) *Etniske minoriteter og frivillige organisasjoner*. Rapport 4/2010. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- Ekman, J og E., Amnå (2012): "Political participation and civic engagement: Towards a new typologi". *Human Affairs*, 22: 283-300.
- Etzioni, A (1993): *The spirit of community*. New York: Crown Publishers.
- Foley, M.W og B Edwards (1996): "The paradox of civil society". *Journal of Democracy*, 7 (3): 38-52.
- Gundelach, P og L Torpe (1997): *Social reflexivity, democracy and citizen involvement. Private groups and public life. Social participation, voluntary associations and political involvement in representative democracies*. London/New York: Routledge
- Henriksen, L.S (1994): "Det civile samfund: Tilbage til politisk filosofi". *Norsk statsvitenskaplig tidsskrift*, 10 (4): 357-374.
- ICSEM Invitation to join the ICSEM Project (2012). *The International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM) Project*, Interuniversity Attraction Pole (IAP) on Social Enterprise (SOCENT) 2012–2017. URL: <http://www.iap-socent.be/content>

- Hustinx, L og F Lammertyn (2003): "Collective and reflective styles of volunteering: A sociological modernization perspective". *Voluntas*, 14 (2), 167-187.
- Mouffe, C (2005): *On the political*. London: Routledge.
- Melucci, A (1996): *Challenging codes*. Cambridge: University Press.
- Melve, J. (Ed.) (2003). *Innvandrersorganisasjoner i Norge*. København: Nordiska Ministerråd.
- Nagel, Anne-Hilde (red.) (1991). *Velferdskommunen. Kommunenes rolle i utviklingen av velferdsstaten*, Bergen: Alma Mater.
- Nicholls, A. (2008) (ed.) *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*. Oxford: Oxford University Press.
- Olsen, J. P. og Sætren H. (1980) *Aksjoner og demokrati*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Predelli, L., N., (2006) *Innvandrersorganisasjoner i Norge. Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*. NIBR-rapport 2006:14. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Robertson, R., (1995): "Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity" I: Featherstone, M., Lash, S., og Robertson, R., (red.), *Global Modernities*. London: Sage.
- Rokkan, S., (1987): *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rueschmeyer, D, M Rueschmeyer og B Wittock (1998): *Participation and democracy East and West: comparisons and interpretations*. Armonk, New York: M.E Sharpe.
- Selle, P., og Øymyr, B., (1995): *Frivillig organisering og demokrati. Det frivillige organisasjonssamfunnet 1940-1990*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Smith, D.H (1993): "Public benefit and member benefit nonprofit, voluntary groups". *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 22 (1): 53-68.
- Stevenson, N., (2011): "Localization as subpolitics: The Transition movement and cultural citizenship". *International Journal of Cultural Studies*, 15 (1): 65-79.
- Strandbu, Å., & Bakken, A. (2007). *Aktiv Osloungdom: en studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. NOVA Rapport 2/2007. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Tocqueville, A., (1969): *Om demokratiet i Amerika*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Tranvik, T., og Selle, P., (2007): "More centralization, less democracy: The decline of the democratic infrastructure in Norway" I: Trägård, L., (red.), *State and civil society in northern Europe*. Berghan Books.
- Van Dijk, J., (1991) *The network society*. London: Sage
- Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, 27(2), 151-208.
- Wollebæk, D., og Selle, P. (2002): *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i omforming*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wollebæk, D., Selle, P., og Strømsnes, K., (2008): *Endringsprosesser i norsk frivillighet: En kunnskapsoversikt*. Bergen: Rokkansenteret.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K., & Ravneberg, B. (2014). *Felleskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Astrakt Forlag.

Nytt lokalt engasjement: Ein studie av Bærekraftige Liv i Bergen

Ivar Eimhjellen

I denne delen av rapporten skal vi ta ein nærare kikk på initiativet Bærekraftige Liv i Bergen. Dette er eit lokalt grastroinitiativ som arbeider for å skape berekraftige lokalsamfunn og gode nabolagsfelleskap, der det overordna målet er å handtere klima og miljøutfordringane vi står ovanfor i dag. Vi skal fyrst kort ta for oss utviklinga av den generelle miljørørsla og av ei dreing mot det lokale, noko som Bærekraftige Liv er eit uttrykk for. Vidare skildrar eg utviklinga av initiativet, organiseringsformer og bruk av kommunikasjonsteknologi. Eg vil her prøve få fram kjenneteikn som kan illustrere meir generelle trekk ved utviklinga i det norske sivilsamfunnet, korleis ein organiserer seg og kva intensjonar, motivasjonar og sjølvforståing som ligg bak denne forma for engasjement. Sentrale spørsmål er vidare korleis denne type engasjement kan tolkast i lys av dei tre perspektiva på sivilsamfunnet sine funksjonar som vi var inne på over; politikk, integrasjon og økonomi. Kva samfunnsrolle kan slike initiativ spele i dag?

Datagrunnlaget for denne undersøkinga er mangfaldig. For det fyrste er det over en periode på fire år gjort (semistrukturerte) intervju med initiativtakarar og deltakarar i fleire bydelar i Bergen. Ein av initiativtakarane er intervjuet to gonger. Det er gjort deltakande observasjon i aktivitetar og oppstartsmøter, det er samla inn informasjon frå fleire nabolagsinitiativ gjennom ein kort nettsurvey, og det er samla inn informasjonsmateriale frå ulike nettsider og frå profilar på sosiale medier.

Eit føremål har vore å kunne gje fyldige skildringar (thick descriptions) av Bærekraftige Liv, og å få fram dei involverte sine blick og perspektiv på egne aktivitetar. Det er også gjort litteraturstudiar omkring frivillig engasjement, sivilsamfunnsteori og forskning på liknande initiativ. Informantane i prosjektet er anonymisert i teksten, men kan likevel identifiserast gjennom deira roller i Bærekraftige Liv. Dette har informantane blitt informert om og har samtykka til. Prosjektet er meldt inn til Norsk Samfunnsvitskapleg Datatjeneste.

Utvikling av miljørørsla

Den historiske utviklinga av miljørørsla kan heilt kort skildrast gjennom tre utviklingssteg. Frå 1900-talet starta miljørørsla som ei jordnær, pragmatisk rørslé utan dei store politiske prosjekta. I Noreg såg vi dette i form av eit auka fokus på naturvern og med etablering av nasjonalparkar. Utover på 60- og 70-talet vart rørsla i større grad politisert gjennom utviklinga av eit meir radikalt politisk klima internasjonalt, og miljørørsla gjekk meir over frå å drive med miljøvern til å drive økopolitikk. Vi kan her sjå framveksten av dei nye sosiale rørsleane på 60- og 70-talet, miljørørsla inkludert, som ei revitalisering av sivilsamfunnet og som ei politisk aktivisering som kunne styrkje den demokratiske prosessen. Takka vere miljørørsla sitt arbeid, og ei politisk revitalisering og radikalisering av politikken på 60- og 70-talet, vart miljøsaka verkeleg sett på den politiske dagsorden (Seippel 2000). Miljørørsla har på denne måten vore svært politisk i sitt virke, og direkte knytt til lobbyisme, politikk og styring der den utøver press på styresmakter og institusjonar for lovendingar og implementeringsendingar, både på lokalt, nasjonalt og globalt nivå. Miljørørsla og miljøspørsmål er også etter kvart vorte ein del av det formelle politiske systemet med framveksten av eigne grøne politiske parti. Samstundes var – og er – miljørørsla mykje meir enn formell og institusjonell politikk. Miljørørsla representerte i si framvekst ei ny form for kollektiv mobilisering og sosiale rørsle som innebar deltaking frå nye grupper, nye verdier, og nye aksjons- og organiseringsformer. Miljørørsla har såleis gjeve utslag i ulike typar frivillige organisasjonar, interesseorganisasjonar, politiske parti, lausare nettverk og meir spontane aksjonsformer (della Porta & Diani 2011).

Når det gjeld organisasjonsform og aksjonsstrategiar, bestod den norske miljørørsla fram til 1990-talet av organisasjonar med betalende medlemmer og lokale lag der organisasjonen var bygd opp til eit nasjonalt nivå. Saman med endringar mot meir sentraliserte, spesialiserte og profesjonaliserte organisasjonar i norsk frivillig sektor (Selle og Klausen 1995), har også delar av miljørørsla vorte meir profesjonaliserte, spesialiserte og institusjonaliserte. Utviklinga mot ei meir elitistisk organisasjonsform og mindre fokus på internt demokrati, står i kontrast til dei sosiale rørsleane sine ideal om grasrotengasjement og flat organisasjonsstruktur. Dette kan sjåast på som ei institusjonalisering av miljørørsla. Fleire organisasjonar har no mange betalende støttemedlemmer, men som er utan demokratisk innflytelse. På trass av at to tredjedelar av medlemmer i norske miljøorganisasjonar tidlegare har vist seg å vere passive (Seippel 2000), utgjør likevel aktiv deltaking i organisasjonar ein betydeleg del av politisk handling i Noreg. Ein grunnleggande tillit og tiltru til frivillige organisasjonar i Noreg utgjør eit viktig grunnlag for miljørørsla sitt forsøk på å påverke den politiske agendaen. Denne tilliten gjer truleg også at tilgangen til det politiske systemet og offentlege komitear og organ blir lettare. Natur- og miljøpolitikk har også fått

eit ganske stort gjennomslag i partipolitikken ved at natur- og miljøomsyn i stor grad er tatt opp av dei eksisterande politiske partia. I seinare tid har også eit eige miljøparti fått stort gjennomslag i Noreg der Miljøpartiet De Grønne har kome inn på Stortinget og har fleire folkevalde på kommune- og fylkesnivå fleire stader i landet.

Miljørørsla har i dei seinare tiåra gått igjennom ei brei differensiering med auka forskjellar i ideologisk og verdimessig orientering, med ulike nasjonale, regionale og lokale uttrykk. Samtidig har vi også sett ei oppblomstring av nye lokale, konkrete og spontane miljøaksjonar, initiativ og organisasjonsformer. Det har her oppstått nye dynamikkar som utfordrar dei meir institusjonaliserte delane av rørsla. Bærekraftige Liv i Bergen er eit slikt nytt initiativ som kan sjåast på som eit alternativ til den etablerte miljørørsla.

Miljøengasjement som lokalt engasjement og fellesskap; eit internasjonalt døme

Miljøengasjement har ofte eit lokalt fokus, der dei på bakgrunn av den auka globaliseringa vil prøve å gjenvinne kontrollen over lokale rom (Castells 1997). Miljøengasjement kan på denne måten stå som eit døme på glocalisering, der både det lokale og det globale er i fokus. Eit døme på ei ny global miljørørsla med eit lokalt fokus er Transition-Towns rørsla, som Bærekraftige Liv i Bergen etter kvart ha kopla seg opp mot. Dette er ei global rørsle som har som mål å skape lokale bærekraftige samfunn som er klare til å møte det post-oljebaserte samfunnet. Rørsla vart starta i byen Totnes i Storbritannia i 2005 og spreidde seg raskt over heile verda. Rørsla er eit forsøk på å demokratisere vanlege medborgarar si deltaking i miljø- og klimaspørsmål. Dei ynskjer å vere ei genuin endringsorientert masserørsla som skal bidra til ei endring av vårt forhold til planeten og forholdet mellom sjølv og samfunnet. I følgje denne rørsla er vi som samfunn nøydde til å gå tilbake til eit meir naturleg samfunnsmonter basert på småbyliv, storfamiliar og lokal produksjon og konsum. Eit ideal er eit liv og eit samfunn før global produksjon og distribusjon av mat, då økonomiane var meir lokalt organisert og landskapet var dominert av lokal matproduksjon for lokale marknader. Dei legg vekt på det økologiske, og på sosial og kulturell endring heller enn på reint instrumentelt miljøvern. Transition rørsla vil kanalisere sivil handling vekk frå eit einseitig fokus på konfliktorientert protest-politikk til å bli ein potensiell grasrotorganisasjon som arbeider på både det globale og lokale nivå for å få til signifikante sosiale og kulturelle endringar. Til liks med andre nye sosiale rørsler er Transition opptatt av spørsmål om livskvalitet, deltaking og livsstil. I 2015 hadde rørsla 477 offisielle lokale Transitions Towns over heile verda. I tillegg eksisterer det mange uoffisielle grupper under same paraply. Rørsla er ein kompleks nettverksorganisasjon som fyrst og fremst er driven av engasjementet til lokale medlemmer. Kjernedeltakarane i rørsla kjem gjerne frå den utdanna middelklassen (Crook, Pakulski & Crook 1992). Til forskjell frå andre globale miljøorganisasjonar har denne organisasjonen ein flat og

desentralisert organisasjonsstruktur og er i mindre grad opptatt av å skape merksemd gjennom protestaksjonar og media. Organisasjonen består i stor grad av grasrot-organisasjonar utan formelle medlemskapssystem, samt nokre nøkkelpersonar som står for den ideologiske og intellektuelle utviklinga i rørsla.

Eit kjernetema i Transition-rørsla er fokuset på det lokale (Kenis & Matjis 2014; Stevenson 2011). Lokalfokuset, eller «lokalismen», er utvikla som ein reaksjon på og ein visjon for løysing på utfordringane som er skapt av informasjonssamfunnet, globaliseringa og ny-liberalismen. Tanken er at for å løyse dei store verdsproblema så må vi starte lokalt. Dei nasjonale økonomiane er i dag for sterkt integrerte i globale økonomiar, noko som har øydelagt lokale økonomiar og overført makt frå medborgarar lokalt til globale elitar og selskap. Kuren mot ny-liberalismen ligg, i følge lokalismen, i det lokale (Hines 2000). Auka lokalisme skal kunne reversere den ny-liberalistiske utviklinga og poteniselt demokratisere kontrollen over lokale rom og stader der menneske bur, samtidig som miljøet blir bevart gjennom meir lokal produksjon av mat og andre varer. Andre har også peika på at i kampen for eit miljøbasert medborgarskap har tilknytninga til lokale fellesskap og lokale identitetar spelt ei særskild viktig rolle (Warburton 1998; Young 1997), der ein rettar fokus mot at eit berekraftig samfunn krev auka demokratisk deltaking på det lokale nivået.

Som Kenis og Matjis (2014) peikar på, femnar lokaliseringsargumenta i Transition-rørsla om både miljøfordelar og samfunnsfordelar. Miljøfordelar er mellom anna kutt i energiforbruk og forureining (North 2010; Seyfang 2006, 2007), organisk landbruk (Born & Purcell 2006) og betre matkvalitet (DeLind, 2006). Lokalorienteringa er også hevda å føre til meir ansikt-til-ansikt kontakt lokalt som vil føre til meir tillit mellom produsentar og forbrukarar og meir tillit mellom medborgarar generelt (Sage 2003). Auka sosial interaksjon skal også kunne styrke lokale økonomiar og lokalsamfunn (Seyfang 2006, 2007), auke lokal myndigheit, mattryggleik, samfunnstryggleik, sosial rettferd og demokrati (Feenstra 1997). I eit sosialt perspektiv er også det lokale den rette staden å skape sterke sosiale band, som igjen blir sett på som viktige for integrasjon av individ i fellesskap men også å løyse mange andre samfunnsproblem. Transition rørsla fokuserer her på konsensus og konfliktfrie fellesskap lokalt, og lokalisme blir på mange måtar idealisert som noko utelukkande positivt, og som ein radikal og samfunnsendrande prosess som arbeider mot dei hegemoniske, destruktive og undertrykkande effektane av globaliseringa (Allen, FitzSimmons, Goodman, & Warner 2003; Born & Purcell 2006; Cavanagh & Mander 2004; DuPuis & Goodman 2005; Feagan 2007; Sage 2003).

Ikkje overraskande er det også fleire kritiske røyser til denne einsidige positive framstillinga av det lokale og effektane av det. Kritiske perspektiv advarer mot å hamne i den såkalla «lokal-fella» (Born & Purcell 2006), der

effektane på transport- og distribusjonskostnadar ikkje nødvendigvis er utelukkande positive (Mariola 2008; Sonnino 2010; Van Hauwermeiren, Coene, Engelen & Matjis 2007). At lokalprodusert mat er meir organisk treng ikkje alltid stemme heller (Hinrichs 2003; Born & Purcell 2006). I forhold til samfunnsøkonomiske effektar hevdar fleire at ei lokalisering av økonomien like godt kan føre til lokale tap som gevinstar (Born & Purcell 2006), og det er heller ikkje sikkert at lokalsamfunnet og fellesskapet vil tene på ei lokalisering sjølv om den lokale økonomien skulle tene på det. Skeivfordeling av økonomiske gevinstar kan like godt skje lokalt som på andre nivå, og moglege forsterke eksisterande sosiale skilje lokalt (Hinrichs & Allen 2008). Heller ikkje meir ansikt-til-ansikt kontakt og potensielt meir tillit i lokale system vil nødvendigvis føre til meir sosial rettferd, oversikt, demokrati, eller samfunns- og mat-tryggleik (Allen 2008; Hinrichs 2003; Hinrichs & Allen 2008). Om den sosiale rettferda skulle bli betre lokalt av lokalisering, så betyr heller ikkje dette automatisk at det også vil skje på høgre samfunnsnivå (DeFillips 2004). Lokaliseringstankegangen blir også sett på som ei lokal tilbaketrekking heller enn å ta eit globalt ansvar (Bauman 2004). Fleire forskarar har også knytt lokaliseringdiskursar opp mot proteksjonisme, partikularisme, elitisme, konservatisme og også framandfrykt (Allen 2004; Allen et al. 2003; Campbell 2004; Feagan 2007; Hinrichs 2003) – at ein defensiv eller ein ikkje-refleksiv lokalisme kan føre til ei skuggelegging av breiare sosiale interesser og interne skilje, og ein «vi-mot-resten» tankegang (Allen 2004; DuPuis & Goodman 2005; Hinrichs 2003; Winter 2003). Dei eventuelle utfalla av ein lokaliseringssprosess kjem ikkje med nødvendighet frå initiativa sjølve, men vil vere avhengig av kontekst; kva type aktørar og agendaer som blir framheva i dei spesifikke lokaliseringssjokta. Vidare skal vi no gå over til å sjå på eit spesifikt lokalsamfunnsprosjekt med både ein sosial og ein miljømessig dimensjon; Bærekraftige Liv i Bergen.

Oppstart og utvikling av Bærekraftige Liv i Bergen

Bærekraftige Liv (BL) i Bergen er eit lokalinitiativ som vart starta av tre naboar på Landås i Bergen i 2008. Bakgrunnen for oppstarten var fleire uformelle samtalar som dei tre naboane hadde hatt omkring klimautfordringar og kva ein har moglegheit til å få til lokalt. Dei ynskte å gjere noko i det handlingsrommet som ligg imellom individuell bretteing av mjølkekartongar og det større nasjonale og globale politiske system, som kan bli oppfatta å vere prega av politiske stillstand. Tiltaket handla om å gjere miljøengasjement tilgjengeleg for heilt vanlege menneske. I kontrast til tradisjonelle miljø- og klimaorganisasjonar, som berre samlar dei som er likesinna, ville dei foreine ulike typar menneske i lokalmiljøet til samhandling for eit redusert økologisk fotavtrykk og eit auka fellesskap. Bærekraftige Liv skulle såleis vere eit lokalt initiativ, eit nettverk og eit lokalmiljø for å inspirere til lågare forbruk, naturvennlige handlingar, solidaritet i klimautfordringa og gode

fellesskapsløysingar. Det store målet er å redde verda ved å starte lokalt og skape berekraftige lokalsamfunn. For initiativtakarane handla dette om å starte i nabolaget på Landås:

Det som er spesielt for oss er at vi holder det så veldig ned på sånn skolekretsniå, at vi ikke lager Bærekraftig Liv Bergen. Vi har en klar ide om at i Norge forholder vi oss til skolekretsen som vårt lokalmiljø, det er der vi har loppemarked og dugnad og går på 17.mai, veldig mange spiller fotball og i korps og det er utrolig mye som er organisert rundt skolekretser. Og da har vi vel tenkt at en bi-effekt, en sosial «boost», som du får i nettverket, at folk sakte men sikkert føler at dette er en invitasjon som gjelder meg – at den effekten oppnår du fortere når det er i ditt område. Og siden vår målgruppe er alle, og ikke de som allerede er interessert, så er det veldig viktig å være, vi kan ikke, vi har så mange ting vi må utfordre i kampen mot et mer bærekraftig samfunn at vi kan ikke gidde å ta kampen om hvor vi føler oss trygge og hører hjemme. Da får vi bare spille på lag med det. Så da er vi der vi er. (Initiativtakar 1, BLL, 2012)

Denne geografiske avgrensinga kring skulekrets og lokalmiljø er viktig fordi dette er ei naturleg grense med tanke på felles møtestader og evne til å mobilisere, i følge initiativtakarane. Det fyrste året stod dei tre initiativtakarane for all aktivitet i initiativet. Det fyrste arrangementet dei skipa til var visning av ein film omkring berekraftig utvikling. Oppmøtet på filmvisninga var avgrensa. Men, på det andre arrangementet, eit matlagingskurs hausten 2008, deltok 90 personar, store og små, og nye kontaktar vart etablert. Invitasjonane til arrangementet vart distribuert gjennom nettverk og på plakatar i nærområdet. Før jul i 2009, ynskte eit ektepar på Landås å skipe til ein juleverkstad som del av Bærekraftige Liv. Dette vart til fleire juleverkstadkveldar for naboar på Landås der dette ekteparet stod for det meste praktiske, og dei tre initiativtakarane hadde ei støttande og administrativ rolle. Frå 2009 av tok nettverket av engasjerte personar i BL til å vokse, fleire kom til og tok initiativ. Nye temagrupper vart initiert av både initiativtakarane men også av ulike personar i nabolaget på bakgrunn av personlege interesser. Dei einaste to krava stilt frå BL til nye aktivitetar var at aktivitetane skulle vere med på å redusere det økologiske fotavtrykket og å skape auka livsglede.

I 2010 vart den fyrste Landåsfesten arrangert av BLL. Dette er no eit årleg arrangement som samlar nabolaget til ein festdag med musikk, mat og aktivitetar med fokus på det lokale, det kortreiste og det klimavennlege. Arrangementet samlar kring 1000 besøkande, store og små, hovudsakleg frå nabolaget på Landås og området rundt. Dei ulike aktivitetane som går føre seg på Landås kan i hovudsak skiljast ut i fire kategoriar. Ein fyrste kategori handlar om aktivitetar som temakveldar der ein samlar folk kring eit tema,

gjerning med eit foredrag eller ein film og ein diskusjon. Ein annan kategori er dei meir praktiske aktivitetane, for eksempel vedhogst i nabolaget, sykkelreparasjon eller kurs i partering av lam. Ein tredje kategori handlar meir om utvikling og planlegging av større prosjekt som for eksempel å gjere husa i nabolaget meir energieffektive eller å tenke ut nye transportløyser. Ein fjerde kategori handlar om fest, moro og feiring, som for eksempel Landåsfest eller langbordskveldar med kortreist mat. I initiativet kan vi telje omkring 20 slike temagrupper som har kvar sine leiarar. Gruppene er i stor grad sjølvgåande og har ulik grad av aktivitet, men til saman så tel dei om lag 70 aktive deltakarar. Utanom tema- og aktivitetsgruppene har BLL ei e-post liste med om lag 700 mottakarar. Desse mottakarane dekkjer skulekretsen på Landås, som også er det definerte nedslagsfeltet for BLL.

Figur 2: Aktivitets/temagrupper i BL Landås 2015

Bolig og energi	Mat og matte	Matkurs
Transport	Sykkelverksted	Byttefest
Dyrking/hage	Vedhogst	Stoff og stol (redesign)
Geriljadyrking	Kunst-stunt	Landås 2030 -strategigruppen Plakatgruppen.
Parselhagen	Barnas byrom	Planer om filmklubb
Matskogen	LandåsFest	

Sjølv om BLL er ein del av ein global trend og har knytt seg opp mot Transition rørsle med auka fokus på det lokale og berekraftige, så oppstod ideen om initiativet på Landås ikkje på bakgrunn av kunnskap om Transition. Det var omlag eit år etter oppstarten, i 2009, at ein av initiativtakarane oppdaga at BLL ikkje sto åleine om å vere eit slikt lokalt initiativ for eit meir berekraftig samfunn. Gjennom litteratursøk på internett dukka det opp bøker omkring den internasjonale Transition rørsle. Etter kvart oppretta dei kontakt med Transition. Dei ynskte å knyte seg opp mot denne globale rørsle, men samtidig hadde dei også sine tankar om kva ei slik sosiale rørsle skulle vere på norsk for at nordmenn skulle kunne kjenne seg heime i den.

Vi valgte først bare å være Bærekraftige liv for vi var litt redd for, vi har hele veien vært litt bekymret for at vi skal bli for, vi har noen sånne uttrykk da, redd for at vi skal bli en sånn «tofu-bevegelse», lukte røkelse og sånn, så vi har vært utrolig fokusert på at vi skal være en bred plattform som mange skal kunne kjenne seg igjen i og finne sin plass i. Vi må vekk i fra det at miljøbevegelsen er for de spesielt interesserte og engasjerte, da kommer vi aldri i mål og dette haster for mye. En god stund så hadde vi nok litt sånn skepsis mot, eller vi var litt sånn avventende i forhold til om Transition hadde for høy «tofu-faktor», men det vi ser nå tror vi, og nå har vi jo gått inn i det selv som et offisielt initiativ, er at Transition selvfølgelig tiltrekker seg de som har vært opptatt av miljø siden 50-tallet og tiltrekker seg alle de som drømmer om å bo i et sånn

«earthship-hus» eller økolandsby, og så i tillegg har den mange av de «helt vanlige», de som ikke tradisjonelt assosieres med miljøbevegelsen. Så Transition bevegelsen ser ut til å romme hele spekteret, og da kan vi finne vår plass inn i det fellesskapet. (Initiativtakar 1, BLL, 2012)

Som nemnt i sitatet vart BLL etter kvart registrert som eit offisielt initiativ i Transition nettverket og initiativtakarane har mellom anna delteke på kurs, konferansar og møter i regi av Transition nettverket i Storbritannia.

Organiseringsform

I halvanna år frå oppstarten i 2008 vart alt engasjement og arbeid med initiativet gjort på frivillig basis. Dei tre initiativtakarane fordelte ulike typar oppgåver i mellom seg, men var jambyrdige med tanke på ansvar og leiing og skilde ikkje mellom posisjonar i initiativet. Sjølv om initiativtakarane hadde såkalla «organisasjonsangst» og ville halde initiativet uformelt så lenge som mogeleg, utan formelle og tradisjonelle organisasjonsstrukturar, så endra initiativtakarane si rolle seg etterkvart. Frå å ha stått bak det meste av den praktiske aktiviteten og initiativa i starten, fekk dei tre initiativtakarane etter kvart ei meir administrativ rolle. Ein fjerde person vart også knytt til dette meir langsiktige og administrative arbeidet, spesielt med tanke på utvikling av web-løysingar. Etter kvart vart det også knytt delvis løna prosjektstillingar til BL basert på tildelte prosjektmiddel og offentleg støtte frå mellom andre Klimaseksjonen i Bergen Kommune, Fylkeskommunen, Miljøverndepartementet og Visjon Vest. Initiativet hadde no etablert kontakt med fleire offentlege etatar og private aktørar som såg den potensielle samfunns- og miljøverdien som låg i Bærekraftige Liv. Ettersom to av initiativtakarane hadde stillingar ved Bispedømmekontoret i Bergen, vart prosjektstillingane knytt til Bispedømmekontoret. Dette kontoret tok seg også av den økonomiske sida ved Bærekraftige Liv ettersom nettverket og talet på aktivitetar og arrangement hadde vakse, og ulike prosjekt- og støttemiddel kom inn frå ulike kjelder (fylke og kommune). Frå 2012 av fekk BL også ein kontor plass på Bergen Impact Hub, eit kontor fellesskap for sosiale entreprenørar på Bryggen i Bergen, noko vi skal kome meir inn på om litt.

Sjølv om nokre i kjernegruppa av initiativtakarar etter kvart gjorde arbeidet med BL som del av sitt levebrød, med stillingar og delvis inntekt (som sosialt entreprenørskap), så er målet at aktiviteten i nettverket og i gruppene skal vere uformelt og basert på eigeninteresse. Initiativtakarane har ikkje lenger kontroll med det som skjer i aktivitetsgruppene, og nettverket er i så måte desentralisert med sjølvgåande grupper. På denne måten er det veldig mange som «eig» Bærekraftige Liv på Landås og som held det gåande utan at noko er avhengig av ei særskild eldsjel eller initiativtakar. Gruppestrukturen er også fleksibel, der nye grupper kjem til viss det er interesse for det, og andre grupper går ut viss det er lite aktivitet eller temaet blir mindre aktuelt.

Initiativtakarane har heile tida hatt det klart for seg at dei vil legge opp til eit fleksibelt frivillig engasjement.

Det er en flat struktur, og vi har ventet, vi har hele veien tenkt at det som dreper et hvert gøy initiativ er at det blir dritkjedelig å ha den rollen som administrator, den som er nødt til å kalle inn til de styremøtene og så er det nesten ingen som kommer. Altså, folk syns aktiviteten er gøy men det er utrolig kjedelig å være en sånn tradisjonell organisasjon. Så vi har bare ikke forholdt oss til et sånt organisasjonskart i det hele tatt. Vi har bare sagt at viss du har lyst å lage et juleverksted, vær så god. Du får ingen andre oppgaver, du får ingen andre verv, ingen andre forpliktelser, bare lag juleverkstedet og viss du har lyst å lage noe, viss du er interessert i og engasjert i bolig og energi, ja supert, bli med i bolig og energi gruppen, det er bare det du gjør. Gjør det du syns er gøy. Og så til sammen så popper det jo opp utrolig mye. (Initiativtakar 1, BLL, 2012)

Og vidare:

Jeg tror det i hvert fall er viktig, viss jeg kjenner på mine egne. Alle snakker om tidsklemme og hvor lite tid de har og hvor mye aktiviteter og hvor fullt alt er, og det som jeg er helt hellig overbevist om er at vi får jo ingen til å gidde å gå inn i enda et verv som føles litt kjipt. Det er jo litt «takk skal du ha liksom». Men viss jeg får lov å gjøre noe der jeg henter energi tilbake, noe jeg syns er gøy, så selvfølgelig, det er jo derfor du får jo bare pluss tilbake, pluss at du blir invitert på gøy fester med naboene, det er jo supert det. (Initiativtakar 1, BLL, 2012)

Sjølv om formaliseringa av organisasjonen og av tilknytninga mellom BL og dei aktive blir prøvd halden tilbake, så har det likevel skjedd ei formalisering og ei institusjonalisering av Bærekraftige Liv, med etablering av ei kjernegruppe, eit eige styre og ei samlingsgruppe for initiativtakarane i dei ulike bydelsinitiativa, noko vi skal kome inn på om litt. Eit poeng vi kan framheve her er likevel at den formaliserte delen av BL, det organisasjonsmessige, blir prøvd haldt vekke frå engasjementet og initiativa frå dei aktive.

Kommunikasjonsteknologi

I oppstarten av Bærekraftige Liv på Landås så spelte ikkje internett og sosiale medier så stor rolle. Sidan prosjektet handla om lokalsamfunn og eit geografisk avgrensa område så var ansikt til ansikt kontakt viktigast. Når det gjaldt rekruttering av nye menneske inn i nabolagsnettverket vart for eksempel ikkje sosiale medier opplevd som viktig. Lappar og plakatar på den

lokale matbutikken si oppslagstavle og på lyktestolpar i nærmiljøet var det sentrale kommunikasjonsmiddelet i oppstarten og har vore ein viktig kommunikasjonskanal sidan. Her kunne dei spreie informasjon om aktivitetar og nå nye menneske i nærmiljøet. Jungeltelegrafan gjennom sosiale nettverk var også ein essensiell del av mobiliseringa og rekrutteringa til aktivitetar på Landås. Her var for eksempel møtestader som fotballkampar og liknande viktig. Dei kunne her få dei tilgang til nye «ambassadørar» som promoterte initiativet vidare og som kanskje også engasjerte seg. Mellom initiativtakarane gjekk mykje av kommunikasjonen gjennom e-post og sms, men i tillegg, og på trass av kontorplassar Hub'en og på Bispedømmekontoret, samlast dei likevel oftast heime hos ein av dei tre, om lag ein gong i veka dei fyrste åra.

Etter kvart oppretta Bærekraftige Liv på Landås ei Facebook-side og så ei heimeside. Heimesida fungerer som ein base for dokumentasjon og er eit referansebibliotek for prosjektdesign og innhald mens Facebook tar dialogdelen av kommunikasjonsarbeidet og den umiddelbare kommunikasjonen. Det skjer meir på Facebook enn på heimesida, og etter oppstarten har Facebook-sida vorte ein viktig kanal for deling og spreining av idear og inspirasjon og «drypping» av informasjon, og fungerer litt som ein sentral infrastruktur for kommunikasjonen i nettverket på Landås. I dag klarer ikkje prosjektet seg utan å massekommunisere – både for å halde på eksisterande deltakarar og interesserte og for å informere nettverket. Kommunikasjonsteknologien har gjort at vegen ut er kortare.

Facebook fungerer som ei digital oppslagstavle og eit digitalt magasin for BL Landås, og utan facebook ville nok prosjektet mista litt av refleksjonsprosessen. Her kan dei diskutere med kvarandre, dele informasjon, få innspel og slenge ut idear om aktivitetar. Samtidig som Facebook-sida er for nettverket på Landås, har den også mange følgjarar frå landet elles og også internasjonalt. Nettverket på Landås har i og for seg ikkje noko tenkt målgruppe utanfor nettverket og har derfor ingen strategi for kommunikasjon ut mot media eller politikarar. Likevel får nettverket mykje merksemd utanfrå og ofte gjennom informasjonen som ligg på nett.

Vi har ikke noen målgruppe utenfor nettverket eller utenfor Landås, så det sprer seg helt selv. For det som skjer er jo at sånne som du (intervjuar) og journalister og andre nabolag får snusen i hva vi driver med og så er det dere som sprer det. Sånn at, men vi er jo rundt, vi holder jo mye foredrag, for vi får jo invitasjoner til å komme, men vi har ingen klar strategi for hvordan vi skal nå noen andre. Vi skal bare se kor langt vi kan komme hos oss og så forteller den historien seg selv. (Initiativtakar 1, BLL, 2012)

Frå tidleg av har Landåsnettverket hatt ein plan om skape ein eigen nettstad og ein felles bloggportal for alle temagruppene slik at dei har ein felles

plattform for å syne all aktiviteten som skjer i nettverket. Ynskjnet har vore at dette skal kunne henge saman med Facebook. Personen som etter kvart vart knytt til kjernegruppa og som seinare har kome med i styret, har vore initiativtakar bak ein slik ny nettstad. Denne personen, og nettverket elles er også involvert i utvikling og bruk av andre nettbaserte tenester, for eksempel for samkøyring med bil, og deling, sal eller bytte av saker og ting i nabolaget. Nettverket på Landås har også etter kvart tatt i bruk Twitter for å i større grad nå ut til omverda med BL relevant informasjon. Som vi skal kome inn på under har nettverket også spreidd seg til andre bydelar i Bergen, og dei fleste av desse nabolagsnettverka har også eigne Facebooksider med liknande funksjonar. Ei oppretting av ei slik side er gjerne noko av det fyrste som skjer i nystarta initiativ. Nokre av nabolaga har også eigne heimesider. I tillegg blir e-postlister gjerne nytta for å kommunisere med aktivitetsgrupper og med nabolaget som heilskap. Det er også oppretta ulike interne grupper på Facebook for kommunikasjon internt i kjernegruppene og også ei gruppe for alle kjernegruppene i Bergen.

Jeg tror jo det er de digitale og sosiale mediene som gjør at sånne bevegelser som Transition og Bærekraftige liv er mulige å få til å gå. Og hvorfor det ruller over hele jorden; Transition-initiativ, Hub'er, window-farming – alle sånne trender. Hvorfor det sprer seg så fort er jo selvfølgelig de sosiale mediene. Og det som er så spennende å se da er jo hvor bærekraftige og varige disse initiativene er, altså hele modellen, det er jo spennende å se. (Initiativtakar 1, BLL, 2012)

Sosiale medier har etterkvart vorte ein sentral kommunikasjonskanal i Bærekraftige Liv, men kjem gjerne som eit viktig supplement heller enn som ei erstatning for andre måtar å kommunisere på. Det er også fleire eldre som er med i nabolagsnettverka, men som ikkje er aktive på sosiale medier. Dette er ei utfordring dei er klar over, og dei ser derfor at det er viktig med fleire kanalar for kommunikasjon og informasjonsspreiing.

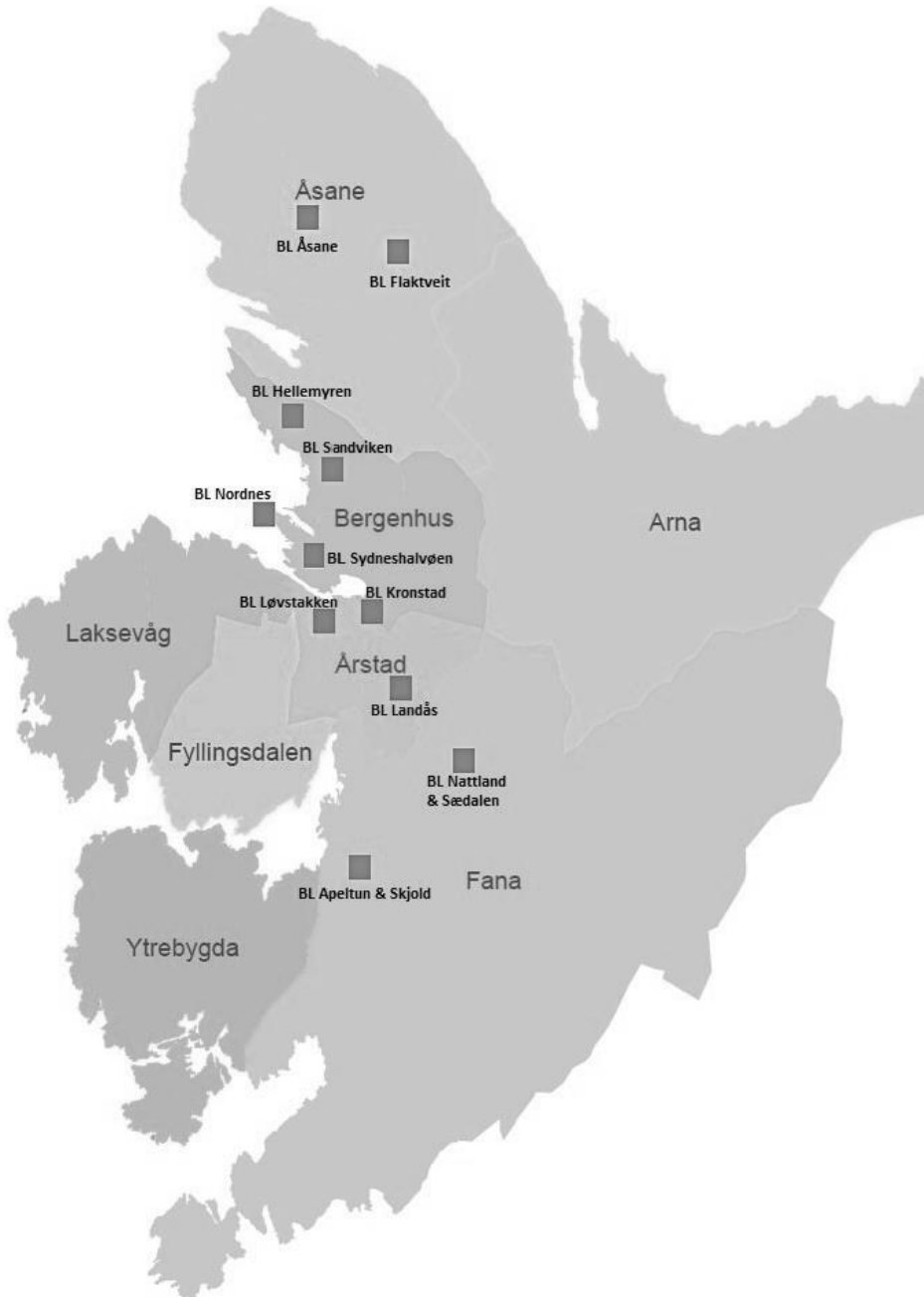
Nettverket vekst

Frå starten av har merksemda kring Bærekraftige Liv spreidd seg gradvis gjennom media og sosiale nettverk, både lokalt i Bergen og på nasjonalt nivå. På landsbasis har det dei siste åra dukka opp fleire nye BL-initiativ, for eksempel i Trondheim, på Voss, på Sagene i Oslo, i Bø i Telemark og i Hyllestad i Sogn. Det mest etablerte initiativet utanfor Bergen er Omstilling Sagene som har gått meir direkte etter malen frå den internasjonale Transition rørsla. Dei er såleis ikkje del av Bærekraftige Liv, men er del av Transition. Per 2015 kan ein telje om lag 18 etablerte Bærekraftige Liv-initiativ i Noreg, samt at det er omkring 30 enkeltpersonar eller grupper som har meldt si

interesserte om å starte opp egne initiativ i sine nabolag. Initiativtakarane frå Landås reiser gjerne rundt til slike nystarta initiativ for å halde inspirasjonsforedrag for desse.

Mellom 2012 og 2015 vart det starta opp 9 nye BL-initiativ i Bergen, der andre nabolag prøver å få til noko av det same som på Landås. Dei nye initiativa er BL Sandviken, BL Åsane, BL Flaktveit, BL Nattland og Sædalen, BL Løvestakken, BL Nordnes, BL Kronstad, BL Apeltun og Skjold, BL Hellemyren og BL Sydneshalvøen (Sjå Figur 3). Desse initiativa er ulike både i storleik og i kor langt dei er komne i utviklingsprosessen. Nokre kom rask i gong og har fått til mykje på kort tid, mens andre er heilt ferske og har i mindre grad kome i gong med aktivitetar. Mengda aktivitetsgrupper i initiativa varierer frå 3 grupper til 12 grupper og mengda aktive frå 0 til om lag 30 aktive. Figur 3 viser eit kart over dei ulike Bærekraftige Liv-gruppene i Bergen (per. mars 2015).

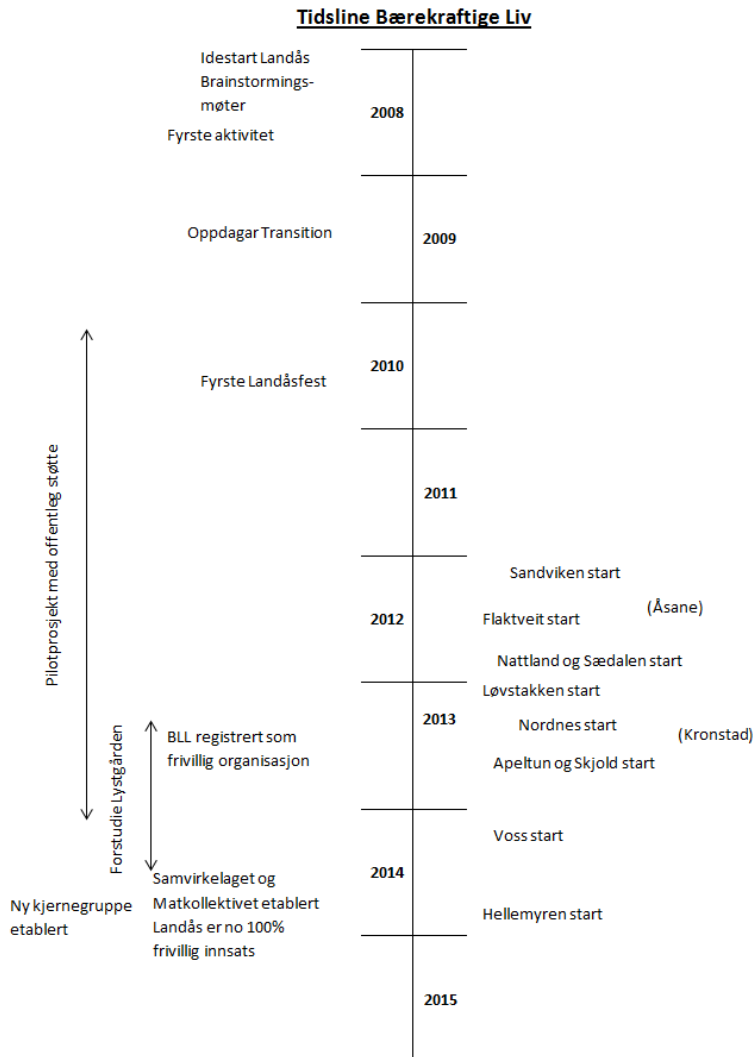

Figur 3: Bærekraftige Liv grupper i Bergen (2015)

Bærekraftige Liv på Landås og initiativtakarane der har lagt ein god del av grunnlaget for korleis nye BL initiativ kan sjå ut, men det skal også vere opp til dei nye nabolaga å sjølv utforme initiativa slik at dei er tilpassa det lokale området og dei ynskja og behova som ligg der. Dei nye gruppene startar på denne måten ikkje på bar bakke, og Bærekraftige Liv på Landås fungerer no som ein modell for nye initiativ som vil arbeide for å redusere det økologiske fotavtrykket og auke livsgleda i sine nabolag. Initiativtakarane ynskjer også å opprette ein slags grøn frivilligsentral som nettopp samlar kompetanse omkring oppstarten av BL initiativ og at ein representant mellom anna kan reise rundt og halde inspirasjonsforedrag for nye initiativ. Visjonen her er ikkje at nye initiativ på nokon måte skal vere underlagt ein Bærekraftige Liv organisasjon eller eit sett med reglar, men at ein slik frivilligsentral skal kunne fungere som eit kompetansemiljø kring berekraftig lokalsamfunnsutvikling som kan stå til teneste for nye lokalsamfunn som ynskjer å skape sine lokale versjonar av Bærekraftige Liv. Per no så prøver initiativtakarane å stille opp på oppstartsmøter for nye initiativ for å halde inspirasjonsforedrag. Den vidare utviklinga av desse initiativa legg dei seg mindre opp i, med unntak av invitasjon til nokre felles møter i året blant alle kjernegruppene i dei ulike nabolaga. Så lenge initiativa forstår dei to grunnpilarane som er å auke livskvaliteten og senke det økologiske fotavtrykket så kan dei høyre inn under Bærekraftige Liv.

Utviklinga av Bærekraftige Liv kan vi illustrere ved ei tidslinje, der sentrale hendingar og utvidingar mellom 2008 og 2015 er sett inn. Tidslina er illustrert i Figur 4 under.

Figur 4: Tidslina for utviklinga til Bærekraftige Liv

Omorganisering og formalisering

I 2013 starta planlegginga av ei omorganisering av BL Landås, som følgje av eit ynskje om å kunne stå på egne bein økonomisk, eit behov for stabile inntekter og for å skilje mellom dei elementa som inneber ein viss økonomi og dei aktivitetane som krinsar om frivillig engasjement og arbeid lokalt. Frå å ha hatt prosjektstillingar og all økonomi i BLL handtert av

Bispedømmekontoret, såg dei med bakgrunn i veksten i nettverket etter kvart behov for å flytta derifrå. Ved å etablere eit eige samvirkelag i 2014 vart den økonomiske biten skilt ut frå den frivillige delen.

Organiseringsform har vi diskutert lenge, enten en lokal forening eller et samvirkeforetak, det er det vi snakker om nå. Det kommer litt an på hvordan vi sorterer de forskjellige greiene. Målet må jo være at alle initiativene skal klare seg selv økonomisk, ikke nødvendigvis være avhengig av masse offentlig støtte hele tiden, og da må vi jo først få til det på Landås for å vise at det funker. Og da må vi ha en type foretaksmodell, som kan ha inntekter inn i, medlemskap av noe slag. (Initiativtakar 2, BLL, 2012)

Samtidig vart BL Landås registrert formelt som ein frivillig organisasjon med eit eige styre på 4 medlemmer og ein styreleiar. «Funksjonen til styret nå er at de er med og er et korrektiv, at de er med og tenker fremover» (Initiativtakar 3, BLL, 2014). Dei oppretta også ein mogelegheit for å bli medlem og støttemedlem i BL Landås, men dette er frivillig og absolutt ingen krav for å kunne delta i aktivitetane. Samtidig har dei også starta å skipe til årsmøter, der betalende medlemmer kan kome med innspel til saker som skal takast opp, og som dei kan stemme over.

I 2013 tok initiativtakarane bak Bærekraftige Liv på Landås initiativ til Matkollektivet, som er eit initiativ for å få folk til å ete og forbruke meir lokal produsert mat og råvarer. Matkollektivet skulle fungere som eit direkte bindeledd og formidlar av varer mellom produsent og kunde, der ein har god kjennskap til kvar og korleis maten er produsert. «Hvis 100 husstander i et nabolag ønsker å handle direkte fra vestlandske produsenter... Kan vi ikke bare gjøre det da?» (sitat frå nettsida til Matkollektivet). I matkollektivet er det samla saman mange ulike matprodusentar, hovudsakleg frå vestlandet, som leverer råvarer direkte til forbrukar. Ein utdanna gastronom er tilsett hovudsakleg for å få fatt i og følgje opp produsentar. I 2014 fekk Matkollektivet sett opp ei eiga nettside der medlemene sjølv bestiller og betaler lokalt produserte matvarer og dei hentar varene på sjukeheimen på Landås, som har stilt eit stort kjølerom til disposisjon. Kvar torsdag til måndag kan kundar bestille og betale det dei ynskjer frå nettsida, og kvar torsdag kan dei hente dei varene er bestilt på Landås. Ein ynskje er vidare å utvide tal på hentepunkt rundt i kring i Bergen. Denne økonomiske verksemda var mykje av grunnen til at ein såg behov for å skilje den meir økonomiske aktiviteten frå den frivillige delen av Bærekraftige Liv.

Eit anna prosjekt som Bærekraftige Liv arbeider med er å utvikle eit nasjonalt kompetansesenter for lokalt klimaengasjement og lokal matproduksjon, og ein arena fylt med aktivitetar for lokalsamfunnet, byen og regionen. Her vil dei mellom anna skipe til aktivitetar og kurs for barn og unge, en pop-up restaurant, kulturscene for unge og parselldyrking. Dei ulike

aktivitetane skal utfylle kvarandre og legge grunnlag for sunn økonomisk drift som skaper samfunnsverdiar. Landåskonferansen er også eit prosjekt under Bærekraftige Liv, der dei har arrangert to konferansar (i 2012 og 2013) for å kunne gje innspel til ein ny kommuneplan i Bergen. Her vart naboar, offentlege og private aktørar og institusjonar og lokale eldsjeler invitert til idémyldring omkring utvikling av Landås som ein stad for det gode og Bærekraftige Liv.

Frå å ha starta Bærekraftige Liv 2008, med fokus mest på det lokale nivået på Landås, har arbeidet til initiativtakarane, i tråd med merksemda og veksten i nettverket dreia seg meir mot nye mål på både regionalt og nasjonalt nivå. I forlenging av alt dette vart det i 2014 invitert til og etablert ei ny kjernegruppe av engasjerte personar på Landås som tar hand om den lokale frivillige aktiviteten i nabolaget, mens to av dei opphavlege initiativtakarane no arbeider på eit meir overordna nivå.

Vi ser for oss nå at fra å være de som har snurra i gang alle arrangement, hengt opp plakater, og ordna og fiksa alt, kokt kaffi og hele pakka. Så ser vi for oss at (initiativtakar 1) blir litt sånn, jobber mer med Matkollektivet og jobber mer med Bærekraftige Liv i forhold til de andre nye initiativene, litt mer sånn på Norge-nivå, mens jeg kan tenke meg å gå mer inn i Lystgården og skape det huset. (Initiativtakar 3, BLL, 2014)

Lokalforeningene, de holder bare på med sitt de, de skal bare blomstre i lokalsamfunnene, og med mindre noen helt sånn tilfeldig personer her og der melder seg på og sier at min energi ligger egentlig her, på regionalt eller nasjonalt nivå, så bryr vi ikke de med det, da får de bare holde på. For det er jo dette nettverket her lokalt som «feeder» disse mulighetene. Men det er her at jeg syns det begynner å bli gøy, i det nivået over. For en ting er å bygge det lokale, men det blir jo tydeligere etter hvert som ting utvikler seg, men viss målet vårt var å lage et gøy lokalsamfunn på Landås, så er jo vi i mål for lengst sant, for vi er jo dessverre stadig vekk beskyldt for å være veldig prisdrivende på boliger på Landås fordi at så mange har lyst å flytte dit [...]. Men det er jo selvsagt en helt utilsiktet bi-effekt som vi ikke kan ta som noe annet enn et kompliment. Vi har jo hele tiden ønsket at det skulle spre seg, og det skjer nå, og da ser vi at etter en stund så begynner de nye dørene for handling å åpne seg, men på et annet nivå. Og det går det ikke an å gjøre frivillig, det er alt for stort, og samtidig er det en utrolig viktig potensiell samfunnsdrivende kraft som til nå har vært helt utnyttet. (Initiativtakar 1, BLL, 2014)

Type organisasjonsform, verksemd og aktivitet har mykje å seie for kva for type rammevilkår, styringsstruktur og juridisk rammeverk ein har, og for moglegeheit til økonomisk støtte. Ei utfordring for ein hybrid og mangefasettert organisasjon som Bærekraftige Liv er, er å finne rett organisasjonsform, eller organisasjonsformer. Med kombinasjonen av lokalt

foreningsliv, økonomisk verksemd, samfunnsopplysning, fleire einingar, ulike organisasjonsnivå og ulik grad av formalisering utvikla det seg eit behov for å klargjere kva organisasjonsformer som ville vere dei rette.

[...] nå har vi jo laget foreningen, men det er jo mange strukturer vi må rydde opp i her nå, vi har jo ikke vært opptatt av det her i det hele tatt, så nå vi har hele tiden tunga rett i munnen når vi snakker om Landås eller om Norge. Så det vi ser for oss er at den foreningen vi har starta, den blir antagelig Landås foreningen, så må vi lage noe som er hakket over som blir liksom sånn Bærekraftige Liv Norge, kraftsenteret på en måte. Men det vi nå har tatt første steget på er ha laget Samvirket fordi vi ser at matkollektivet kommer opp som en rakett, og der ble det moms og hele sulamitten ikke sant, så der måtte vi gjøre noe raskt, så da tenkte vi at ok, vi oppretter samvirket, og innen samvirket kan det være mange ting, så alle kanskje de tinga som kommer som handler om penger da, kanskje de kan settes inn der. Og vi har jo fått forespørsel om vi vil drive med el-sykler og det er flere ting som kommer opp ikke sant, så det blir litt sånn småprosjekter som handler om penger kan vi da putte inn der. Men når det gjelder hvordan få Bærekraftige Liv Norge inn i det, det har vi ikke helt landa helt på, om det skal være inne i den samvirke biten eller om det blir en annen greie, men det vi ser er at vi må, vi trenger nå et overstrukturelt nivå, et nivå over Landås som er med og er en hub for alle sammen, og det er det vi ser for oss skal være på Lystgården. Og der kan jo (initiativtakar 1) tenke seg å jobbe, og det er det også vi har spurt klima- og miljøministeren om, når hun var på besøk. Vi spurte om midler til en slik pilotfase der vi prøver ut det, pluss å være en grønn frivillighetssentral, for å teste. Så det skal vi følge opp. Men vi tenker at det er, det nasjonale nivå der må staten komme inn og være med å gi penger, og der ser vi faktisk for oss at der kan vi være tre stillinger og full pakke med å gjøre ting. (Initiativtakar 3, BLL, 2014)

Lokal tilpassing

Ein tanke bak Bærekraftige Liv er at ein skal samle ulike typar menneske i ein felles innsats for betre klima og livsglede. I nokre nabolag vil innbygarane vere meir homogene, og fordeling og samansetting etter etnisitet og sosioøkonomisk status vil vere likare enn i andre. Potensialet for å nå målet om brubygging («bonding») mellom ulike typar menneske, vil derfor ha ulike førestnader i ulike bydelar i Bergen. Her vil ideen om lokal tilpassing av konseptet vere til hjelp, noko som blir framheva av informantane. Organiseringsform og aktivitetstypar må kunne tilpassast det lokale nabolaget med dei interessene, motivasjonen, infrastrukturen og engasjement som ligg der. Vi skal vidare ta for oss to andre Bærekraftige Liv initiativ som kan illustrere nokre av dei lokale forskjellane og korleis Bærekraftige Liv konseptet kan tilpassast lokalt.

BL Løvstakken

BL Løvstakken vart etablert etter eit personleg initiativ frå ein interessert i mai 2013 *«for å drive med konkret miljøengasjement i nærområdet og bidra til en bedre verden»*. Etter litt råd og tips frå initiativtakarane i Bærekraftige Liv på Landås (initiativtakar kjente desse frå før gjennom jobb på Landås) vart det fyrst invitert til eit «Kom i gang med kjøkkenhage»-arrangement der ein person frå hagegruppa på Landås stilte opp som foredragshaldar. Invitasjonar vart trykt opp på plakatar som vart hengde opp i nabolaget og informasjon vart spreidd gjennom nettverk knytt til den lokale skulen. På dette møtet samla ein så inn e-post adresser til dei som dukka opp. Denne lista vart utgangspunkt for invitasjon til eit nytt og meir generelt introduksjonsmøte om kva Bærekraftige Liv er for noko. Gjennom invitasjonen til kjøkkenhagemøtet og det meir generelle informasjonsmøtet hekta to andre interesserte seg på Bærekraftige Liv Løvstakken som vidare initiativtakarar. På nyåret 2014 etablerte Bærekraftige Liv Løvstakken seg som frivillig organisasjon med eit eige styre. Dei tre initiativtakarane pluss ein fjerde person som hekta seg på etter informasjonsmøtet utgjorde det fyrste styret. Ei kjernegruppe på 10 personar vart oppretta i april 2014. BL Løvstakken vart raskare formalisert enn BL Landås, gjennom å ha nedskrivne vedtekter, årsmøte, rekneskap og møtebøker. Denne formelle organiseringa vart gjort for å gjere det lettare å søke om offentleg økonomisk støtte. Likevel er ynsket også her at organisasjonen skal vere flatast mogeleg og at alle avgjersler ikkje nødvendigvis må gå via styret.

Noko anna som skil BL Løvstakken frå BL Landås var etableringa av eit fysisk møtelokale. Sjølv om det var mogeleg å disponere lokale på den lokale skulen og i den lokale kyrkja så var det allereie mange aktørar som brukte skulen, og Bærekraftige Liv Løvstakken ynskte heller ikkje å knyte seg for tett til kyrkja. Dei ynskte her ein nøytral stad som var deira eigen. I starten gjekk dei inn i eit kontorfellesskap i nærområdet og hadde nokre samlingar der, men planane for kontorfellesskapet endra seg Bærekraftige Liv Løvstakken måtte ut. Dei fann så tilfeldigvis fram til eit tomt lokale midt i kjerneområdet til initiativet og tok kontakt med eigaren. Med styret si godkjenning starta Bærekraftige Liv Løvstakken å leige dette lokalet og etablerte «Lokalt», eit møtepunkt for BL Løvstakken. «Lokalt» er også brukt av det større Bærekraftige Liv nettverket for «kjernegruppemøter». Lokalet er eit rustikt kjellarlokale i eit gammalt trehus der initiativet kan drive med fleire ulike møteaktivitetar, men også ting som planting og snekkring. Finansieringa av leiga av lokalet var i starten ei felles kronerulling blant dei aktive. I tillegg har dei fått nokre inntekter frå utleige av lokalet og eit lite bidrag frå kommunen i samband med støtte til fellestrehagen. Dei ynskjer vidare å opprette ein meir sjølvgåande driftsmodell basert på aktivitetar, men det er vanskeleg å finne nok inntekter. Driftsmiddel er også vanskeleg å få støtte til.

BL Løvsakken har fleire ulike aktivitetar. I tillegg til å drive ein kjøkken/parsellhage så har dei også ein filmklubb, som eit samarbeid med den lokale frivillighetssentralen. BL Løvsakken tok initiativ til filmklubben etter ynskjer frå foreldre til barna på skulen i nabolaget. Her syner dei både vanlege barne- og familiefilmar, men også filmar knytt til klima og bærekraft. Andre aktivitetar er ein strikkekveld på «Lokalt» som blir arrangert ein gong i månaden og ein byttemarknad der ein kan bytte ting ein ikkje har bruk for lenger. Bærekraftige Liv Løvsakken har også ein ide om å få i gong ei gruppe som arbeider med opprusting av grøntområda i nabolaget. Tanken er at dette skal bli ei fast gruppe og ein «forskjønnespatrolje». Desse har mellom anna hatt eit lite prosjekt der dei har malt nokre benkar i ein park og satt opp ei postkasse der folk kan skrive små beskjedar til Bærekraftige Liv Løvsakken om idear, initiativ, og ros eller ris.

Ein tanke bak Bærekraftige Liv Løvsakken er det skal vere eit ope initiativ, ope for idear, initiativ og samarbeid om aktivitetar frå ulike aktørar i nabolaget, både enkeltpersonar, grupper og organisasjonar. For initiativet handlar det meir om å få til ting i nabolaget heller enn at det står i deira namn. Initiativet har ingen medlemskapsordning, sidan ein ynskjer at det skal vere ope tilgjengeleg for kven som helst som har lyst å vere med.

Løvsakksida i Bergen har ei samansett befolkningsgruppe, både når det gjeld økonomi og etnisitet. Dette blir sett på som positivt og eit spanande utgangspunkt for å få til spennande ting. Bærekraftige Liv-initiativet er her hevda å passe spesielt bra saman med ein litt trong økonomi som mange av bebuarane har, ettersom det er mykje å spare på å leve meir bærekraftig. Befolkninga på Løvsakksida ligg lågt på dei fleste levekårsindikatorar (Bergen Kommune 2011) og det er stor forskjell i sosioøkonomiske kjenneteikn mellom Løvsakken og mange av dei andre nabolagsinitiativa, noko som kan gje utslag i ulike føresetnader for og motivasjon bak aktivitetar. Som initiativtakar i Bærekraftig Liv Løvsakken forklarar:

Vi har en del ting vi ønsker å ta tak i her. Det er veldig sånn sammensatt befolkningsgruppe her oppe, og det ser jo jeg som veldig positivt, det er et spennende utgangspunkt fordi det kan komme så mye forskjellig ut av det, så vi håper jo å nå mye bredere ut enn vi gjør nå. [...] Jeg syns befolkningsmessig så er det veldig spennende her. Det er ganske mange her som lever med litt stram økonomi, så det tenker jeg egentlig kan være en fordel for å få opp engasjement, på grunn av at du kan faktisk spare ganske mye på å leve mer i takt med miljøet. Viss du begynner, og bare oppdager den muligheten til å faktisk dyrke littegranne selv og la ting få et lengre liv, at ikke all nødvendigvis må kjøpes nytt og du kan bytte på ting. Viss vi får opp de strukturene der, at vi får opp et byttemarked som blir gående, viss vi får en kultur på å dele, at sykler og ski blir fordelt videre til andre i nabolaget, så er det ganske mange som kan spare penger på det å være involvert. Så jeg tenker jo der at, det er spennende ting. (Initiativtakar, BL Løvsakken, 2014)

BL Hellemyren

BL Hellemyren vart starta i mai 2014. Før dette hadde initiativtakaren hatt kjennskap til initiativtakarane i BL Landås gjennom kontorfellesskapet Bergen Impact Hub for sosiale entreprenørar, som initiativtakaren på Hellemyren var ein del av. Initiativtakaren i BL Hellemyren ynskte seg så eit lokalinitiativ i sitt nabolag, og starta å lodde stemninga blant foreldrene på lokalskulen og i nabolaget. Eit fyrste brainstorming-møte vart arrangert i juni 2014 der 8 stykk møtte opp og diskuterte fleire idear til aktivitetar eller ting som burde blitt gjort i nabolaget. I oktober same året vart det skipa til eit oppstartsmøte for BL Hellemyren. Her møtte om lag 30 stykk opp til eit inspirasjonsforedrag frå ein initiativtakar frå Landås og til ei felles idemyldring om kva som kunne skipast i stand av aktivitetar og ei samankopling av dei som var interesserte i det same. E-postadressene til dei oppmøtte vart samla inn. Nokre av dei oppmøtte stilte seg også til disposisjon til å bli med i ei kjernegruppe. Ei kjernegruppe på 6 stykk vart så oppretta. I etterkant av møtet vart det sendt ut e-postar til grupper av personar som hadde vist interesse for same tema. Tanken var her at dei som hadde skrive seg opp på same tema skulle kunne samarbeide om å utvikle ein aktivitet som var tilgjengeleg for alle i BL Hellemyren. Dette er noko som ligg i formålet til Bærekraftige Liv, at ein skal nå ut til heile nabolaget. Derimot utvikla det seg ein tanke om at aktiviteten i gruppene berre skulle omfatte gruppene. Den fyrste planlagde aktiviteten i ei av gruppene vart difor mislykka, det var lite eller ingen kommunikasjon og spreing av informasjon utad om aktiviteten og ingen møtte opp. Kjernegruppa, som møttest om lag ein gong i månaden, ville difor skipe til aktivitetar på vårparten av 2015 som skulle fungere som ein fyrste aktivitet der nabolaget kunne sjå korleis ein kan gjere det.

Det viser seg at det er lettere for folk å snakke om hva de kunne tenke seg å gjøre, enn å faktisk gjøre det de snakker om. Det gjenstår derfor å se om folk forstår at de selv må ta initiativet. Til nå har folk vært litt avventende, som om de venter på at noen andre skal dra det hele i gang. Dette jobber vi i kjernegruppen med, og vi skal se på hvordan vi kan få satt i gang med noe som er lavterskel og gå foran med et godt eksempel. (Initiativtakar, BL Hellemyren, 2014)

Fleire aktivitetar vart planlagde, mellom anna ein byttedag, ein langbordsfest, hagekompostering og utforming av ei eiga nettside. Dei ynskjer også å lage til ein nabolagskafe på den lokale kebabkiosken. Ein tenkt aktivitet i BL Hellemyren var å arrangere ein byttedag, på same måte som i BL Løvstakken. Men med ein annan sosioøkonomisk status i befolkninga er kanskje motivasjonen bak noko annleis enn i BL Løvstakken. I staden for at økonomiske avgrensingar er ein motivasjonsfaktor for å skipe til og delta på

ein byttedag så ville kanskje motivasjonen vere at ein har for mykje ting som ein ynskjer å bli kvitt. Initiativtakaren forklarar det slik:

[...] i ytre Sandviken der har vi litt mer, hva skal jeg si, vi har jo blokker, vi har forskjellige mennesker der også, men det er nok helt klart mye mindre mangfoldig sånn sett. Litt mer velstand. Jeg opplever ikke det når jeg bor der selv, men jeg tror det påvirker litt hva slags aktiviteter man får til, hva det er folk er interessert i. Det er jo så høy materiell velstand, så byttegruppe kom opp ganske raskt ikke sant. For folk har så mye ting de vil kvitte seg med uten å kaste det, kvitte seg med ting på en måte så de ikke får dårlig samvittighet. (Initiativtakar, BL Hellemyren, 2015)

Når det gjeld formalisering av lokalinitiativet, så vart dei avventande ettersom det ikkje var noko økonomi i laget. Dei ville halde det så uformelt og lavterskel som mogeleg så lenge dei kunne. Initiativtakaren hadde her ei klar oppfatning om at folk generelt er litt redde for for mykje formalisering og administrasjon, og at ein heller vil ha ting enkelt. BL Hellemyren ville heller satse på å få aktivitetar opp å gå, og så eventuelt registrere seg som frivillig organisasjon om det vart nødvendig, for eksempel for å kunne søke om pengar. I følge initiativtakaren var potensialet for å få til eit aktivt BL initiativ stor i dette nabolaget. Nabolaget er kjenneteikna av ei ressurssterk befolkning, utdanningsmessig, økonomisk og sosialt, der mange er svært aktive i for eksempel FAU, Skulekorpset og i Idrettslaget.

For eksempel FAU på Hellen skole er jo helt sånn der, det er jo foreldre som har slike superkrefter, som har fem barn og som er engasjert i korpset, FAU, alt som går an å engasjere seg i, går fremst i 17.mai toget, buekorpset, alt, skjønner du. Det er en sånn type superforeldre. [...] Det har jeg tenkt hele tiden [...], at vi har så ressurssterke foreldre som kan bidra og få ting til. (Initiativtakar, BL Hellemyren, 2015)

Samtidig måtte ein også passe på å ikkje lage for mykje organisering og administrasjon, sidan mange av dei som ville delta allereie var engasjerte i fleire andre frivillige organisasjonar og ville ha avgrensa med tid. For å få dette lokalinitiativet opp å gå av seg sjølv så måtte ein også ta tida til hjelp, i følge initiativtakaren. Ein kunne ikkje her samanlikne seg med aktivitetsnivået på BL Landås, som hadde drive på i mange år. Det er mange ting som må klaffe for å ting skal begynne å rulle.

Ei anna utfordring med å skape engasjement i lokalbefolkninga var å treffe dei med rett budskap og ein tankegang kring BL prosjektet som dei kunne identifisere seg med, der ein ikkje har for mykje fokus på dette med miljøaktivisme. Dette såg vi også på Landås, der ein måtte tone ned «tofu-faktoren».

Det er litt om å gjøre å treffe de på en måte som gjør at de føler de kan identifisere seg, og da er vi litt tilbake igjen til at vi må være litt forsiktige med dette med miljøaktivistbevegelsen, nettopp på grunn av det. Det er ikke til å komme i fra at det er en del godt holdne mennesker som bor der ute. (Initiativtakar, BL Hellemyren, 2015)

Eit sentralt poeng her er at lokale tilpassingar av større sosiale rørsler og organisasjonar er ein viktig føresetnad for å lukkast. Dette gjeld både for oversetting og tilpassing av større rørsler som Transition til den norske konteksten, men også å tilpasse lokale initiativ som Bærekraftige Liv til kvart einskilde nabolag.

Noe av det som ligger i Transition, i omstillingskonseptet, er jo at det må være veldig ut fra det lokale; lokale behov, lokale forhold, ikke sant. Så når grunnleggeren blir spurt om hvordan man skal starte Transition i Brasil så sier han «no idea», det må de finne ut av, så dette er jo, vi føler vi henter masse impulser og ideer derifra og så må vi sjøl tenke hvordan dette passer inn i vår kontekst og så prøve å bygge opp noe... (Initiativtakar 2, BLL, 2012)

Bærekraftige Liv som sosialt entreprenørskap

Fleire av initiativtakarane i Bærekraftige Liv definerer seg sjølv som sosiale entreprenørar, der tre av dei har kontorplass på Bergen Impact Hub, ein innovasjonslab, forretningsinkubator og medlemsfellesskap for sosiale entreprenørar. Initiativtakaren bak Hellemyren, som har kontorplass på HUBen forklarer her korleis ho forstår sosialt entreprenørskap, kva relasjonen er mellom sosialt entreprenørskap og BL og korleis ho opplever denne relasjonen:

I bunn og grunn er det dette med trippel bunnlinje, at du ikke gjør ting bare for profitt, bare for å tjene penger på det, men du løser en utfordring i samfunnet. Men sosialt entreprenørskap er jo også business, det er jo forskjellen til dette med frivillighet og veldedighet. Sosialt entreprenørskap har alltid vært business, men det er businessmodeller som løser problem i samfunnet, veldig enkelt sagt. Mange har jo en oppfatning om at en ikke skal tjene penger om en sosialt entreprenør, men alle skjønner jo at en må ha et inntektsgrunnlag for å kunne drive som alle andre, så derfor må jo også sosiale entreprenører tjene penger og kunne leve av det. Så på en måte, viss du tar vekk den der penge-, det finansielle aspektet i det, så er det jo slik at BL, altså de som jobber i den organisasjonen, som egentlig er bare to stykker, de er jo sosiale entreprenører fordi de har skaffet seg et inntektsgrunnlag av den grasrotbevegelsen, ikke for å bli rik, men for å ha noe å leve av. Men, for de utenfor, under grasrotbevegelsen, de handler jo på frivillig basis. [...] For min egen del så er det jo sånn at BL og det jeg jobber med for øvrig går litt over i hverandre.

Altså, at hele den ideen om at en kan skape noen endringer ved å jobbe nedenifra og opp, det er jo egentlig det jeg gjør i jobben min her og ellers også, for meg er det en heilt sånn logisk måte å gjøre ting på. Slik vi jobber her, sosiale entreprenører, folk som vil endre verden litt, som finner ut at de skal gjøre det, bare bestemmer seg. Ja, den koblingen der mellom de som har lyst til å forandre bare littegrann på et eller annet, og resten av samfunnet, det er på en måte det bærende prinsippet i BL, det er det jeg jobber med her [Bergen Hub]. Så disse tingene er liksom, jeg står liksom midt opp i den måten å tenke på og å jobbe på. Så for min del så var det egentlig bare en naturlig ting å starte med BL, som en forlenger av det jeg gjør ellers. (Initiativtakar, BL Hellemyren, 2015)

Matkollektivet, som er under samvirkedelen av BL, er eit reindyrka forretningskonsept med spesifikke samfunnsendrande formål som å auke regional verdiskaping, mattryggleik, dyrevelferd, bevare levande kulturlandskap og bidra til effektiv ressursbruk. Matkollektivet gjer seg nytte av det lokale BL nabolaget og engasjementet der som kundegrunnlag for å kunne knyte lokale småskala matprodusentar meir direkte til kundar. Planen er vidare å kunne utvide ordninga med fleire hentepunkt rundt i kring i byen. Matkollektivet er det delprosjektet under BL som i størst grad sorterer under ein marknadslogikk og eit forretningskonsept. I følgje initiativtakarane er matkollektivet «enda en måte å forandre verden på gjennom økt regional verdiskaping, økt matsikkerhet, trygg dyrevelferd, levende kulturlandskap og smart ressursbruk, for å nevne noe» (sitat frå nettsida matkollektivet.no).

Matkollektivet, det er et eksempel på, når vi ser at vi har mange i et område som vil noe, det var sånn vi begynte, viss vi har hundre husstander på Landås som egentlig drømmer om å handle lokal mat produsert på Vestlandet, hvorfor driter vi ikke bare i Rema 1000 og går rett til bøndene da, og så sier vi da; «hei vi representerer hundre kunder, kan du levere direkte til oss?» Så det gjør vi nå. Vi bygger ut hele nettverket, det er derfor jeg skal snakke med Bien bar fordi vi trenger kokker inn i det der, og de er jo superengasjerte i det her. Og jeg skal bort etterpå å snakke med Solheim Kjøtt, for hvorfor leverer vi ikke pølser fra Solheim Kjøtt, der de tar inn lam og hjort og alt fra lokale leverandører på Vestlandet, ikke en eller annen grossist fra Langtvekkistan. Men faktisk si sånn, nå har vi en hjort, kan dere ta den inn, kan dere forelde det til pølser, så selger vi pølsene, så kan vi si at hjorten er fra Hardanger, pølsene fra Solheim Kjøtt, schmokk, vær så god. Og på den måten så kan vi bidra til den regionale verdiskapingen gjennom trygging av arbeidsplasser, at pengestrømmene på Vestlandet tar en ekstra runde på Vestlandet og bidrar til samfunnsbyggingen, samtidig som vi da helt lokalt kan hjelpe de lokale foredlerne i Bergen [...]. Fordi, folk sier at de ønsker å handle lokalt, men de gjør det ikke. Veldig mange ønsker jo å handle lokal mat, men det er for komplisert, vi handler ikke sånn lenger, vi går ikke fra butikk til butikk og handler. Jeg vil jo gjerne gå og handle på Solheim Kjøtt, men de får jo ikke

mine penger kanskje mer enn to ganger i året viss de er heldig. Så det der vil vi på en måte sette i system, og da kommer matkollektivet inn her i det mellomsjiktet som den første business-ideen fundert på dette nettverket som kommer nedenifra, og som begynner på Landås med lokalt hentepunkt på Landås og som vi da bygger som en modell som skal kunne rulles ut i de andre nettverkene, og det kan bli hvor stort som helst. Men til det trenger vi samvirket, dette kan vi ikke gjøre i lokalforeningen [...] foreningen er ikke lagd for å gjøre business i, så derfor trenger vi samvirket. (Initiativtakar 1, 2014)

Sosialt entreprenørskap kan også koplast opp mot offentleg sektor, som velferdsprodusent eller som reiskap for iverksetting av offentleg politikk. I 2013 fekk BL Landås midlar frå Bergen kommune til ein forstudie for å etablere eit nasjonalt kompetansesenter for berekraftig samfunnsutvikling. Tanken er her å plasserer eit slikt kompetansesenter i gamle Landås hovudgard. BLL har lenge hatt aktivitet kring huset, mellom anna ein parsellhage, men ynskjer vidare å bygge opp eit kompetansesenter for kortreist mat i eit berekraftig perspektiv. Det handlar om dyrke og å formidle kunnskap om mat til både vaksne og born, å skape ein lokal møtestad med rom for glede og alvor. I tillegg er tanken at dette også skal vere eit nasjonalt kompetansesenter for berekraftig omstilling og ein «Grøn frivilligsentral».

Vi kan altså sjå på fleire av initiativtakarane i BL som sosiale entrepenørar og BL som eit sosialt entreprenørskapsprosjekt, eit initiativ som ligg i den tredje sektor, mellom stat, marknad og fellesskapsfæren, med aktivitetar som kombinerer kjenneteikn frå både marknadssfæren og frå frivillig sektor, og som kan vere eit uttrykk for engasjement i offentleg politikk. Matkollektivet nyttar seg direkte av ein marknadslogikk og fungerer som ein marknadsaktør. Samtidig arbeider dei opp mot det offentlege (kommune og stat) og fått ulike former for økonomisk støtte med bakgrunn i dei samfunns- og miljøbidraga ein ser i Bærekraftige Liv. I det meste av aktivitetane elles i BL handlar det likevel om frivillig deltaking. Eit slikt mangefasettert prosjekt som Bærekraftige Liv, med ulike aktivitetar, ulike nivå, ulik grad av formalisering og organisering skaper likevel utfordringar med tanke på organisasjonsformer og i å skape eit stabilt grunnlag. Eit felles referansepunkt, eller eit nøkkelord for heile BL som eit sosialt entreprenørskapsprosjektet, er likevel *samfunnsending*. Det er ein grunnleggande tanke bak oppstarten av initiativet og drivkrafta til fleire av initiativtakarane og til mange av deltakarane, at dei er med på eit fellesskapsprosjekt som kan vere med å endre samfunnet til det betre, både sosialt, økonomisk og klima- og miljømessig – lokalt og globalt.

Frå protest til fest. Bærekraftige liv som politisk prosjekt

I tillegg til alle dei ulike aktivitetane og temagruppene i initiativet på Landås, så har BLL også initiert andre og meir politisk orienterte prosjekt, for eksempel Landåskonferansen. Frå politisk hald har dei hatt kontakt med fleire lokalpolitikarar i Bergen, og våren 2012 kom Kommunal- og Regionalminister Liv Signe Navarsete på besøk. I 2014 fekk dei også besøk av klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft for å kunne presentere Bærekraftige liv og å oppfordre til statleg støtte til prosjektet. I etterkant av møtet med klima- og miljøvernministeren fekk Bærekraftige Liv også ein plass i ministeren sitt Klimapanel, saman med 24 andre representantar frå miljørørsla, nærings- og arbeidsliv og forskning. Undervegs har Bærekraftige Liv også fått fleire prisar for lokalt miljø- og klimaarbeid, frå Bergen kommune, Hordaland fylkeskommune og andre miljøvernorganisasjonar. Media har også etter kvart fatta meir interesse for Bærekraftige Liv-initiativet og dei har fått oppslag i både lokale og nasjonale medier.

Ein viktig diskusjon omkring den internasjonale Transition-rørsla, som også Bærekraftige Liv kan seiast å vere ein del av, er i kva grad det er ei politisk rørslе, eller om det er eit uttrykk for ei tilbaketrekking frå det politiske. Ein måte å skildre dei dominerande miljødiskursane i dag på er at dei er post-politiske (Swyngedouw 2007, 2010, 2013; Mouffe 2005). I globaliserte postpolitiske samfunn er vi meir opptekne av saker som er knytt til vår livstil og det personlege (Giddens, 1992), samtidig som medborgarar i dag er stadig meir bevisst nye risikoar og bekymringar. Dette er med på skape nye former for politikk som skal kunne handtere slike spørsmål (Stevenson 2011). Det kan her handle om å omsette kvardagspolitikk til meir utover- og samfunnsretta spørsmål og politikk.

Fleire som har forska på Transition rørsla har påpeika at Transition fyrst og fremst er ei lokaliseringrørslе (Bailey et al. 2010; Mason & Whitehead 2012; Neal 2013) der lokalismen er midpunktet som andre forteljingar i rørsla blir knytt opp mot, for eksempel referansane til klimaendring og slutten på oljen («peak oil») (Kenis & Mathjis 2014). I Transition rørsla, hevdar Kenis og Matjis (2014), blir det lokale, det gode liv, fellesskap og ruralitet konstruert på ein slik måte at det blir avpolitisert. Eit døme på dette er fråveret av makt, konflikt og eksklusjon i skildringane av det rurale i Transition rørsla (Kenis & Matjis 2014). Det som lokalisme-strategiar overser er det same som blir dekkja over i post-politiske representasjonar av samfunnet. At samfunnet er komplekst og at det er ulik fordeling av makt, er tema som ikkje blir tematisert i Transition-rørsla. Det som blir kalla for «lokale fella» kan også i stor grad bli kalla for «den postpolitiske fella» der visse lokalisme strategiar ser ut til å ha ein apolitisk eller avpolitiserande effekt (Clarke & Cochrane 2013; DuPois & Goodman 2005; Hinrichs 2003). Det lokale blir sett på som eit mål i seg sjølv, noko som fører til ei tildekking av den politiske prosessen der det lokale blir konstruert, noko ein kan finne att i konkrete

Transition-initiativ (Mason & Whitehead 2012; Neal 2013, Smith 2011; Trapeze Collective 2008). På tross av dette meiner Kenis og Matjis (2014) å finne ulike diskursar og haldningar innad i Transition-rørsla, noko som dei hevdar kan vere ein kime til eller ein start på ei repolitisering av rørsla. Her kan ein spørje om ein slik lokaliseringdiskurs, som Bærekraftige Liv er ein del av kan klare å overskride den post-politikken som er hevda å dominere det politiske system i dag (Clarke & Cochrane 2013; DuPois & Goodman 2005; Hinrichs 2003).

Med fokus på politisk demokrati, hevdar Stevenson (2011) at Transition rørsla fungerer som ei demokratisk sosial rørsle i kraft av å styrke og myndiggjere vanlege borgarar i klimaendringspolitikken. Men, rørsla lid også av demokratiske underskot. For det fyrste hevdar Stevenson (2011) at Transition rørsla er basert på eit for dogmatisk og bastant kunnskapssyn for eksempel omkring slutten på oljen («peak oil») der det er lite rom for debatt. For det andre at rørsla i hovudsak består av den utdanna middelklassen og er for snevert utbreidd i befolkninga. For det tredje er rørsla for lite demokratisk organisert, utan eit reelt medlemsdemokrati med formelt medlemskap og ytrings- og stemmerett. For det fjerde manglar rørsla også ein klar og kritisk politikk ovanfor staten, for korleis den skal bidra til formålet og for korleis den kan demokratiserast, i følge Stevenson (2011). Om vi ser på Bærekraftige Liv kan vi spørje om dei engasjerte er representative for «folk flest» og i kva grad dei sjølve er demokratisk organisert. Angående det siste så har Bærekraftige Liv på Landås og andre bydelsinitiativ etter kvart utvikla fleire demokratiske strukturar med for eksempel formelt medlemskap og årsmøte. Ut frå den studien som er gjort her av Bærekraftige Liv i Bergen har vi ikkje funne særlege teikn til indre konflikhtar, men det kan likevel tenkjast at slike eksisterer. I så fall vil ein meir demokratisk struktur potensielt kunne formidle og handtere slike konflikhtar.

Når det gjeld Bærekraftige liv meir konkret, kan ein spørje om i kva grad diskusjonane kring Transition-rørsla er like relevante. Ein ting er korleis eit initiativ som Bærekraftige Liv definerer seg sjølv, ein annan ting er korleis ein kan tolke prosjektet som politisk i ein større kontekst. Sjølv om det politiske aspektet ikkje er spesielt framtrudande i Bærekraftige Liv, så kan dei likevel ha viktige politiske funksjonar. Eit døme er korleis slike lokale initiativ kan fungere som talerøyr mellom grasrota og høgre politiske nivå, både lokalt og nasjonalt. I Bergen kan ein sjå ei mogleg kopling mellom ei avvikling av bydelsstyrer tidleg på 2000-talet (Fimreite m.fl. 2003) og den funksjonen som Bærekraftige Liv kan ha som talerøyr for innbyggjarar på grasrota. Bærekraftige Liv kan potensielt fylle eit eventuelt demokratisk tomrom, eller supplere eksisterande sturukturar for kommunikasjon mellom grasrota i bydelane og det politiske styringsnivået i byen. Om vi tar for oss delprosjektet Landåskonferansen og Landås 2030 så ser vi eit heilt konkret politisk prosjekt innanfor BL. Her prøver Bærekraftige Liv gjennom Landåskonferansen/-

Landås 2030 å bli ein open og inkluderande arena og ein kanal for innflytelse i saker som omhandlar lokale forhold. Her skal ulike typar aktørar kunne delta og kome med innspel i forhold til lokal byutvikling. Landås 2030 ynskjer her å utvikle ein eigen nabolagsplan for Landås, med utgangspunkt i Landåskonferansen og engasjementet i nabolaget omkring nabolagsspesifikke tema og tiltak. Målet er å vere eit demokratifremjande tiltak for å skape større innflytelse blant innbyggjarar om utvikling, planar og tiltak i eigne nabolag, ovanfor dei kommunale avgjerslemyndigheitene. På heimesida si spør Landås 2030:

Hvorfor brukes lokalt engasjement så ofte til å protestere? Kan man, som beboere, innta en annen rolle? Å peke på muligheter? Å vise vei i forhold til bærekraft og smarte løsninger? Kan vi legge premissene for prosessen? Si ja istedenfor nei?

I forhold til klimapolitikk meir generelt har også Bærekraftige Liv spelt ei rolle både lokalt i Bergen, men også nasjonalt, med for eksempel den merksemda dei har fått og den plassen dei fekk i Klima og miljøminister Sundtoft sitt Klimautval. Som Bærekraftige Liv uttrykkjer det i prosjektskildinga si «Venter vi på tiltak fra myndighetene vil det være for lite, for seint. Handler vi bare som individer, blir det for smått. Handler vi som lokalsamfunn kan det kanskje være akkurat nok, akkurat i tide!»⁴

Dei konkrete politiske handlingane vi har vore innom no kan tolkast som det Ekman og Amnå (2012) kallar for manifest politisk handling. Men også andre former for handling utanom det politiske eller parlamentære system kan tolkast i eit politisk perspektiv, som kvardagspolitikk og latent- eller prepolitisk handling. Dette kan for eksempel gjelde generell merksemd mot eller interesse for politiske og sosiale saker retta mot både miljø/klima og utvikling av fellesskap som vi kan finne i Bærekraftige Liv, eller engasjement og handlingar som basert på desse interessene. Merksemda som mange av dei aktive i Bærekraftige Liv har til å vere del av ei rørsle og ein livsstil som promoterer bærekraftig utvikling kan også tolkast som politisk. (Ekman og Amnå 2012).

Bærekraftige Liv som eit fleirdimensjonalt initiativ

Eit særtrekk ved Bærekraftige Liv er eit mangfald av aktivitetar, organisasjonsformer og organisasjonsnivå. Med tanke på dei ulike bydelsinitiativa og forholdet dei i mellom, så er organisasjonsstrukturen lite hierarkisk og med ein klar nettverksstruktur. På individ- org aktivitetsnivå

---

4. http://www.barekraftigeliv.no/content/files/prosjektbeskrivelse_Baerliv.pdf

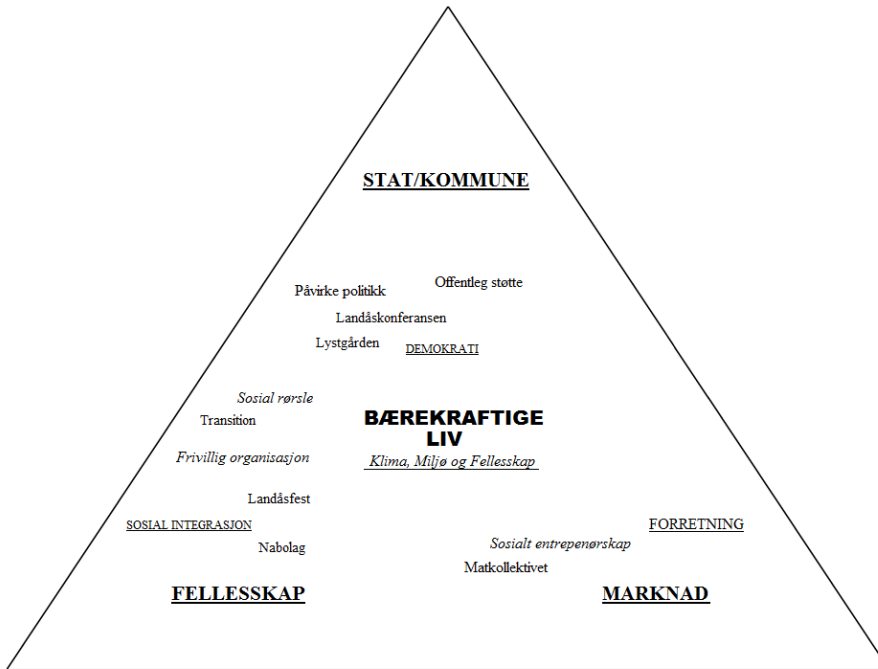
prøver ein å skape sosiale nettverk og interaksjon mellom naboar i dei ulike bydelane. Samtidig er desse nabolaga igjen kopla saman i eit organisasjonsnettverk der Landås er ein sentral node. Landåsinitiativet er også sentralt når det gjeld eit gryande nasjonalt nettverk av Bærekraftige Liv initiativ. Sentraliteten til Landås betyr likevel ikkje at Landås har særskild avgjerlemakt over dei nye initiativa, sjølv om dei må følgje visse prinsipp for å kome inn under paraplyen. Slik sett er initiativa i nettverket relativt uavhengige og autonome, samtidig som dei gjerne vender seg mot Landås som ei sentral inspirasjonskjelde. Likevel har vi sett at når nettverket blir større og aktivitetane blir fleire så pressar det seg fram eit visst behov for organisering og sentralisering. Den frivillige og fritidsorienterte grasrotaktiviteten blir likevel forsøkt skjerma for formalisering sidan dette kan øydeleggje motivasjonen som folk har til å delta i aktivitetane. Kommunikasjon gjennom internett og i sosiale medier syner seg å vere eit viktig verkøy for organisering og administrasjon av aktivitetar, samt til sprenging av generell informasjon til nettverket. For Bærekraftige Liv blir denne forma for kommunikasjon i størst grad retta innover mot eige nettverk, men den fører også til at informasjon om Bærekraftige Liv blir spreidd utover.

Bærekraftige Liv-konseptet er også kjenneteikna av ein fleksibilitet med tanke på lokal tilpassing av konseptet til dei lokale nabolaga. Den same type oppbygging, aktivitetar og motivasjonsgrunnlag passar ikkje like godt alle stader, men må tilpassast den lokale demografien, geografisk utforming, lokal infrastruktur og interesser i kvart nabolag.

Med bakgrunn i dei tre funksjonane til sivilsamfunnet som vart drøfta i kapittel 1 og skildringa og diskusjonane om Bærekraftige Liv, kan prosjektet hevdast å fylle alle dei tre funksjonane. Gjennom konkrete politiske initiativ, innspel og engasjement har Bærekraftige Liv *ein politisk funksjon* der dei fungerer som eit politisk talerøyr for innbyggjarar og grasrota opp mot lokale, regionale og nasjonale nivå. I eit utvida politisk perspektiv kan også mykje av handlingane, aktivitetane, haldningane og filosofien i Bærekraftige Liv sjåast på som politiske. Som eit lokalsamfunnsprosjekt kan også Bærekraftige Liv seiast å fylle viktige *integreringsfunksjonar*, i den grad dei klarer å skape nabolagsfellesskap, sosiale nettverk og tillit (sosial kapital), både blant innbyggjarane lokalt og blant innbyggjarar og det politiske nivå. Ut frå denne studien ser det ut til at i alle fall Bærekraftige Liv på Landås har lukkast med dette. Utfordringa er kanskje større i nabolag som Løvsstakken, der befolkninga er meir mangfaldig, med ulike nasjonalitetar, språk, og ein lågare sosioøkonomisk status. I eit *økonomisk perspektiv* har vi sett korleis fleire av initiativtakarane har skapt eit levebrød basert på dette engasjementet, som også kan sjåast på eit sosialt entreprenørskapsprosjekt. Matkollektivet er ei økonomisk verksemd som stimulerer til ein meir lokalorientert økonomi, og som stimulerer til lokal produksjon av mat og matvarehandel.

Ei visuell framstilling av korleis Bærekraftige Liv kan tenkast å plassere seg med tanke på samfunnssektorar, kjenneteikn, verdiar og omgrep er vist i Figur 5 nedanfor.

Figur 5: Sektorplassering og kjenneteikn

Sjølv om Bærekraftige Liv har klare koplingar opp mot marknadssfæren og den offentlege og politiske sfæren, så har kanskje plasseringa i fellesskapsfæren og frivillig sektor noko meir vekt, og kan kanskje representere noko nytt i frivillig sektor. Som vi har vore inne på har Bærekraftige Liv aktivt tatt avstand frå tradisjonelle modellar for frivillig organisering. Dei har ikkje ynskt å vere ein tradisjonell frivillig organisasjon fordi slike organisasjonar blir opplevd som kjedelege, byråkratiske og tidkrevjande. Initiativtakarane har vore bevisste på at nordmenn i dag har lite tid til overs, og har vore opptekne av å legge til rette for eit lystbetont, interessebasert og fleksibelt engasjement for folk flest i sine kvardagsliv. Reint formelt er fleire av nabolagsinitiativa registrerte som frivillige organisasjonar for å kunne ha ein grad av økonomi og for å kunne søke etter offentlege middel. Men dette ligg mest på det formelle organisatoriske nivå, noko initiativtakarane ynskjer å halde vekke frå engasjementet og aktivitetane som går føre seg i nabolaga og i gruppene under BL-paraplyen. Aktivitetane og engasjementet i nabolaga er det sentrale, mens det organisatoriske er

sekundært. Det sosiale siktemålet er i sentrum, ein vil byggje gode sosiale fellesskap og ansikt-til-ansikt integrasjon i nabolaga der ein bur gjennom aktivitetane i BL. Eit av slagorda til BL er også «Frå protest til fest» noko som illustrerer korleis dei i stor grad er konsensusorienterte og ikkje konfliktorienterte; dei vil heller vere for noko enn mot noko og skape noko i staden for å få noko vekk. BL kan på denne måten forståast i eit kommunitaristisk perspektiv med framheving av lokale fellesskap og lokalsamfunn, noko som også blir illustrert i sitatet under.

Intervjuar: Kva tenker du at Bærekraftige Liv har gjort for Nabolaget på Landås?

Jeg tenker at det har skapt utrolig mye glede og mening i det å være en del av et større fellesskap. Jeg tror folk føler at det å være i, å gå på en nabolagstrening på en lørdag, og bare gå hjem og drikke kaffi, det er sånn enkle ting som bare kan gi sånn følelse av mening i hverdagen at du kan gjøre ting der du bor og samtidig bli litt mer kjent med folk, at du ikke må forflytte deg rundt hele Bergen for å gjøre noe, men at du kan være der du bor og knytte relasjoner der. Så jeg tror det gjør noe med livskvaliteten i forhold til nærmiljøet og jeg tror folk blir bedre kjent. Så tror jeg at folk også er stolte over å være en del av noe som folk faktisk reiser seg og gjør noe. Og det er jo den greia vi snakker om at vi mener vi skaper mening, handling og håp. Men det er ikke dermed sagt at, vedhogsten i seg selv vil ikke forandre verden, eller at vi har byttefest, men at folk er med og gjør disse handlingene gjør at man kan se seg selv litegranne mer i speilet dagen etter og føle at du gjør noe, at du kan svare ungene dine litegrann bedre på de vanskelige spørsmålene, og det gjør noe, de handlingene gjør noe med holdningene også og ikke minst så skaper det en eller annen form for håp, at ja jeg gjør noe bedre i dag enn jeg gjorde i går. Og det gjør egentlig en stor endring i folks liv, i forhold til å orke å forholde seg til den utfordringen. (Initiativtakar 3, BLL, 2014)

Nabolags- og fellesskapsfokuset treng likevel ikkje bety at dei ikkje har politiske dimensjonar og demokratiske funksjonar, med koplingar til politikk, styring og samfunnsutvikling på både lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, som vi har vore inne på. Bærekraftige Liv har også koplingar til marknadssfæren, men er meir fellesskapsorienterte enn profittorienterte, og siktar mot å skape handel, produksjon og verdiar lokalt. Matkollektivet som samvirke og sosialt verksemd syner illustrerer dette klart. Det handlar her også om innovasjon og sosialt entreprenørskap der ein ved bruk av marknadslogikk søker å skape sosiale og miljømessige fordelar og verdiar.

Denne casestudien illustrer også utviklingstrekk vi ser i det norske sivilsamfunnet og i den frivillige sektor i dag, der engasjement blir meir lokalt fokusert og mindre formelt. Vi ser likevel at nytt engasjement ikkje berre er lokalt fokusert, men kan rette seg mot både kommunalt og statleg nivå, noko vi har sett i forhold til miljø- og klimaengasjementet i Bærekraftige Liv. Dette

engasjementet handlar også i siste instans om globale spørsmål, men som blir forsøkt takla på eit lokalt nivå.

Det dukkar også opp nye verksemder i form av sosialt entreprenørskap som kan bidra til sosial innovasjon og som utgjer nye aktørar i sivilsamfunnet. Vi ser også at samfunnsengasjement i dag kan vere påverka av eller vere uttrykk for internasjonale trendar, der spesielt internett spelar ei viktig rolle for tilgang til informasjon. Internett er også viktig for den interne organiseringa av frivillig engasjement, som kan lette eller supplere meir tradisjonelle organiseringsformer.

For å forstå endringar i sivilsamfunnet og i frivillig sektor, og samfunnsutvikling meir generelt, er det nyttig å undersøke slike nye frivillige initiativ. Desse kan illustrere tilstand og nye trendar i sivilsamfunnet, og peike på barrierar og potensial for sivil og politisk engasjement som eksisterer i dag. Dette kan igjen informere sivilsamfunnet sjølv og politikarar om korleis ein kan leggje til rette for samfunnsengasjement, samfunnsintegrasjon og nye former for samfunnsnytting verdiproduksjon.

Litteratur

- Allen, P (2004): *Together at the table: Sustainability and sustenance in the American Agrifood system*. Philadelphia: Pennsylvania State University Press.
- Allen, P., M. FitzSimmons, M. F. Goodman og K. Warner (2003): "Shifting plates in the agrifood landscape: the tectonics of alternative agrifood initiatives in California". *Journal of Rural Studies*, 19: 595-605.
- Baily, I., Hopkins, R., Wilson, G. (2010) Some things old, some things new: the spatial representations and politics of change of the peak oil relocalization movement. *Geoforum* (41) 595-605.
- Bauman, Zygmund (2004): *Europe: An unfinished adventure*. Cambridge: Polity.
- Bergen kommune. (2012): *Levekår og helse i Bergen 2011*. Bergen. URL: https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00138/LEVEK_RSRAP_PORT_LO_138987a.pdf
- Born, B og M Purcell (2006): "Avoiding the local trap: Scale and food systems in planning research". *Journal of Planning Education and Research*, 26: 195-207.
- Campbell, M.C (2004): "Building a common table". *Journal of Planning Education and Research*, 23: 341-355.
- Castells, Manuel (1997): *The Power of Identity. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume 2*. Oxford: Blackwell.
- Cavangh, J og J Mander (2004): *Alternatives to economic globalization. A better world is possible*. San Francisco: Berret-Koeler Publishers.
- Clarke, N. og Cochrane, A. (2013) Geographies and politics of localism: the localism of United Kingdom's coalition movement. *Political geography* (34) 10-23.
- Crook, S, J Pakulski og S Crook (1992): *Postmodernization - change in advanced society*. London: Sage.
- DeFillips, J (2004): *Unmaking Goliath: Community control in the face of global capital*. London: Routledge.
- DeLind, L.B (2006): "Of bodies, place and culture: re-situation local food". *Journal of Agricultural Environmental Ethics* 21: 121-146.
- della Porta, Donatella og Marion Diani (2011): "Social Movements" i Edwards, Michael (red.), *The Oxford handbook of civil society*. Oxford: Oxford University Press.
- DuPuis, M og D Goodman (2005): "Should we go "home" to eat? Towards a reflexive politics in localism". *Journal of Rural Studies*, 21: 359-371.
- Ekman, Joakim og Erik Amnå (2012): "Political participation and civic engagement: Towards a new typologi". *Human Affairs*, 22: 283-300.
- Feagan, R (2007): "The place of food: mapping out the "local" in food systems". *Progressive Human Geography*, 31: 23-42.
- Feenstra, G (1997): "Local food systems and sustainable communities". *American Journal of Alternative Agriculture*, 12: 28-37.
- Fimreite, A., L., Kvalvåg, S., Klausen, J., E., Myrvold, T., M.,; Opedal, S., (2003) Styringssystem i storby. Evaluering av styringssystemet i Bergen kommune. Rapport 4-2003. Bergen, Rokkansenteret.
- Giddens, A. (1991) *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press.
- Hines, C (2000): *Localization: A global manifesto*. London: Earthscan.

- Hinrichs, C.C (2003): "The practice and politics of food system localization". *Journal of Rural Studies*, 19: 33-45.
- Hinrichs, C.C og P Allen (2008): "Selective patronage and social justice: local food consumer campaigns in historical context". *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 21: 329-352.
- Kenis, A og E Matjjs (2014): "Climate-change and post-politics: repoliticizing the present by imagining the future?". *Geoforum*, 52: 148-156.
- Mariola, M.J (2008): "The local industrial complex? Questioning the link between local foods and energy use". *Agricultural Human Values*, 25: 193-196.
- Mason, K., og Whitehead, M (2012) Transition urbanism and the constested politics of ethical place making. *Antipode* 44 (2), 493-515
- Mouffe, C. (2005): *On the political*. London: Routledge.
- Neal, S. (2013) Transition culture: politics, localities and ruralities. *Journal of rural studies* (32) 60-69
- North, P (2010): "Eco-Localisation as a progressive response to peak oil and climate change; a sympathetic critique". *Geoforum*, 41: 585-594.
- Sage, C (2003): "Social embeddedness and relations of regard: alternative "good food" networks in south-west Ireland". *Journal of Rural Studies*, 19: 47-60.
- Seippel, Ørnulf (2000): *Modernitet, politikk og miljø*.
- Selle, Per og Bjørn Øymyr (1995): *Frivillig organisering og demokrati. Det frivillige organisasjonssamfunnet 1940-1990*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Seyfang, G (2006): "Ecological citizenship and sustainable consumption: examining local organic food networks". *Journal of Rural Studies*, 22: 383-395.
- Seyfang, G (2007): "Growing sustainable consumption communities. The case of local organic food networks". *International Journal of Sociology and Social Policy*, 27: 120-134.
- Sommino, R (2010): "Escaping the local trap: insights on re-localization from scholl food reform". *Journal of Environmental Policy Planning*, 12: 23-40.
- Stevenson, Nick (2011): "Localization as subpolitics: The Transition movement and cultural citizenship". *International Journal of Cultural Studies*, 15 (1): 65-79.
- Swyngedouw E., (2007) Impossible "sustainability" and the postpolitical condition. I Krueger, R., Gibbs, D (red), *The sustainable development Paradox*. London The Guilford Press 2007, 2010, 2013
- Swyngedouw E.,(2010) Apocalypse forever? *Theory, Culture and Society*. (27) 213-232
- Swyngedouw E., (2013) The non-political politics of climate change ACME. *International E-Journal of Critical Geography*. (12), 1-8.
- Van Hauwermeiren, A, H Coene, G Engelen og E Matjjs (2007): "Energy life cycle inputs in food systems: a comparison of local versus mainstream cases". *Journal of Environmental Policy Planning*, 9 (1): 31-51.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K., & Ravneberg, B. (2014). *Felleskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Abstrakt Forlag.

Kulturformidler eller politisk aktør? En studie av flerkulturelle barne-og ungdomsorganisasjoner⁵

Guro Ødegård

Tidligere undersøkelser av frivillige organisasjoner for innvandrere og deres etterkommere har vist at disse fellesskapene fyller viktige funksjoner som sosiale, kulturelle og religiøse møteplass. Likevel framstår de som relativt isolerte fra det demokratiske fellesskapet man gjerne definerer frivillig sektor innenfor, og dermed får de også en begrenset rolle i norsk politisk offentligheten. Stemmer dette bildet? I denne delen av rapporten har vi studert åtte organisasjoner som aktiviserer barn og unge med flerkulturell bakgrunn, og snakket med deres ledere. Det overordnede spørsmålet er hvordan den kulturelle og politiske dimensjonen står i forhold til hverandre i organisasjonenes ideologi og aktivitetsprofiler, og hvilken betydning den transnasjonale dimensjonen har i å forme organisasjonenes samfunnsrolle? Studien understreker behovet for å rette blikket utenfor en nasjonal kontekst, samt utfordre vår tradisjonelle forståelse av hva som oppleves som politiske handlinger, for å gripe bredden i flerkulturelle organisasjoners mål og virkemidler.

Som beskrevet i rapportens første kapittel, er det trekk som tyder på at den tradisjonelle nordiske sivilsamfunnsmodellen er i endring. Endringene bærer bud om et frivillig organisasjonslandskap hvor frakobling mellom lokalt og

---

5. Forskere ved Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor og forskningsgruppen LIM ved Institutt for samfunnsforskning har lest og kommentert ulike utkast av dette kapittelet. Kommentarer fra disse fagmiljøene har vært svært verdifulle. Tusen takk. En særlig takk til Kari Steen-Johnsen for verdifulle innspill. Takk til Marianne Takle som jeg gjennomførte feltarbeid og intervju sammen med. Størst takk skal likevel de 8 informantene ha, som i sine travle liv har tatt seg tid til å gi et bidrag til å øke vår kunnskap om det nye frivillige organisasjonslandskapet som er trer fram.

nasjonalt nivå aksellererer og framveksten av lokale initiativer, nettverk og foreninger, løserevet fra en nasjonal overbygning, øker i omfang. Et sentralt spørsmål i litteraturen er om disse nye frivillige sammenslutninger har mindre kraft som samfunnsorienterte og kritiske røster overfor det etablerte maktapparatet (Wollebæk og Selle 2002). Det er i særlig grad dette spørsmålet som forfølges i dette kapittelet.

Det empiriske grunnlaget for denne delen av rapporten er nærstudier av et utvalg av organisasjoner som har økt i omfang de siste tiårene: Organisasjoner for innvandrere og deres etterkommere, en type fellesskaper som har økt i omfang ettersom flere innvandrergupper har opparbeidet seg en viss botid i Norge. Vi har valgt å studere en avgrenset gruppe innenfor dette brede feltet, nemlig nasjonale organisasjoner for barn og unge som selv har innvandret, eller er født i Norge av foreldre som har innvandret. Kriteriet for betegnelsen «nasjonale» er i denne sammenheng at organisasjonene mottar nasjonal grunnstøtte til drift fra Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet (BLD). Tilskuddsordningen er rettet mot samtlige organisasjoner for barn og unge i Norge med et minimum antall medlemmer (betalende medlemmer under 26 år), med et visst lokalt nedslagsfelt, og en interdemokratisk oppbygging (regulert i «Forskrift for tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner»⁶).

I 2013 var det i alt 89 nasjonale organisasjoner som mottok tilskudd. Åtte av disse var organisasjoner for barn og unge med flerkulturell familiebakgrunn. Det er disse som utgjør datagrunnlaget i denne delstudien. I dagligdagatalen omtales slike organisasjoner for «innvandrersorganisasjoner». Dette er en innarbeidet terminologi som også benyttes av enkelte informanter i denne studien. Vi har valgt å bruke betegnelsen «flerkulturelle organisasjoner». Grunnen til dette er at i brorparten av organisasjonene er medlemmer født i Norge, eller som har innvandret så tidlig i livsløpet at de har hatt både barndom og ungdomstid her. Å samle disse under betegnelsen «innvandrere» vil gi et feilaktig inntrykk av at det er organiserte fellesskap for unge som er «på vei inn» i samfunnet. Flere av organisasjonene har selvsagt medlemmer som har kommet til Norge i ungdomsårene, og organisasjonen vil være en viktig veiviser inn i det norske samfunn. Likevel er nok det å etablere og drifte en nasjonal organisasjon med relativt strenge kriterier for både å motta og rapportere for offentlig tilskudd, være en krevende øvelse som de unge tillitsvalgte neppe ville mestret uten god kjennskap til norsk samfunnsliv og forvaltning. Ved å omtale dem som «flerkulturelle

---

6. Forskriften finnes her: <http://www.fordelingsutvalget.no/Regelverket/Forskriften/#par5> (nedlastet 10. oktober 2015). Tilskuddet forvaltes av Fordelingsutvalget, et forvaltningsorgan underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, og har som hovedoppgave å tildele tilskudd til Norges frivillige, landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjoner. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er sekretariat for utvalget (www.foredlingsutvalget.no).

organisasjoner», ønsker vi også å presisere at dette dreier seg om norske barn og unge som deltar i organiserte fellesskaper som primært består av andre som deler felles etnisk familiebakgrunn.⁷ Et ankepunkt mot å bruke betegnelsen flerkulturell er imidlertid at organisasjonene framstår som relativt monokulturelle. Tamilene aktiviserer utelukkende barn med tamilsk familiebakgrunn. Det samme gjelder den vietnamesiske organisasjonen. Likevel ser vi tendenser til at organisasjoner som retter sine aktiviteter mot ungdom rekrutterer fra en bredere gruppe unge enn barneorganisasjonene. En forklaring kan være at i barneorganisasjonene er foreldrene den viktigste rekrutteringskanal, mens for ungdomsorganisasjonene går rekrutteringsveiene gjennom unges egne vennetverk. Ungdom med norsk etnisk bakgrunn er imidlertid i begrenset grad med i disse organisasjonene.

Hensikten med studien er todelt. For det første spør vi hvilke motiver som ligger bak etableringen av det flerkulturelle og innvandrerorienterte foreningslivet i Norge. For det andre spør vi hvilke roller de har overfor medlemmene og i det norske samfunnet for øvrig. Skiller disse rollene seg fra tradisjonelle organisasjoner? En viktig del av denne tematikken vil dreie seg om hvilken betydning en «hjemlandskontekst» har for organisasjonenes fokus og virke – altså organisasjonenes transnasjonale dimensjon.

Når vi har valgt å rette oppmerksomheten mot etablerte flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner, er dette fordi vi mener disse er godt egnet til å gi ny innsikt i framveksten av det flerkulturelle organisasjonssamfunnet i Norge. Informantene er unge som står i, eller er på vei ut av, ungdomstida. De er organisasjonsetablerere innenfor tradisjonelle organisatoriske rammer, men også organisasjonsutfordrere ved å være blant de første som har bygget nasjonale interesseorganisasjoner for unge med felles flerkulturell bakgrunn. Etablering av slike autonome, demokratiske og selvstyrende fellesskaper er interessant på flere måter. Det er et mål fra myndighetenes side at flere med innvandrerbakgrunn deltar i det frivillige organisasjonslivet (NOU 2011:14). Forskning viser at det er en betydelig underrepresentasjon av innvandrere både i de tradisjonelle frivillige organisasjonene (Enjolras og Wollebæk,) og som deltagere ved offentlige valg (Bjørklund og Bergh 2013). Med andre ord: Mens innvandrere og deres etterkommere er underrepresenterte i det tradisjonelle foreningslivet, etableres et nytt, basert enten på felles etnisk-, kulturell- eller religiøs identitet.

Det er blitt hevdet at slike organisasjoner og trossamfunn har potensiale til å styrke innvandrere og deres etterkommeres politiske integrasjon og enkeltgruppers makt og innflytelse i samfunnet (Ødegård, Loga, Steen-Johnsen og Ravneberg 2014). Men det har og blitt påpekt at slike innvandrerorienterte fellesskaper er egnet til å *svekke* sosial og politisk

---

7. Når det refereres til tidligere forskning som bruker betegnelsen «innvandrerorganisasjoner», bruker også vi denne.

integrasjon ved at de lukker seg inne og i liten grad deltar eller kobler seg på aktiviteter og debatter i lokalmiljøet. Det er slike motsetningsfylte forståelser denne studien har til hensikt å drøfte mer inngående gjennom intervjuer av sentrale ledere i et knippe organisasjoner. Det er mangel på slik kunnskap i Norge (se bla. Hagelund og Loga 2009). Tidligere forskning har i all hovedsak rettet oppmerksomheten mot innvandrersorganisasjonenes deltagelse i politiske prosesser innenfor en lokal- eller nasjonaldemokratisk infrastruktur, med de tilhørende institusjoner og logikk (Lidén 2001; Melve 2003; Predelli 2006; Rogstad 2002). Denne forskningen viser, kort oppsummert, at innvandrersorganisasjonene framstår som interne kulturorganisasjoner heller enn politiske aktører, materialisert ved en innadrettet aktivitetsprofil. Brorparten av organisasjonene definerer også seg selv som kulturelle- heller enn politiske fellesskap (Predelli 2006). Denne forskningen er sterkt forankret i en tradisjonell forståelse rundt den rollen tradisjonell sivilsamfunnsorganisering har hatt å si for framveksten av det moderne demokratiet i Norge og Norden (se kapittel 1). For å beskrive dette er det særlig to adskilte, men komplementære, roller som løftes fram: Frivillige organisasjoners *eksterne* og *interne* rolle i demokratiet (Selle & Strømsnes 1997), hvor den *interndemokratiske* rollen beskriver forholdet mellom organisasjon og medlem (Wollebæk, Selle og Lorentzen 2000), mens den *eksterne* demokratirollen beskriver organisasjonene som formidlere mellom individ og politiske myndigheter. Frivillige organisasjoner ses på som betydningsfulle kanaler for folkets påvirkning av politiske beslutninger, både på lokalt og nasjonalt nivå (se også Wollebæk og Selle 2002; Wollebæk et al. 2000; Østerud, Selle og Engelstad 2003).

For å sikre et internt demokrati, etableres en organisasjonsstruktur på en slik måte at medlemmene kan ytre seg og bli hørt og at organisasjonens politikk utad avspeiler medlemmenes preferanser. Det individuelle medlemskapet er formalisert og medlemskapet gir rettigheter som sikres gjennom vedtekter. Disse legger føringer for gjennomføring av årsmøter på lokalt og nasjonalt nivå. En slik interndemokratisk struktur er også et krav for at barne- og ungdomsorganisasjoner skal være støtteberettiget fra norske myndigheter (Barne- og likestillingsdepartementet 2007). Den interndemokratiske strukturen hevdes å være et gode, ikke bare for å ivareta medlemmers rettigheter, men også for enkeltindividets personlige og sosiale utvikling. Organisasjonsdeltagelse betegnes ofte som en «skole i demokrati», noe som løftes fram som et gode også for samfunnet (Pateman 1970). Særlig relevant blir dette «læringsperspektivet» når vi snakker om barn og unges deltagelse, noe som leder oss over på frivillige organisasjoners eksterne rolle i demokratiet.

Den eksterne demokratirollen bygger på en forståelse av organisasjonen som bindeledd mellom enkeltindivider og myndighetene, ofte betegnet som den *korporative kanal* (Egeberg, Sætren og Olsen 1978). Dette er, og har vært,

en viktig kanal for det «folkestyrt demokratiet». Den korporative kanalen har bidratt til at organisasjonene har tatt rollen som kritiske korrektiv overfor stat og næringsliv, og fungert som «.. en alternativ kanal for påvirkning, en arena for offentlig debatt og en beskytter mot overgrep fra det offentliges side» (Wollebæk et al., 2000:94).

Det er organisasjonenes eksterne demokratirolle som ligger til grunn for forestillingen om en «nordisk organisasjonsmodell». Denne rollen legitimerer også myndighetenes tilskuddspolitik, noe som også gjenspeiler seg i tilskuddskriteriene for den nasjonale grunnstøtten til barne- og ungdomsorganisasjoner. Denne ordningen skal bidra til å styrke den rollen organisasjonene antas å ha for barn og unges deltagelse og politiske integrasjon. I forskriften presiseres det at midlene skal «...stimulere [organisasjonene] til engasjement og medansvar nasjonalt og/eller internasjonalt, og sikre organisasjonene som arena for medbestemmelse og demokrati». ⁸ Støtteordningen skal slik sett ikke bare legge til rette for en aktiv fritid for barn og unge, men også bidra til å styrke de unges stemmer i Norge eller i andre land. På denne måten bygger den både på et sosialisering- og et læringsperspektiv (se også Aars et al 2011), i tråd med ideen bak den «nordiske organisasjonsmodell».

Som mottakere av statsstøtte, hvor kriteriene er tuftet på organisasjonenes demokratiske rolle, er det relevant å belyse om de flerkulturelle organisasjonene strekker seg *utover* det å være en sosiale integreringsarenaer for opprettholdelse og videreformidling av kulturelle og språklig uttrykk fra en hjemlandskontekst og hvordan dette i så fall materialiserer seg. Som teoretisk rammeverk legges til grunn den organisasjonsteoretiske modellen presentert i kapittel 1, som løfter fram to sentrale dimensjoner: Hvorvidt organisasjonen er *konsensus-* eller *konfliktorientert* og hvorvidt primæraktivitetene rettes mot *medlemmenes* eller *samfunnets* interesser. Dette gir flere idealtyper knyttet til organisasjonenes funksjoner. Viktig for denne studien er organisasjonens funksjoner som (1) interessekamp for enkeltgrupper (2) sosial møteplass mellom mennesker (serviceorganisasjon) og (3) arena for samfunnsretta politikk.

Disse dimensjonene kan tjene som analytiske verktøy, og må behandles mer som idealtyper enn eksakte kategorier, da de gir relativt statiske framstillinger av organisasjoners rolle som enten det ene eller andre. Dermed favner de heller ikke de flerkulturelle organisasjonenes transnasjonale dimensjon, som innebærer noen mer eller mindre virksomme bånd knyttet til et land, region eller folkegruppe andre steder i verden. Organisasjonsnavnene synliggjør ofte en geografisk tilhørighet. Et av spørsmålene som her reises er hvilken betydning denne transnasjonale dimensjonen har for organisasjonene, og i hvilken grad denne synliggjøres i en norsk demokrati- og

---

8. <http://www.fordelingsutvalget.no/Forskriften/#par1>

offentlighetskontekst, blant annet som bærere av en minoritetskulturell identitet.

For å komme på sporet av en flerdimensjonal forståelse av organisasjonenes rolle, løfter studien inn organisasjonenes betydning også for identitetsdanning og sosial integrasjon, som beskrevet i kapittel 1. Blant andre Lorentzen (2004: 10) har poengtert at frivillige organisasjonene fungerer som arenaer både for «identitetsdanning, sosial integrasjon og politisk engasjement». Alle disse virker inn på individets tilhørighet og engasjementet. Organisasjonsdeltagelsen handler slik sett ikke ensidig om politisk integrasjon, men forteller også noe om hvem vi er, hvordan vi oppfatter oss selv, og hvilke egenskaper andre tilskriver oss. Bengtsson i SOU (1999:12, 103) er inne på dette når han mener at samspillet mellom politikk og sivilsamfunnet i bunn og grunn handler mer om prosessen enn om resultatet: «Mindre om hur målet ser ut, och mer om resan dit». Et slikt prosessperspektiv er særlig viktig med tanke på organisasjonenes betydning for unges identitetsdanning, sosial og politisk integrasjon generelt, og særlig relevant for medlemmer i flerkulturelle organisasjoner som samles rundt en etnisk- eller kulturell identitet.

Det siste poenget har de norske forskerne Mette Andersson og kolleger vært opptatt av. I sine studier av unge minoriteters ad-hoc-engasjement, har de vært opptatt av å skille mellom *interesse* og *identitet* som to former for solidaritet og motivasjon bak engasjementet (Andersson et al 2012:23). Det interessebaserte engasjement oppstår når mobiliseringen er instrumentell og rettet mot å oppnå rettferdighet for enkeltindivider og interessegrupper. I lys av idealtypene, presentert i kapittel 1, kan dette forstås som en medlemsorientert, men samfunnsretta strategi. Mens denne interessebaserte mobiliseringen ofte forklares med henvisning til rasjonelle vurderinger, forstås *identitetsbasert* mobilisering som mer forankret i tilhørighet og en følelse av tilhørighet til en gruppe. Man kan tenke seg at flerkulturelle organisasjoner for unge vil kunne tjene som arena for en slik identitetsbasert mobilisering, men betyr dette at man utelukker et interessebasert engasjement? Dette er en av studiens hovedspørsmål. Andersson og kolleger (2012) bruker begrepsparet som idealtyper, hvilket betyr at man ikke finner disse igjen som rene former i virkeligheten. De kan likevel tjene som supplerende analytiske verktøy for å forstå og skissere noen overordnede mønstre, også i forståelsen av grunnlaget og motivasjon for mobilisering av unge gjennom flerkulturelle organisasjoner, som kulturbærer eller politisk aktør.

Problemstilling

I denne studien tar vi for oss organisasjonenes potensielle eksterndemokratiske rolle, både som bærere av enkeltgruppers interesser og

som politiske samfunnsaktører i bredere forstand. I tillegg – og i motsetning til tidligere forskning – retter vi også blikket mot den rollen organisasjonene har både som sosial møteplass og som arena for identitetsdanning og sosial integrasjon. Håndteres disse rollene i et samspill, eller er det spenninger i det å på den ene siden være en internt retta kulturorganisasjon og på den andre siden forventes å bidra til å styrke den demokratiske infrastrukturen i samfunnet? Følgende hovedspørsmål reises: *Hvordan står den kulturelle og politiske dimensjonen i forhold til hverandre i flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoners ideologi og aktivitetsprofiler – og hvilken rolle spiller den transnasjonale dimensjonen i å forme deres samfunnsrolle?*

Som vi var inne på innledningvis svekkes den demokratiske og hierarkiske nordiske organisasjonsmodellen fra flere hold, blant annet av nærmiljøorganisasjoner uten en nasjonal overbygning (kommunitarisme som casestudien i kapittel 2 illustrerer). De flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonene har imidlertid valgt en tradisjonell organisasjonsmodell. En beveggrunn er naturligvis at denne kvalifiserer til statsstøtte, men det synes også å være andre motiver. Selv om denne studien ikke er en evaluering av tilskuddsordningen, gis det likevel eksempler både på rasjonale bak en slik organiseringsform, men også på «sårbarhetsfaktorer» flerkulturelle organisasjoner møter med et tilskuddssystem som ikke er tilpasset framveksten av et nytt transnasjonalt organisasjonslandskap med begrenset rekrutteringsgrunnlag nasjonalt.

Studiens avgrensning til åtte statsfinansierte flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner, utelukker selvsagt en hel rekke store og viktige organisasjoner og aktive lokale foreninger. Det utelukker også andre interessefellesskaper og nettverk som har helt andre forankringsformer enn foreningslivet, blant annet en mer spontan mobilisering basert på kritiske enkelthendelser i samfunnet. Slike hendelser har vist seg å ha stor betydning for grupperes samfunnsengasjement og deltakelse (se blant annet Andersson mfl. 2012). Tanken bak denne avgrensningen har vært å velge organisasjoner som er såpass etablerte i en norsk sivilsamfunnskontekst at man kan forvente at de opererer i et samspill med offentlige myndigheter på en eller annen måte. Dette fokus vil kunne gi oss verdifull informasjon om hvordan offentlig frivillighetspolitikk utvider organisasjonenes handlingsrom, men også hvordan handlingsrommet begrenses dersom det ikke tas høyde for de endringer som skjer i organisasjonslandskapet. Tidligere forskning har vist at samspillet mellom et «vertslands» mulighetsstrukturer for tilskudd til innvandrersorganisasjoner, har hatt betydning for den rollen organisasjon tar i offentligheten (Schrover & Vermeulen 2005). Organisasjonene i vårt utvalg har slik sett et visst økonomisk handlingsrom som understøtter etablering av en infrastruktur rundt drift, men gir også en pekepinn på de svakheter tradisjonell støttepolitikk har når de overføres til nye former for frivillige fellesskaper.

Studien bygger på kvalitative intervjuer med representanter fra ledelsen i sju av de åtte barne- og ungdomsorganisasjonene for etniske minoriteter og deres etterkommere som mottok driftstilskudd fra BLD i 2013. I tillegg til dette har vi også analysert relevante dokumenter for hver enkelt organisasjon og offentlige myndigheter. Samlet sett utgjør dette materialet grunnlaget for våre analyser om hvordan disse organisasjonene ble etablert, tar form og hvordan de selv, som tilskuddsmottagere for en ordning som har til hensikt å styrke unges demokratiske deltagelse, ser på sin rolle og betydning i samfunnet.

Teoretiske perspektiver

Det særegne med organisasjoner for innvandrere og etterkommere er at de er etablert ut i fra felles interesser basert på tilhørighet utenfor det landet medlemmene bor i. Fenomenet er langt fra nytt, heller ikke for utflyttede nordmenn. I 1896 ble Sons of Norway etablert i Minnesota som følge av den store utvandringen fra Norge til USA på 1800-tallet. Organisasjonen eksisterer den dag i dag med over 55 000 medlemmer. Målsettingen er å samles rundt norsk kultur og historie, samt være en støttepiller i livene til medlemmene i vertslandet.⁹ Organisasjonen skal med andre ord tjene som brobygger mellom et etnisk og kulturelt fellesskap og det nye samfunnet, to roller som også har stått sentralt for etableringen av migrantorganisasjoner generelt (se Ålund & Schierup 1991).

De første innvandrersorganisasjonene i Norge ble etablert i tilknytning til innvandringen av ufaglærte arbeidere, såkalte «fremmedarbeidere», fra midten av 1960-tallet og utover (Vassenden 1997). Etter relativt kort tid ble det også etablert foreninger, nettverk og grupper basert på religiøs tilhørighet (ibid). Gjennom familiejenforeninger utover 1970-tallet økte behovet for sosiale møteplasser blant en voksende gruppe som delte en felles nasjonal, etnisk eller kulturell identitet. Dette foreningslivet har økt i omfang og mangfold ettersom nye flyktningegrupper har kommet til Norge. Det er begrenset kunnskap om dette organisasjonslandskapet, både dets omfang og dets virkeområder (se Hagelund og Loga 2009; Ødegård, Loga, Steen-Johnsen og Ravneberg 2014). Bare kartlegging av omfang er problematisk. Avhengig av hvordan man avgrenser kategorien «innvandrersorganisasjon», opererer ulike instanser med forskjellige tall. For snart 15 år siden foretok Melve (2003) en kartlegging som viste at det fantes om lag 1000 organisasjoner i hele Norge. Flertallet av disse var lokalt forankret uten en nasjonal overbygning, hovedsakelig etablert for å ivareta og styrke etnisk og religiøs tilhørighet.

---

9. Se, https://www.sofn.com/about_us/what_we_offer/. Lastet ned 10. juni 2015.

I 2014 var det i alt 213 lokale og regionale innvandrersorganisasjoner¹⁰ som mottok tilskudd fra Integrasjons- og mangfoldsdirektoratet i arbeidet med å bidra til «...deltakelse, dialog og samhandling».¹¹ Det er særlig de innvandrertette fylkene i sentrale østlandsområder, samt Hordaland og Rogaland, hvor antallet registrerte innvandrereforeninger som har mottatt tilskudd er størst (se appendiks). Dette forteller oss at framveksten av et flerkulturelt organisasjonslandskap ikke er et «Oslo-fenomen», men etableres i innvandrertette områder rundt flere av de større byene i Norge.¹² Omfangsundersøkelser gir en pekepinn på framveksten av et nytt organisasjonslandskap, men gir ikke nødvendigvis et helhetlig bilde av hele feltet. Nærstudier av flerkulturelle lokalsamfunn viser at aktivitetstilbud av og for etniske minoritetsgrupper ikke nødvendigvis organiseres av formelle foreninger, men av mer uformelle nettverk uten forankring i andre og mer formelle strukturer (Ødegård et al. 2014).

Som vi tidligere har vært inne på har norsk forskning vært opptatt av å studere innvandrersorganisasjonenes interndemokratiske struktur og deres rolle som «skoler i demokrati» for egne medlemmer, samt den mer utadrettede rollen som korporativ interessebærer for etniske grupper (for en oversikt se Hagelund og Loga 2009). Flere av bidragene konkluderer med at innvandrersorganisasjoner fyller viktige funksjoner, men i liten grad inntar en politisk rolle i den norske offentligheten. Selv om Predellis (2006) landsdekkende survey av innvandrersorganisasjoner på lokalt og regionalt nivå viser at 87 prosent av organisasjonene er medlemsbaserte og oppgir å ha en interndemokratiske struktur, var det bare fem prosent av organisasjonene som betegnet seg selv som «politiske». Hele 74 prosent karakteriserte seg som «kulturelle». Dette er i tråd med Rogstads (2007) intervjustudier av ledere av innvandrersorganisasjoner. Heller ikke her var det mye politikk å spore i organisasjonenes virksomhet. Rogstad konkluderer med at styrken til disse

10. I dette ligger det at organisasjonene kan først søke når de er registrert i Brønnøysundsregisteret, hvilket betyr at de har et organisasjonsnummer, medlemmene er innvandrere og norskfødte med to innvandrereforeldre (med bakgrunn fra land utenfor Norden, USA, Canada, Australia og New Zealand) – og med minimum 15, 25 eller 100 betalende medlemmer, avhengig av antall innvandrerbefolkning i fylket. Rundskriv fra IMDI til Fylkeskommunene, 07/13, http://www.imdi.no/Documents/Rundskriv/2013/Rundskriv_07-13_Post-71_Frivillig_virksomhet.pdf

11. Se rundskriv Statsbudsjettet 2014 – Kap. 821, Post 71: http://www.imdi.no/Documents/Rundskriv/2014/Tilskudd_til_frivillig_virksomhet_i_lokalsamfunn_2014.pdf?epslanguage=nb-NO

12. Her må det presiseres at vi primært snakker om innvandrere som har kommet til Norge som flyktninger eller gjennom familiegjenforening – ikke som arbeidsinnvandrere. Dersom vi tar inn arbeidsinnvandrerne, blir bosettingsmønsteret for hele innvandregruppen langt mer sammensatt, og ikke så konsentrerte rundt de store byene (Høydal 2013: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-bygd-og-by> (Høydal 2013).

organisasjonene ligger i at de tilbyr fellesskap, tilhørighet og annen hjelp til medlemmene, ikke deres potensiale som politiske aktører. Samtidig poengterer forskerne at ulempen av en slik intern orientering er at organisasjonene bidrar til å lukke innvandrere inne i sine egne etniske grupper. For å bruke Putnams (2000) termonologi fra teorien om sosial kapital, fungerer de altså mer sammenbindende (bonding) enn brobyggende (bridging), og dermed bidrar de ikke til å bygge relasjoner mellom individer og grupper som er forskjellige (se også kapittel 1).

Både norsk og internasjonal forskning på innvandrere- og migrantorganisasjoner er inspirert av Putnams (2000) teori om sosial kapital (se blant annet Handy & Greenspan 2009; Nannestad, Svendsen og Svendsen 2008; Rogstad 2007; Ødegård et al. 2014). Samtidig blir dette perspektivet kritisert av Ryan og kolleger i boken *Migrant Capital* (2015) for å være snevert, da det ikke fanger opp bredden i disse organisasjonenes nettverk. Mens Putnam er opptatt av lokale foreninger, samfunn og naboskap som betingelse for stabile sosiale relasjoner og for dannelsen av tillit og nettverk, er migrantnettverk ofte spredd over et vidt geografisk område. Foruten å ekspandere utenfor nasjonalstatens grenser og dermed omfatte transnasjonale relasjoner, kjennetegnes de av å være dynamiske og i kontinuerlig bevegelse. Nettverkene endres både etter behov, etter endringer i de omkringliggende betingelser, og i lys av medlemmenes livsløp. Kritikken peker på at man må forstå innvandrersorganisasjoners nettverk utover en nærmiljøkontekst for å gripe dynamikken. I et slikt utvidet perspektiv settes også innvandrersorganisasjonenes «innadventhet» i et annet lys. Dette perspektivet har også den nederlandske forskeren Ruud Koopmans (2004) vært opptatt av når han tar til orde for at innvandrersorganisasjonenes interne fokus kan ha betydning for den rollen organisasjonen spiller i det politiske systemet, særlig i en hjemlandskontekst. Selv om innvandrersorganisasjoner i en nasjonal kontekst kan fremstå som apolitiske, hevder Koopmans at man må undersøke det diskursive fokuset internt i organisasjonene for å kunne avgjøre hvorvidt organisasjonene er politiske eller ei, både i en vertslandskontekst og i hjemlandskontekst. D'Angelo (arbeider fra 2008 og 2010, oppsummert i artikkel fra 2015, s. 213) har i sine studier av kurdiske organisasjoner i London pekt på at det ikke nødvendigvis er en motsetning mellom det å være hjemlandsorientert og opptatt av interne forhold i en organisasjon, samtidig som man er orientert mot forhold i majoritetssamfunnet. Det er nettopp forholdet mellom vertsland og hjemland som skiller migrantorganisasjoner fra tradisjonelle frivillige organisasjoner, en dimensjon den svenske forskeren Odmalm (2004) har sett nærmere på. Odmalm påpeker for det første at migrantorganisasjonene fungerer som bindeledd mellom hjem- og vertsland ved at de kan tilby rådgivende service for framtidige migranter. Dette betyr i prinsippet at de kan tjene som et alternativ til et komplekst byråkrati, som en førstehåndserfaring for nye migranter. For det andre kan de fungere som et

supplement til staten for migranternes integrasjon og tilpasning til et nytt samfunn. For det tredje kan organisasjonene tjene som talerør og politisk aktør for sin etniske gruppe, vel og merke dersom organisasjonene er i stand til å gå inn i de etablerte korporative strukturer som gir handlingsrom til å påvirke. For det fjerde kan organisasjonene fylle en viktig funksjon gjennom opprettholdelse av bånd mellom etnisk gruppe i et vertsland og hjemlandet, i tillegg til å fungere som bindeledd mellom migranter i flere land. Odmalm griper fatt i organisasjonenes rolle som serviceinstitusjon for informasjon og tilpasning i en vertslandkontekst, men viser også hvordan bånd til et hjemland eller diasporanettverk i andre migrasjonsland står sentralt. Odhalms studie er i tråd med nyere norsk forskning som viser at innvandrerorganisasjonene fyller ulike roller for ulike grupper av etniske minoriteter (Ødegård et al. 2014).

Mens organisasjonenes flerdimensjonale rolle har blitt synliggjort i de senere års forskning, har den amerikanske forskeren Debra C. Minkoff (Minkoff 1999, 2002) lenge vært opptatt av at slike interessebaserte organisasjoners internt rettede rolle utgjør en viktig forutsetning for den utadrettede funksjonen. Putnam (2000) er inne på det samme når han beskriver hvordan sammenbindende sosial kapital er en forutsetning for brobyggende kapital. Minkoff var tidlig ute med å presentere et mer pluralistisk perspektiv på organisasjonenes betydning i samfunnet enn hva som tidligere var gjort. Med utgangspunkt i en amerikansk kontekst framstår etableringen av både rase-, etnisk- og kjønnsbaserte organisasjoner som *hybrider*, da de kombinerer aktiviteter som innebærer både å være politiske pådrivere og det hun kaller «serviceorganisasjoner». Å bevare en gruppes språklige, kulturelle eller religiøse praksiser eller hjelpe nyankomne til å finne fotfeste i et nytt samfunn, er eksempler på denne type servicefunksjoner. Minkoffs fokus har også vært rettet mot hvordan disse fellesskapene er organisert, og mener de framstår som «refleksive» da de låner dominerende organiseringsmodeller både fra nye og fra etablerte organisasjoner. Fordelen med slike hybride og refleksive organisasjonsformer er at de er særlig egnet til å håndtere kontekstuell usikkerhet og periodevise endringer, og har tilført marginaliserte grupper både muligheter og ressurser til mobilisering (ibid.).

Data og metode

Datagrunnlaget for studien er analyser av (1) offentlig tilgjengelige dokumenter knyttet til BLDs nasjonale grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, (2) organisasjonsdokumenter, nettsider og Facebook-profiler til de åtte minoritetsnorske organisasjonene som i 2013 mottok statsstøtte, samt (3) kvalitative intervjuer med representanter fra ledelsen i syv av de åtte organisasjonene.

For rekruttering av informasjon har vi brukt organisasjonenes nettsider og Facebook-profiler. Gjennom disse har vi kartlagt hvem som sitter i den tillitsvalgte ledelsen. Ettersom ingen av organisasjonene har et bemannet

sekretariat, ble kontakt med ledere, eller representanter fra ledelsen, opprettet via SMS, e-post eller gjennom personlige meldinger på Facebook. De fleste av informantene bodde ikke i Oslo på intervjutidspunktet, men i sentrale Østlandsområder. Ingen av dem var ansatt i organisasjonen, men var enten i lønnet arbeid eller i et studieløp. Jobben som leder eller sentralt tillitsvalgt ble utført på fritiden.

Det ble i alt gjennomført intervjuer med åtte personer i løpet sommer/høst 2013 og vår 2014. I en av organisasjonene intervjuet vi to representanter fra ledelsen. Vi mangler slik sett intervju med ledelsen i en av organisasjonene. Her oppnådde vi ikke kontakt etter gjentatte forsøk. Tre av intervjuene ble gjennomført i lokalene organisasjonene benytter til møter og andre aktiviteter sentralt i Oslo, mens tre andre ble gjennomført på forskernes arbeidsplass. Et av intervjuene ble gjennomført på arbeidsplassen til en av lederne. Ingen av informantene var etnisk norske. To av dem var født og oppvokst i Norge, mens de fem andre kom til Norge som barn eller i tidlige tenår. Fem av informantene var menn, tre var kvinner og alle var i aldersgruppen 20-30 år.

Intervjuene er å betrakte som semi-strukturerte (Bernard 1988). I dette ligger det at vi som forskere fulgte en på forhånd utarbeidet intervjuguide, hvor spørsmålene var utarbeidet innenfor spesifikke tema som ble ansett som relevant for studien. Intervjuguiden ble fulgt, men det ble også åpnet opp for nye tema underveis i intervjuet. Dynamikken i samtalen bidro også til at nye problemstillinger av særlig interesse kom fram. Vi var to forskere under intervjuene. En forsker ledet intervjuet og samtalen, mens den andre transkriberte.¹³ Intervjuene ble ikke tatt opp på bånd.

Organisasjonene som er med i studien er ikke anonymiserte. Hvilke organisasjoner som mottar nasjonalt grunnstøtte fra Fordelingsutvalget er offentlig informasjon. Vi har likevel så godt det har latt seg gjøre anonymisert informantene. Dette er gjort fordi intervjuene utover å inneholde spørsmål og informasjon om organisasjonens drift, også inneholder informantenes motiver og synspunkter på en rekke områder knyttet til integrasjon og politiske forhold i Norge og en hjemlandskontekst som i enkelte miljøer *kan* skape kontroverser. Vi bruker derfor ikke navn, heller ikke fiktive, på informantene. Dermed er det ikke mulig å sammenstille informasjon fra hver enkelt informant. Vi har heller ikke oppgitt den posisjonen informantene hadde i ledelse på intervjutidspunktet, men alle var imidlertid sentralt tillitsvalgte i sine respektive organisasjoner. Informantene ble orientert om at man ikke kunne sikre full anonymitet ettersom utvalgskriteriet av organisasjoner er offentlig. I de få tilfeller informanter har gitt sensitive opplysninger har vi

---

13. Datainnsamlingen ble gjennomført i et samarbeid mellom Marianne Takle ved forskningsinstituttet NOVA/HIOA og Guro Ødegård ved Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor/Institutt for samfunnsforskning.

utelatt dette i analysene, så sant det ikke har vært av spesiell interesse for forskningsarbeidet.

Høsten 2015 fikk samtlige informanter som er direkte sitert tilbud om sitatsjekk. De fleste har benyttet seg av dette. Når analysene i enkelte tilfeller har informasjon av nyere dato enn 2014, er dette primært basert på korrigeringer eller informasjon informantene har ment har vært viktig for å gi et oppdatert bilde av organisasjonen i dag. Utfordringen med en slik praksis av sitatsjekk er at relativt nyetablerte organisasjoner ofte gjennomgår store endringer på halvannet år. Informantene kan slik sett ønske å oppdatere og korrigere informasjon gitt på et tidligere tidspunkt. I ett tilfelle ble det uttrykt ønske om nytt intervju, for å oppdatere informasjonen om organisasjonen. Dette ble ikke imøtekommet, både på grunn av tidsbegrensninger, men også fordi studien er gjennomført på et visst tidspunkt for samtlige organisasjoner, og forteller om organisasjonenes posisjon relativt få år etter etableringen. Vi har forøvrig i dette arbeidet ikke gått inn på personalmessige forhold eller organisasjonsinterne anliggende.

Da prosjektet behandler personopplysninger er det i følge Personopplysningsloven å betrakte som meldepliktig. Prosjektet er følgelig meldt inn og godkjent av Personvernombudet ved Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

Analyser: I spenningsfeltet mellom nasjonal kulturformidler og politisk innovatør

De «tradde» norske organisasjonene dekker ikke det mangfoldet av interesser som finnes i et flerkulturelt samfunn. Disse organisasjonene og strukturene etableres fordi det er et behov.

Hvorfor etableres det organisasjoner for barn og unge med flerkulturell bakgrunn når det finnes et mangfold av interesse-, kultur- og idrettsorganisasjoner som er åpne for alle? Sitatet over gir noe av forklaringen: De tradisjonelle organisasjonene dekker ikke det mangfoldet av interesser som et flerkulturelt samfunn produserer. Men hva er slike interesser? Hvorfor er de så påtrengende at det kreves egne strukturer for å imøtekomme dem, og hvilken rolle spiller de for organisasjonenes posisjon i demokratiet og i samfunnslivet for øvrig?

I den første delen av analysene gis en presentasjon av organisasjonenes formål, samt de økonomiske og menneskelige rammebetingelser de opererer under. Sentrale spørsmål her er hvilke betingelser de har for å drifte organisasjonen, og hva som oppleves som sårbare faktorer for å være en frivillig organisasjon med begrenset rekrutteringsgrunnlag. Dette tjener som bakteppe for analysene som retter søkelyset mot organisasjonenes rolle i samfunnet, med utgangspunkt i organisasjonsaktivitetene og informantenes

beskrivelse av målsettingene med disse aktivitetene. I analysens andre del går vi dypere inn i intervjumaterialet for å komme på sporet av den betydning informantene anser at organisasjonen har for medlemmene og for samfunnet. Den andre analysedelen er tredelt: For det første ser vi på den betydning den hjemlandsorienterte kulturen har i organisasjonen, og hvordan dette materialiserer seg gjennom organisasjonens virke. Omdreiningspunktet for analysene er i hvilken grad organisasjonene retter aktiviteten mot å bedre forhold for egne medlemmer eller for å påvirke samfunnet – og i så fall i hvilken grad slike målsettinger bygger på det Wollebæk og Selle (2000) kaller en konsensus- eller konfliktrettet orientering inn mot en politisk dagsorden. For det andre ser vi nærmere på organisasjonene formelle nettverk, og i hvilken grad organisasjonene evner å etablere institusjonelle bånd som vil kunne øke deres muligheter for å være en aktiv aktør innenfor den korporative kanal. Vi ser også på hvilke transnasjonale bånd og nettverk de har, og spør hvilken rolle disse har for organisasjonens virke og ideologiske orientering. Med slike institusjonelle nettverksressurser som bakteppe, rettes fokus i den avsluttende delen av analysen mot organisasjonenes mer politiske og samfunnsretta rolle. Her spør vi: Finnes det politisk motkraft i disse flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonene og hvordan kommer i så fall dette til syne?

Helt til slutt, i en konkluderende drøftelse, spør vi i hvilken grad de flerkulturelle organisasjonene har en bredere samfunnsmessig betydning i en nasjonal og transnasjonal kontekst. Kan deres kultur- og språkorientering forstås som noe mer enn innadventd aktivitet for en avgrenset, homogen gruppe med felles etnisk og kulturell identitet? Det argumenteres for at man må se utover rammene en tradisjonell «nordisk organisasjonsmodell» dersom man skal kunne gripe det potensialet som ligger i flerkulturelle organisasjoner som politiske bidragsytere i en nasjonal og transnasjonal kontekst.

En presentasjon av organisasjonenes rammebetingelser og formål

I denne delen gis en mer inngående presentasjon av caseorganisasjonene. Vi skal ta for oss nøkkelinformasjon relevant for statlige myndigheter, som medlemstall og lokallag. I tillegg går vi nærmere inn på hver enkelt av organisasjonenes formålsparagraf, aktivitetsprofil og målgrupper. For å gi en pekepinn på de rammebetingelser organisasjonene opererer under, gis en kort orientering om de økonomiske og administrative ressurser. I tabellen nedenfor listes organisasjonene i utvalget opp, sammen med utvalgt nøkkelinformasjon.

Tabell 1: Nøkkelinformasjon for flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner som mottok enten ordinær nasjonal grunnstøtte (§ 13), grunnstøtte for små organisasjoner (§ 14) eller etableringsstøtte (§ 17) fra BLD i 2013.

Organisasjon	Etablerings-år	Ant. medlemmer u/ 26 år	Ant. lokale foreninger	Tilskudds-år	Tilskudd 2013
Annai Poopathi Tamilsk kultursenter	1992	1969	14	2003-2013	832 919
Norges Tyrkiske Ungdomsforening	2001	106	3	2003-2013	282 389
LAWAN: Det kurdiske ungdomsforbundet i Norge	2000	113	9	2007-2013	289 225
Senter for flerkulturell ungdom	2005	231	3	2012, 2013	200 000
NAYO: Norges Aserbajdanske Ungdomsforening	2006	209	2	2012, 2013	200 000
YEKÊTÎ LAWAN: Demokratisk Ungdomsunion i Øst-Kurdistan	2007	116	4	2010 - 2013	289 753
Det vietnamesiske flyktningeforbundet i Norge	2008	379	6	2011- 2013	275 000
Vietnamesisk barne- og ungdomsforening	Manglende informasjon	327	8	2005-2013	359 561

Kilde: Fordelingsutvalget.no¹⁴

Med unntak av Tamilsk kultursenter – som ble stiftet i 1992 — er samtlige organisasjoner etablert i løpet av de siste ti til femten årene. Det er fem organisasjoner som i navnet er knyttet til en nasjon/land. Dette er *Norges Tyrkiske Ungdomsforening*, *Norges Aserbajdsjanske Ungdomsforening*, *Det vietnamesiske flyktningeforbundet i Norge* og *Vietnamesisk barne- og ungdomsforening*. *Senter for flerkulturell ungdom* er i realiteten også en organisasjon som først og fremst aktiviserer unge med tyrkisk bakgrunn. De tre andre organisasjonene representerer forfulgte folkegrupper, henholdvis tamiler (*Tamilsk kultursenter*) og kurdere (*Lawan* og *Yeketi Lawan*). Oversikten viser at det er først det siste tiåret organisasjonene har klart å etablere seg på en måte som tilfredsstillter myndighetenes krav til tilskuddsmottakere av nasjonal grunnstøtte.

Tallene forteller at vi har å gjøre med små organisasjoner, men som likevel har vist seg å være såpass robuste over tid at de har passert regelverkets kriterer for nasjonalt driftstilskudd. Totalt for hele tilskuddsåret 2013 ble det utbetalt kr. 98 910 000, fordelt på 89 barne- og ungdomsorganisasjoner.¹⁵ Av dette mottok de åtte flerkulturelle organisasjonene samlet kr. 2 728 847. Dette

14. www.fordelingsutvalget.no/element_db/421_Nasjonalt_grunnstoette_2013_endelig.pdf

15. Student- og idrettsorganisasjoner samt stiftelser og trossamfunn, er utelatt fra tilskuddsordningen, men inkludere ellers organisasjoner basert på livssyn, kultur, miljø og fritid samt politiske organisasjoner, så sant de tilfredsstillter andre kriterier.

betyr at mens nesten ti prosent av tilskuddsmottakerne var organisasjoner for unge med flerkulturell familiebakgrunn, utgjorde pengebeløpet til disse bare 2,8 prosent av den samlede bevilgningen. Tatt i betraktning regelverket for tildeling av driftstilskudd, er ikke dette rart. Størrelsen på tilskuddet avhenger av blant annet av størrelsen på organisasjonen, målt både i antall lokallag og antall betalende medlemmer under 26 år, og vi snakker her om små organisasjoner.¹⁶ Tamilsk kultursenter skiller seg ut ved å være den største, med flest lokale lag. Ellers varierer medlemstallet fra 106 til 379 betalende medlemmer, og mellom 2 og 14 lokallag. De to vietnamesiske organisasjonene er de nest største og representerer sammen med Tamilsk kultursenter de innvandrerguppene i utvalget med lengst botid i Norge.

Man kunne tenke seg at organisasjonene som har klart å etablere seg som mottaker av statlig økonomisk tilskudd, også representerte de store innvandringsgruppene i Norge. Slik er det ikke. Som vist i kapittel 1 kommer de største innvandrerguppene fra Polen, Sverige, Litauen, Somalia, Pakistan og Irak. Statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at antall barn av innvandrere i 2014 utgjorde 126 075 personer, rundt 2 prosent av befolkningen. De største gruppene barn av innvandrere har sin bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Irak (SSB 2014). Ingen av disse er representert blant de åtte flerkulturelle organisasjonene for barn og unge som mottar statlig tilskudd. En mulig forklaring kan være at mange unge med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Irak er formelt knyttet opp mot muslimske trossamfunn. SSB-tall fra 2006 viser at borgere med Pakistansk og Somalisk bakgrunn, er blant innvandrerguppene med høyest deltagelse i menigheter og trossamfunn (Enjolras og Wollebæk 2010). Ettersom moskeene ikke er selvstendige organisasjoner *for* og *av* barn og unge, kvalifiserer de ikke til å motta driftstilskudd som demokratiske og selvstendige nasjonale barne- og ungdomsorganisasjoner. Med andre ord: At de store etniske minoritetsgrupper ikke er representert blant nasjonale barne- og ungdomsorganisasjoner er ikke ensbetydende med at de ikke er med i organiserte fritidsaktiviteter. Det kan heller være slik at de deltar på andre arenaer innenfor en religiøs kontekst som

---

16. Det er tre ulike typer tilskuddsformer: (1) Nasjonal grunnstøtte (§13) hvor organisasjonen skal ha minimum 700 betalende medlemmer, minimum 5 lokallag i 5 fylker. Dette anses å være omfattende krav for organisasjoner med et begrenset rekrutteringsgrunnlag. Det er derfor etablert en (2) grunnstøtte for mindre organisasjoner hvor kravet er minimum 100 medlemmer og minst to lokallag i to ulike fylker (§14). Det er også en (3) etableringstilskudd for organisasjoner i en etableringsfase (§ 17). Her er kriteriene minimum 300 tellende medlemmer med lokalbasert virksomhet av nasjonal karakter (størrelse kan fravikes for kategorien «mindre organisasjoner»). Tilskuddet kan gis inntil 3 år. Organisasjonene i vårt utvalg mottar fra samtlige ordninger, men bare en av organisasjonene som har så mange medlemmer at den tilfredsstiller kravet til ordinær nasjonal grunnstøtten. Se oversikt: http://www.fordelingsutvalget.no/element_db/421_Nasjonal_grunnstoette_2013_endelig.pdf

tilbyr barne- og ungdomsaktiviteter. Ingen av organisasjonene i denne studien oppgir å være religiøse eller ha tette bånd til et enkelt trossamfunn.

Vi har foretatt en gjennomgang av siste års informasjon fra Fordelingsutvalget for å se hvor mange organisasjoner for barn og unge med flerkulturelle familiebakgrunn som har motatt tilskudd fra denne ordningen, men falt ut. Dette er i alt fem organisasjoner. Samtlige har falt ut etter ett eller to års tildeling. Dette er Det islamske Nettverk (tilskuddsmottaker i 2010 og 2011), Indian Youth Society (tilskuddsmottaker i 2003), Somalisk Ungdoms Kultur- og Aktivitetsorganisasjon (tilskuddsmottaker i 2005 og 2006), Nations of Africa (tilskuddsmottaker i 2001) og Vietnor Barne- og ungdomsorganisasjon (tilskuddsmottaker i 2002). Det er ingen av disse som for tiden står registrert i Brønnøysundsregisterets Frivillighetsregister (september 2015), og det er bare Det islamske Nettverket som har nettsider og en Facebook-profil som vitner om aktivitet. De andre organisasjonene kan selvsagt ha aktiviteter, men da trolig begrenset til en lokal kontekst for en begrenset gruppe.

I de følgende avsnittene skal vi gi en kort beskrivelse av hver av organisasjonene som mottok tilskudd i 2013.

Annai Poopathi, Tamilsk kultursenter (heretter Tamilsk kultursenter) er den største og eldste organisasjonen i denne gruppen, og på organisasjonens hjemmeside opplyses det at organisasjonen er partipolitisk og religiøst nøytral. Tamiler har relativt lang migrasjonshistorie i Norge. Borgerkrigen på Sri Lanka i perioden 1984-2009 førte til store flyktningstrømmer til flere vestlige land. I 2015 var det i SSBs statistikkbank registrert i overkant av 15 000 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Sri Lanka.¹⁷ Hovedkontoret til Tamilsk kultursenter ligger i Oslo, med 14 lokale avdelinger i 2013. Organisasjonen har hatt en betydelig vekst i perioden 2003 til 2013. Om vi regner inn medlemmer over 26 år, som de ikke mottar statstilskudd for, har antall medlemskap fordoblet seg fra 2003 og fram til i 2013 (fra 1141 til 2401 medlemmer).¹⁸ Organisasjonen har mottatt driftstilskudd siden 2003, den gang på grunnlag av 1 136 medlemmer under 26 år. I 2013 rapporterte man 1969 tellende medlemmer. Organisasjonen mottok i 2013 kr. 832 919 i statlig driftstilskudd. Utover en ansatt som tar seg av regnskap og rapportering til norske myndigheter for de økonomiske tilskuddene de mottar, har organisasjonen ingen ansatte.

Målet for kultursenteret har siden etableringen i 1992 vært å formidle tamilsk språk og kultur. På organisasjonens hjemmesider uttrykkes dette slik:

---

17. SSBs statistikkbank fra 2. september 2015

18. <http://www.fordelingsutvalget.no/Statistikk/>. Nedlastet, 15. januar 2015

Vårt mål er å gi barn og ungdom muligheten til å styrke sin egenidentitet ved å formidle det tamilske språk, historie, kulturopplevelse og kulturarv.¹⁹

Også gjennom intervjuet med en av de tillitsvalgte lederne blir bevaring av tamilsk kultur og språk løftet fram som organisasjonens viktigste målsetting. Dette er aktiviteter som i følge informantene appellerer til barn, ikke så mye til ungdom. Det er også barn som utgjør brorparten av organisasjonens medlemmer. I intervjuet med en sentralt tillitsvalgt kommer det fram at en av hovedutfordringene til organisasjonen er frafallet av unge medlemmer når de kommer i tenårene. De har medlemmene sine i om lag ti år, og rekrutteringsgrunnlaget blir stadig mindre. Flyktningestrømmen har nå stoppet opp. Håpet er at norskfødte tamiler også vil sende barna sine til organisasjonen, noe de allerede ser tendenser til at skjer. Organisasjonen har nettsider på både norsk og tamilsk, men på de norske sidene er innholdet begrenset til basisinformasjon om organisasjonen og lite oppdatert informasjon om type aktiviteter o.l. Informasjonen på de tamilske nettsidene er mer omfattende.

Norges Tyrkiske Ungdomsforening (NTGD) ble formelt etablert i 2001, etter at tre norske samfunnsengasjerte kvinnelige studenter med tyrkisk familiebakgrunn året før ble invitert til Sverige for å se hvordan den tilsvarende svensk-tyrkiske organisasjonen var bygget opp. I 2003 mottok organisasjonen driftstilskudd for første gang. Ti år etter rapporterte organisasjonen inn 106 medlemmer og tre lokallag til norske myndighetene. Den nedre aldersgrensen for å bli medlem i organisasjonen er syv år, og man kan også være støttemedlemmer etter at man har passert 26 år. Dette er en organisasjon som hovedsakelig tiltrekker seg ungdom – barn og unge voksne er det svært få av. Organisasjonen har hatt opptil seks lokallag, men på intervjutidspunktet var antallet halvert.

Målsettingen med organisasjonen har vært å skape en positiv møteplass med ungdomsstyrte lavterskelaktiviteter for unge med tyrkisk bakgrunn – «og andre med interesse for Tyrkia og tyrkisk kultur», som en informant uttrykker det. Vår informant er tydelig på at organisasjonen er en flerkulturell møteplass for unge som deler felles interesser, det være seg å drive radiosendinger, journalistikk og produksjon av organisasjonens eget magasin, idrettsaktiviteter eller kurs og skolering i organisasjonsdrift. Vår informant ble «... skikkelig glad når vi fikk våre første medlemmer med etnisk norsk bakgrunn». Aktivitetene organisasjonene tilbyr er det de unge selv som har tatt initiativet til. Organisasjonsledelsens filosofi er at alle aktiviteter skal være styrt nedenfra; av grasrota, av de unge selv. De som har lyst, har kompetanse eller ønsker å bygge kompetanse, får muligheten til å skape aktiviteter og

---

19. http://www.poopathi.no/web/nb/norsk_forside, Nedlastet, 15. februar 2015

møteplasser som skal være åpne for alle som vil være med. Om organisasjonens fokus på «positive aktiviteter og sosiale møteplasser» sier vår informant: «Vi har et aktivitetstilbud for 1200, men har bare 200 medlemmer.»

Organisasjonen aktiviserer langt flere enn de som er medlemmer. Ingen holdes utenfor, selv om de for eksempel ikke skulle ha betalt for medlemskapet eller aktiviteten de deltar på. En særlig attraktiv aktivitet både for unge og eldre har vært et tyrkisk kinotilbud, arrangert i flere byer. Dette har foregått over en lengre periode, og til sammen samlet flere tusen på visningene.

En av de store utfordringene som blir løftet fram av vår informant, er den begrensede økonomiske støtten de mottar. Denne er ikke stor nok til å gi handlingsrom til å bygge en bærekraftig organisasjon med administrative ressurser. Det gis fortellinger om tillitsvalgte som bidrar fra egen lomme (blant annet studielån) for å opprettholde enkelte aktiviteter for unge. Manglende administrative ressurser fører også til at organisasjonen gjør seg for avhengig av enkeltpersoner og ildsjeler, noe som er sårbart når disse forsvinner fra organisasjonene. Det er ingen strukturer som ivaretar kontinuitet. Dersom sentrale personer i organisasjonen skulle gå, er det en frykt for at organisasjonen legges ned. Resultatet er at norsk ungdom med Tyrkisk familiebakgrunn nesten utelukkende vil ha et religiøst aktivitetstilbud. Dette uttrykkes som uheldig. «Tyrkia er religiøst sammensatt. Vår organisasjon er en møteplass for ungdom på tvers av disse skillelinjer», sier vår informant. Ungdomsforeningen bidrar til å hindre dannelsen av små uformelle foreninger, som fort kan bli religiøse eller etniske subkulturer. At organisasjonen er selvstendig, med en interndemokratisk struktur styrt av ungdom selv, bidrar ikke bare til å gi disse unge positive møteplasser og skoling i demokrati og organisasjonsdrift. Gjennom organisasjonens deltagelse i andre organisasjonsnettverk, bidrar det også til at unge møter andre unge, blir kjent med det mangfoldige organisasjonslivet i Norge, og bygger både institusjonelle og individuelle bånd basert på interessefellesskap

I 2014 ble frykten som ble artikulert i 2013 en realitet. Organisasjonen ble lagt ned da sentrale personer ikke lenger hadde anledning å drifte organisasjonen ved siden av ordinære jobbforpliktelser. Selv om organisasjonen i løpet av sine 14 år hadde skolert en rekke unge ledere, hadde flesteparten av disse engasjert seg i tradisjonelle organisasjoner, og kunne ikke overta den daglige driften. «Det er stor hunger etter frivillige med kompetanse», som vår informant den gang uttrykte det. Det hadde organisasjonen klart å fostre.

Det Kurdiske Ungdomsforbundet i Norge (Lawan), er det norske navnet på Yeketi Lawani Demokrati Kurdistan Iran (som heretter benevnes med Lawan). Organisasjonen er selvstendig, men tilknyttet en moderorganisasjon

med hovedstyre i Kurdistan (Koye). Det er flere tilsvarende organisasjonsavdelinger i andre europeiske land, Canada, Australia og USA.²⁰ I vedtektene presenteres organisasjonen som partipolitisk nøytral, hvor hensikten er å skape møteplasser for unge med kurdisk bakgrunn i Norge. Det løftes også fram en rekke mer spesifikke målsettinger, blant annet at organisasjonen skal representere kurdiske ungdommer og barn i Norge. Den skal også bidra i opprettholdelsen av en kurdisk identitet og kultur, samtidig som man skal jobbe for integrering i det norske samfunn. Organisasjonen skal også bidra til å hindre uønsket adferd knyttet til gjengkriminalitet.²¹ Samspillet mellom foreldre, offentlige myndigheter og andre frivillige organisasjoner anses som viktig for å skape en trygg, meningsfull og utviklende hverdag for kurdiske barn i Norge. Organisasjonen skal bidra til å styrke dette samspillet.²²

Den norske organisasjonen ble etablert i 2000. Opptakten var en gjeng ungdommer med felles kulturell bakgrunn bosatt i en by på Vestlandet, som i 1998 ønsket seg et sted å møtes, et sted for «å ha moro sammen». Vår informant var en av disse. I dag har de fleste som var med å starte organisasjonen flyttet til Østlandet, hvor også organisasjonens hovedkontor ligger. I motsetning til flere av de andre organisasjonene, har nettsidene jevnlige oppdateringer over kommende aktiviteter og referater fra gjennomførte samlinger. I 2013 var det registrert 9 lokale avdelinger fordelt på 113 medlemmer. Organisasjonen mottok nasjonalt driftstilskudd for første gang i 2007, på bakgrunn av 352 medlemmer. Selv om andelen medlemmer over 26 år har økt fra 370 til 541 fra 2007 til 2013, sliter Lawan med å rekruttere nok unge medlemmer som utløser statlige tilskudd. Organisasjonen har en ansatt i 20 prosent stilling. Denne personen jobber i hovedsak med søknader og rapportering til norske myndigheter for de tilskuddene de mottar. Organisering av aktiviteter gjøres av frivillige og tillitsvalgte. Penger er et knapphetsgode, og dersom de hadde fått mer av det hadde drømmen vært å få en ansatt på full tid, som blant annet kunne bistått lokallagene med å generere aktivitet. Målet er å lage en større og bedre organisasjon. Vår informant er opptatt av å bygge opp nye og unge ledere for organisasjonen, da han selv blir eldre og etterhvert vil bli for gammel for organisasjonen.

---

20. Organisasjonens historie finnes på følgende nettside:

http://www.lawan.no/norsk/index.php?option=com_content&view=categories&id=17&Itemid=131. Sist nedlastet 3. juli 2015.

21. LAWANS vedtekter:

http://www.lawan.no/norsk/index.php?option=com_content&view=categories&id=14&Itemid=122. Nedlastet 16. juni 2015.

22. LAWAN Historie:

http://www.lawan.no/norsk/index.php?option=com_content&view=categories&id=17&Itemid=131. Nedlastet 11. juni 2015.

Om fem år er jeg for gammel for denne organisasjonen, men det er flere nye i styret. Vi har et prosjekt som vi startet i år hvor vi har satt inn to medlemmer som er med på styremøter og som er under 16 år.

Unge medlemmer som «hospiterer» på styremøter skal sikre rekrutteringen av tillitsvalgte i framtida, når organisasjonsgründerne blir for gamle. To år senere – i 2015 – er et nytt styre valgt på organisasjonens årsmøte. Vår informant er ute av styret, og organisasjonene drives av nye krefter.

Senter for flerkulturell ungdom (SFFU) ble formelt etablert i 2005 av en kompisgjeng som i noen år hadde hengt sammen og organisert ulike aktiviteter for unge. Som vår informant, en av de sentralt tillitsvalgte, uttrykker det: «Det vi hadde til felles var at vi var tyrkere». Det er med andre ord en organisasjon for «de som kan tyrkisk», som han sier det. Organisasjonsnavnet bærer imidlertid bud om at dette er en flerkulturell sammenslutning. Vår informant opplyser om at det er tsjetsjenere, tartarer og kurdere med i organisasjonen – i tillegg til tyrkere fra ulike deler av Tyrkia. Organisasjonen er i prinsippet åpen for de som ønsker å være med. Organisasjonen har ingen ansatte og alt arbeid gjøres av frivillige, også rapportering til norske myndigheter, regnskap og forefallende kontorarbeid. Lokalet de leier sentralt i Oslo er et flerbrukslokale som kan brukes både som møte- og aktivitetslokale. Det er lite informasjon på nettsidene om organisasjonens aktiviteter. Dette forklarer leder med at nettsiden i liten grad blir brukt. Nødvendig informasjon om aktiviteter sprer seg i nettverket via mail og SMS. Informasjon formidles også gjennom Facebook, der organisasjonen har en lukket gruppe for medlemmene. Det er ingen åpen Facebook-profil tilgjengelig for andre interesserte. Organisasjonens vedtekter legger vekt på den rollen organisasjonen har som arena for at unge kan få «styrke(t) sin flerkulturelle identitet». Hensikten er å øke integreringen og inkluderingen i et «mangfoldig samfunn».²³ Videre skal organisasjonsaktiviteten styrke «utdanning, arbeids- og karrierevalg, tilpasning til samfunnet og takling og håndtering av diskriminering og rasistisk problemer». Det legges også vekt på at aktivitetene skal fremme psykisk og fysisk helse knyttet til fedme og psykososialt press, samt informere om norske regler og normer, plikter og rettigheter. I likhet med LAWAN, ønsker SFFU å forebygge rusavhengighet og kriminell adferd hos unge. Et framtidig ønske er å skape et ungdomssenter der ungdom kan møtes og drive sine aktiviteter.

---

23. § 2 i SFFUs vedtekter.

Intervjuer: Dere mottar støtte nå, og dere er en suksesshistorie, men dere har også utfordringer med videre drift og framtiden til organisasjonen. Hva skal til for at dere skal kunne drive videre?

Hvis jeg skal tenke framover, så er målet for 2015 å ha en lønnet sekretær til å ta seg av det minimale papirarbeidet og aktivisere medlemmene. På lenger sikt kan vi ha større lokaler og kanskje en fast ansatt sånn at vi kan ha mer stabile åpningstider og et forsamlingssted. Det hadde vært sunt for organisasjonen hvis den kunnskapen styret sitter med kan bli videreført. Organisasjonen blir mer uavhengig av meg eller noen av de andre som sitter der.

På kort sikt er målet en sekretær på deltid som kan ta seg av alt papirarbeid. På lengre sikt er det en fulltidsansatt og større lokaler slik at organisasjonen kan tilby et forsamlingssted. Informanten påpeker også organisasjonens avhengighet av han og de andre som sitter i styret. En ansatt ville vært bra for organisasjonen, for å videreføre den kunnskapen tillitsvalgte i dag sitter på. To år etter intervjuet har organisasjonen kommet litt nærmere målet, da de har en sekretær og aktivitetskoordinatorer i 10 prosent stilling.

NAYO, Norges Aserbajdsjanske Ungdomsforening er en «frivillig, ikke-politisk og ikke-religiøs organisasjon som har som mål å jobbe for flerkulturell forståelse og integrasjon av minoriteter i det norske samfunnet, representere etniske aserbajdsjanske grupper i landet, samt styrke vennskapelige og kulturelle relasjoner mellom Aserbajdsjan og Norge».²⁴ Organisasjonen ble etablert i 2006 og har sitt kontor og samlingssted i Oslo. NAYO mottok driftstilskudd for første gang i 2012, og hadde året etter 209 tellende medlemmer under 26 år og et samlet antall medlemmer på 400. Organisasjonen har en ansatt i 30 prosent stilling. Hun jobber i hovedsak som kommunikasjonsmedarbeider, men også med regnskap og rapportering til myndighetene. Daglig leder, som også er grunnlegger av organisasjonen, har sitt daglige virke som leder i en sammenslutning av flere minoritetsorganisasjoner. Selv om han leder organisasjonen på fritiden, gir jobben større fleksibilitet til å ha en daglig oppfølging av organisasjonen enn for informantene i de andre organisasjonene, som er studenter eller jobber utenfor frivillig sektor. NAYO har primært vært en organisasjon for studenter med røtter fra Aserbajdsjan. Det var også gjennom studentmiljø og ulike nettverk på universiteter at organisasjonen ble etablert. Utfordringen for organisasjonen framover er å holde trykket på et høyt aktivitetsnivå, samtidig

24. Søknad om tilskudd til frivillig aktivitet fra Bydel Sagene 2013.

[http://www.pangstart.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20sagene%20\(BSA\)/Internett%20\(BSA\)/Dokumenter/dokument/kultur/S%C3%B8knader%20til%20frivillighetsmidler%202013/55_Norges%20Aserbajdsjanske%20Ungdomsforening%20-%20NAYO.pdf](http://www.pangstart.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20sagene%20(BSA)/Internett%20(BSA)/Dokumenter/dokument/kultur/S%C3%B8knader%20til%20frivillighetsmidler%202013/55_Norges%20Aserbajdsjanske%20Ungdomsforening%20-%20NAYO.pdf)

Nedlastet 16. juni 2015.

som ikke frivillige slites ut. En annen utfordring er språket, særlig når organisasjonen skal søke offentlige midler. Som en tillitsvalgt sier det:

Norsk språk er problemet. De (offentlige myndigheter, forskers anm.) vil ha gullsetninger, skrive de gode søknadene. [...] Husk at vi er første generasjon Aserbajdsjanere. Vi kan ikke flytende norsk. Vi mangler sånne ressurspersoner som skriver grammatisk riktig. Vi har mange som har kjempebra ideer. Jeg føler de (myndighetene, forskers anm.) ikke ser intensjonene våre – vi beskriver dem ikke slik de vil ha dem. Det er vår største utfordring.

«Gullsetningene» som myndighetene vil ha er ikke så lette å formulere når man ikke har norsk som morsmål. Grammatiske feil kommer i veien for organisasjonenes budskap. Vår informant peker også på utfordringer i regelverket:

En annen utfordring er å rekruttere nye medlemmer hver vår til rapportering til myndighetene. Jeg vet det er regler i Norge. Men hvis vi rekrutterer i november – da er året gått – og mange lurer på hvorfor de skal betale på ny når året er omme. Jeg skjønner at myndighetene må være sikre på at alt er i orden. Men vi er en etnisk organisasjon. Ingen konkurrerer med oss – vi kunne brukt tiden vår på andre ting enn å være veldig opptatt med rekruttering. Vi engasjerer folk (aserbajdsjanere i Norge, forsker anm.), og de er veldig engasjerte. Akkurat det er slitsomt.

Når informanten sier at «ingen konkurrerer med oss», er dette knyttet til at det ikke finnes andre organisasjoner som tilbyr møteplass for unge med aserbajdsjansk bakgrunn. I følge denne informanten burde myndighetene ha forståelse for organisasjonens behov, og gi støtte som i mindre grad er knyttet til antall betalende medlemmer.

Yeketi Lawan, Demokratisk Ungdomsunion i Øst-Kurdistan (heretter kalt Yeketi) er en partipolitisk og religiøst nøytral organisasjon som har som målsetting å samle unge med røtter fra Øst-Kurdistan. Organisasjonen *Kurdistan Yeketi Lawandi Demokrati Kurdistan* ble opprett i Kurdistan i 1945, men er i dag forbudt i Kurdistan fordi organisasjonen kjemper for kurdernes rettigheter i den delen som er okkupert av Iran.²⁵ Den norske organisasjonen ble formelt etablert i 2007 og mottok driftstilskudd for første gang i 2010, basert på 116 medlemmer under 26 år og 3 lokallag. Tre år senere var det like mange medlemmer og ett lokallag mer. Formålet, beskrevet i vedtektene, er formulert på tilsvarende måte som den andre kurdiske organisasjonen i materialet, Lawan. Foruten å representere kurdisk

25. Informasjon er hentet fra nettsiden http://yeketilawan.com/?page_id=2, 15. januar 2015. Denne var ute av drift 15. august 2015.

ungdom og barn i Norge, ønsker de å forebygge vold og kriminalitet, styrke kurdisk kultur, samt bidra til integrasjon i det norske samfunnet. Også viderefremming av demokratiske prinsipper til organisasjoner i Kurdistan, løftes fram som en sentral målsetting (Yeketis vedtekter §5). Organisasjonens nettsider var i 2013/2014 sparsommelige og i 2015 var de ikke tilgjengelige. Organisasjonen har imidlertid en åpen Facebook-profil, og en ansatt i 20 prosent stilling. Som vår tillitsvalgte informant uttrykker det:

Vi har en ansatt i 20 prosent, pluss revisor og regnskapsfører som gjør jobben for oss. Det var en lettelse å få dette på plass, slik at vi ikke slurver med regnskap og sønn. Det har vært til stor hjelp. Det har tatt tid å komme dit vi er i dag.

På spørsmålet om hva som er organisasjonens største utfordringer framover, er svaret det å klare å rekruttere flere aktive ungdomsmedlemmer. Med litt mer penger kunne organisasjonen arrangert seminarhelger med overnatting.

Det Vietnamesiske Flyktningeforbundet i Norge er en interesseorganisasjon for personer med røtter i Vietnam. Organisasjonen ble etablert i 2008 og mottok statlig driftstilskudd for første gang i 2011, basert på 159 medlemmer under 26 år. I 2013 var det 379 unge medlemmer, og en samlet medlemsgruppe på 1013.²⁶ Dette forteller om en organisasjon bestående av mange eldre medlemmer som også bidrar med å legge til rette for all den aktiviteten som drives i organisasjonens regi, for alle aldersgrupper. Organisasjonen hadde 6 avdelinger i Norge i 2013. Organisasjonens «hjerter» synes å være lokalisert i et stort lokale sentralt i Oslo.

Organisasjonen har flest barnemedlemmer, og for disse arrangeres det leksehjelp, språkopplæring og formidling av vietnamesisk kultur. Det arrangeres også årlig barnefestival med 300 – 600 deltagere. En dag i uken er det aktiviteter i Vietnamhuset også for pensjonister. «Det er et møtested for vietnamesiske flyktninger i Norge», som vår informant uttrykker det. Den største utfordringen for organisasjonen i dag og framover er å opprettholde medlemstallet og «utvikle aktiviteter og skaffe flere frivillige som hjelper til». Med et så høyt aktivitetsnivå som organisasjonen har, blir det sårbart når frivillige med aktiviteter til faste tider, som eksempelvis morsmålsundervisning, blir syke.

Vietnamesisk barne- og ungdomsforening (VBUF) framhever på sine nettsider at de er en partipolitisk og religiøst nøytral organisasjon for barn og

---

26. Informasjon om medlemstall for ulike tilskuddsår er hentet fra: www.fordelingsutvalget.no/Statistikk/. Nedlastet 16. juni 2015.

ungdom med interesse for eller tilknytning til Vietnam. Som den andre vietnamesiske organisasjonen i utvalget, tilbyr de blant annet møteplasser og språkopplæring. Første gang VBUF mottok statlig tilskudd var i 2005, da på bakgrunn av 64 medlemmer under 26 år. Den gangen hadde de 3 lokale avdelinger. I 2013 er det samlede medlemstallet på 369, nesten alle under 26 år. Organisasjonen har 8 lokalavdelinger. Det har slik sett vært en organisasjon i vekst. VBUF er den eneste organisasjonen vi ikke har oppnådd kontakt med, og vi har derfor ikke intervjuet representanter for ledelsen. Empirien bygger slik sett på foreliggende tilgjengelig informasjon. VBUF har ikke tilgjengelig nettside (11. juni 2015). De mottok økonomiske tilskudd både fra BLD og Frifond organisasjon i 2014,²⁷ noe som tyder på aktivitet i organisasjonen. Organisasjonens hovedsete synes ifølge LNUs nettsider å ligge i Drammen.²⁸

Oppsummering

Ut i fra vedtektene er det først og fremst vedlikehold og styrking av medlemmenes flerkulturelle bakgrunn som løftes fram som organisasjonenes formål. Dette materialiserer seg gjennom å skape møteplass og aktiviteter for barn og unge med felles etniske og kulturelle røtter. Denne rollen synes særlig å være høyt prioritert blant organisasjonene som retter sin innsats mot barn. De mer ungdomsorienterte organisasjonene synes å ha et mer samfunnsretta formål. Selv om disse også framhever betydningen av å styrke unges minoritetskulturelle identitet, løftes integrasjon og tilhørighet i storsamfunnet som et viktig formål med organisasjonen.

De fleste organisasjoner som mottok driftstilskudd fra BLD i 2013, ble etablert etter år 2000. De er slik sett relativt unge organisasjoner, og det var ikke før i 2003 de første mottok statstilskudd. Med unntak av Tamilsk kulturforening, og til en viss grad de vietnamesiske organisasjonene, er medlemstallet i organisasjonene lave. For de minste organisasjonene ligger medlemstallet faretruende nær grensen på 100 medlemmer under 26 år, som er kriteriet for å motta nasjonalt grunntilskudd. Flere organisasjoner rapporterer at de aktiviserer mange flere enn medlemstallet tilsier. De står for store arrangementer som kulturtreff og filmvisninger, og som trekker til seg mange med felles bakgrunn, på tvers av generasjoner. Selv om tilskuddsgiver retter krav om at organisasjonene i prinsippet skal være åpne for alle, rekrutterer organisasjonene så å si utelukkende barn og unge med felles

---

27. Oversikt for tilskuddsmottagere Frifond organisasjon, 2014:

<http://www.lnu.no/sitefiles/1/dokumenter/forvaltning/tildelinger/frifond/Tildelinger2014.pdf>. Nedlastet 11. juni 2015.

28. Presentasjon av VBUF på LNU's nettsider.

<http://www.lnu.no/kontakt/medlemsorganisasjoner/kultur-fritid-friluft/vietnamesisk-barne-og-ungdomsforening/>. Nedlastet 11. juni 2015.

nasjonal eller kulturell bakgrunn. Et par organisasjoner forteller om en mer heterogen medlemsgruppe. Dette er i tråd med tidligere studier som viser at innvandrersorganisasjonene primært samler en etnisk gruppe (Rogstad 2007). Flere organisasjoner har et begrenset rekrutteringsgrunnlag, og det er vanskelig å inndrive medlemskontingenten, som må være på minimum 50 kroner per år. Særlig vanskelig er dette når rekruttering skjer sent på året og en ny kontingentinnbetaling kommer på nyåret. Dette forteller noe om at flere av organisasjonene rekrutterer fra en gruppe i befolkningen med relativt sett svake økonomiske ressurser.

Mangel på økonomisk handlingsrom blir løftet fram som en klar utfordring, men også sårbart å snakke om for flere informanter. Å framstille medlemmene som fattige er det ingen som ønsker. All aktivitet gjennomføres av frivillige, og de tillitsvalgte mottar ikke honorar eller lønn for sin innsats, snarere tvert imot. Noen informanter bidrar med egne midler for å styrke organisasjonens økonomi. Nyere studier viser at det norske sivilsamfunnet gjennomførte frivillig arbeid tilsvarende 142 300 fulltidsårsverk i 2014 (Arnesen og Sivesind 2015), og at andelen «kjernefrivillige» – de som har utført minst 10 timer frivillig arbeid de siste fire ukene, og som utgjør grunnfjellet i organisasjonene – har økt de senere årene (Folkestad, Christensen, Strømsnes og Selle 2015). Informantene i denne studien utgjør uten tvil en slik gruppe av «kjernefrivillige». De legger ned mye tid, både i å planlegge og gjennomføre aktiviteter, men også i å sikre organisasjonens videre drift. Den daglige driften gjennomføres ved siden av fulltidsjobb eller studier, og i den grad organisasjonen kjøper arbeidskraft, er dette for håndtering av regnskap og revisjon for de tilskuddene de mottar. Ut i fra medlemstallene ser man at flere av organisasjonene sliter med å tilfredsstille de kriterier som regulerer det offentlige tilskuddet. Dette er ikke særeget for akkurat disse organisasjonene. I en tidligere studie av et knippe innvandrersorganisasjoner for barn og unge som mottok tilskudd fra samme tilskuddsordning, viser Nødland (2006) at flere bar preg av å være entreprenørorganisasjoner hvor det ble krevd svært mye av både tid og krefter fra lederne for å opprettholde organisasjonenes administrativ drift og aktivitet. Også i den studien fortalte flere informanter om bidrag fra egen lommebok for å drifte organisasjonen. Nødland peker på at denne type organisasjoner er sårbare dersom nøkkelpersoner forsvinner. Slik bekymring uttrykker også flere av informantene i denne studien, da organisasjonene blir for avhengig av enkeltpersoner og ildsjeler. Faren er manglende kontinuitet og at ildsjeler brenner seg ut. Hadde de økonomiske rammebetingelsene vært bedre, ville man prioritert å ha en ansatt som kunne gjøre det forefallende kontorarbeidet, samt være en støtte for lokale foreninger. Som vi har sett er det flere tilsvarende organisasjoner som ikke har klart seg over tid. Dette forteller noe om disse organisasjonenes sårbarhet. Problemet gjelder ikke bare innenfor barne- og ungdomsfeltet. I sin studie av innvandrersorganisasjoner i Norge,

viser Predelli (2006) at av 250 organisasjoner som eksisterte i Oslo i 1993, eksisterte kun 150 av dem 18 år senere. Dette understøtter internasjonal forskning som med tydelighet viser at et vertslands politikk overfor innvandrersorganisasjoner har stor betydning for de mulighetsstrukturer migrantorganisasjonene har (Schrover & Vermeulen 2005).

Organisasjonene som medlemsrettede kulturorganisasjoner

Som vist retter de åtte flerkulturelle organisasjonene mye av sitt arbeid mot kultur og språk fra det landet de selv eller foreldrene har utvandret fra. Slik det kommer fram i vedtektene, i intervjuene med tillitsvalgte og aktivitetene organisasjonene tilbyr medlemmene og andre som søker disse fellesskapene, organisasjonenes formål preges organisasjonenes formål av dette. Sang, dans og språkopplæring er primæraktiviteten til flere av organisasjonene, og særlig de som retter sin hovedaktivitet mot barn. De mer ungdomsretta organisasjonene har i større grad seminarvirksomhet hvor kunnskap om deres folkegruppes historie og politiske forhold i «hjemlandet» formidles og drøftes. Organisasjonene framstår slik sett som serviceorganisasjoner for videreformidling av historie, kulturuttrykk og språkopplæring retta mot egne medlemmer. Det er lite politisk «brodd» å spore i dette arbeidet og de framstår slik sett som konsensusorienterte i en sivilsamfunnsforståelse (Wollebæk og Selle 2002). Vi skal se litt nærmere på hvordan denne rollen utarter seg, og hvordan informantene selv ser på den.

Ser vi på organisasjonenes aktivitetsprofil er det særlig Tamilsk kultursenter og Vietnamesisk Flyktningeforbund som målbærer en slik orientering. På Vietnamhuset i Oslo sentrum er det hektisk program hele uken. Her møtes barn, ungdom og eldre til faste tider. Morsmålsopplæring arrangeres både for barn, for ungdom, for nybegynnere og viderekommende. Norsk kurset er det primært nyankomne som benytter seg av. Kulturskolen med undervisning i piano, fiolin, gitar og tradisjonelle musikkinstrumenter, samt karakterkurs, hobbykurs i bordpynt (laget av grønnsaker og frukt), bryllupskakebaking og kurs i hvordan lage stoffblomster, viser bredden i aktivitetene som tilbys. For eldre norskvietnamesere er det ukentlige treff på hverdager når huset ikke er fylt opp av barn og unge.

En tidlig ettermiddag på en finværslørdag i mai, var det samlet rundt 20-30 barn og noen tenåringer til språkopplæring. Gruppene var inndelt etter ulikt nivå og undervisningen ble utført av frivillige. Videreføring av tradisjon og kultur til nye generasjoner, født og oppvokst i Norge, beskrives av vår informant som viktig. I pausene snakket elevene konsekvent norsk seg imellom og vår informant forteller at norsk er det språket disse barna kan aller best. Hun beskriver hvordan man for hver generasjon beveger seg bort fra det

vietnamesiske og mot det norske. Mens andre generasjon vietnamesere har en balansering mellom det norske og det vietnamesiske, vil neste generasjon igjen være «litt mer norske», som hun uttrykker det. For å illustrere sitt poeng, forteller hun en historie om da de voksne lederne viste en sketsj på vietnamesisk. Da de var ferdige spurte barna om de ikke kunne vise den også på norsk. De ønsket å få med seg alle poengene.

Både for vår informant og for organisasjonen er det viktig at barn født og oppvokst i Norge har kjennskap til sine forfedres kultur og språk. Selv om dette behovet utvannes ettersom nye generasjoner er med løsere bånd til Vietnam vokser opp, er organisasjonen en arena hvor disse båndene kan bevares. Slik er det også for den tamilske organisasjonen. Kulturaktiviteter og mormålsopplæring som understøtter det kulturelle fellesskapet står sterkt. Vår informant påpeker at organisasjonen imøtekommer norske tamilers behov i ulike livsfaser. Som det sies: «Noen (medlemmer, forsker anm.) er borte noen år, men så kommer de tilbake når de har fått barn». De som er barn i organisasjonen i dag, forsvinner når de går inn i tenårene, for så å komme tilbake når de selv får barn. I dag har organisasjonen rundt 50-60 medlemmer som er «tredje generasjon», altså hvor foreldrene er født og vokst opp i Norge. De norskfødte foreldrene er en voksende gruppe i organisasjonen:

De kommer tilbake med barna sine fordi de ser behov for at barna har en identitet som er både en norsk og tamilsk. Barna er mest i det norske miljøet, men i tillegg må de bruke tid på det tamilske.

Både for den vietnamesiske og den tamilske organisasjon uttrykkes et behov for en fellesskapsarena som kan bidra til for å styrke unges kulturelle identitet. Begge informantene har selv innvandret til Norge i tidlige ungdomsår, og understreker viktigheten av at etterkommere av innvandrere bruker tid på språk og kulturuttrykk fra foreldrenes/besteforeldrenes hjemland. Foreldrene tar barna med til organisasjonen fordi de mener det er viktig at nye generasjoner skal kunne språket, kjenne sine kulturelle røtter, både med tanke på å ha kontakt med familie i hjemland og diaspora-nettverk i andre vestlige land, men også være en del av det etniske nettverket i Norge. Dette er ikke særskilt for organisasjonen i denne studien. I følge Fuglerud (2004) som har fulgt det tamilske miljøet i Norge over tid, kjennetegnes tamilene av å være hjemlandorienterte. Også Ødegård et al (2014) har vist at innvandrerforeldre ser på lokale minoritetsforeninger som en viktig arena for å gi egne barn, født og oppvokst i Norge, et kulturelt fellesskap som sikrer at familieband i hjemlandet vedlikeholdes av framtidige generasjoner. Også to av de mer ungdomsorienterte organisasjonene har blikket rettet mot språkopplæring av barn. En av dem har lyktes:

Vi har hatt kurdisk undervisning, som foregår fortsatt. Dette er morsmålsundervisning. Det er lærere som jobber frivillig på søndager. Det har foregått i tre år. Det er minst 30 barn fra 7 til 18 år som deltar. Det er tre klasser på søndagene med ulikt nivå. Den ene læreren er også lærer på norsk skole, og kan det pedagogiske. Det er jo mange barn som kan bedre norsk enn kurdisk.

Undervisningen som tilbys kan altså bidra til å styrke morsmålskunnskapene til barn med kurdisk bakgrunn. Morsmålsundervisning har også blitt aktualisert i den aserbajdsjanske organisasjonen, men ettersom etterspørselen ikke var så stor, kuttet de ut denne. I dag har de en dansegruppe for de minste (3-6 år), som blant annet har opptrådt i Oslo konserthus.

Interjuene viser at opprettholdelsen av minoritetskultur og morsmål står sterkt i flere av organisasjonene. Særlig sterkt står det blant innvandrergupper med lang botid og der det også er barn født og vokst opp i Norge. Står en slik hjemlandsorientering sterkere hos enkelte innvandrergupper enn andre? Det vet vi ikke, men tidligere ungdomsstudier, blant annet av unge tamiler og somaliere i Norge, viser at det «å holde på sin kultur» står sterkt hos disse ungdomsgruppene (Engebrigsten og Fuglerud 2007). Dette er også beveggrunnen for at organisasjonene i denne studien faktisk ble etablert, og underbygger tidligere forskning som viser at innvandrersorganisasjoner orienterer seg mot egen etnisk/religiøse gruppe heller enn mot et bredere publikum (Lidén 2001; Rogstad 2007). Dersom de imidlertid primært opptrer som innadventede organisasjoner og produsenter av det Putnam (2000) kaller *bonding social capital*, bygges ikke relasjoner, nettverk og tillit (eller *bridging social capital*) mot storsamfunnet. Hvordan forholder organisasjonene seg til en slik forståelse av organisasjonene?

Identitet som betingelse for integrasjon og brobygging

Flere av informantene er godt kjent med offentlig kritikk av innvandrersorienterte organisasjoner som innadventede og segregerende nettverk. Temaet opptar dem, og i interjuene ønsket flere å gi en bredere forståelse av hvilken betydning den kulturorienterte aktiviteten har som del av en bredere integrasjonsstrategi. En informant svarer slik på påstanden om at organisasjonen hans kan bidra til segregering:

Det kommer an på hvilke perspektiv du har. Hvis du tenker at alle skal ha samme mulighet til å bli medlem så blir man utelatt fra vår organisasjon. [...] Hvis man tenker helhetlig så er det viktig at man har en innvandrersorganisasjon som kan hjelpe til å forstå hvordan samfunnet fungerer, og så kan det virke integrerende. Vi tar dem (medlemmene, forsker presisering) ikke ut av samfunnet. Vi satser på å bygge forståelse.

Denne organisasjonen rekrutterer ikke bredt, men påberoper seg likevel å ha en integrasjonseffekt. Organisasjonens oppgave er å formidle kunnskap og forståelse til egne medlemmer om hvordan det norske samfunnet fungerer. Man kunne imidlertid tenke seg at organisasjonen hadde en motsatt strategi, at lederne og medlemmene bestrebet seg på å formidle kunnskap om egen folkegruppe til majoritetsbefolkningen. Det er svært få som nevner slike utadrettede aktiviteter. Strategien er heller knyttet opp mot å hjelpe unge med minoritetsetnisk bakgrunn å finne fotfeste som *tokulturell* i et majoritetssamfunn. Vår informant vet selv hvor viktig det er å ha noen rollemodeller eller «veivisere» på dette, som han uttrykker det:

Jeg er annen generasjon innvandrere. Jeg har foreldre som ikke kan Norge. Jeg har savnet en veiviser, og idealer er vanskelig å finne. Vi (annen generasjons innvandrere, forskers presisering) har funnet hverandre.

Som født og oppvokst i Norge har det vært viktig for å skape møteplass for unge med minoritetsbakgrunn. Beveggrunnene for den kulturelle orienteringen er altså mer enn sosial integrasjon blant likesinnede. Organisasjonen, og han selv, kan bidra til å være en veiviser for ungdom, for å forebygge utenforskap: å ta ungdom «inn i samfunnet», som han sier det.

Det er generelt et høyt bevissthetsnivå blant informantene når det kommer til den rollen organisasjonen har utover det å være en hyggelig møteplass hvor medlemmene deler språk og kultur. En av de sentralt tillitsvalgte kom til Norge som 12-åring og ble plassert i en liten kommune på Vestlandet. Foreldrene var analfabeter. Han hadde ikke noe valg. Han måtte lære seg det norske språket raskt for å finne ut hvordan samfunnet fungerte. Hans fordel, sammenlignet med unge med innvandrere som i dag bosettes i storbyen, var at de kontekstuelle betingelsene lå til rette for en bratt læringskurve:

[Jeg] gikk på en ungdomsskole med 350 elever og vi var bare to utenlandske barn. Jeg følte at jeg ikke hadde noe valg, jeg måtte gjøre som de norske. Jeg gikk på ski og lærte meg alle norske ting. Jeg føler at jeg ikke hadde samme problemene som ungdommene som vokser opp her (i Oslo, forskers anm.). Jeg er glad for min oppvekst.

Sine første år i Norge bodde han i et lokalsamfunn med bare ett annet barn med utenlandsk bakgrunn. I dag tenker han på dette som en ressurs. Han lærte seg språket, samfunnet og den norske kulturen raskt. I dag mener han mange unge med minoritetsbakgrunn sliter med det han selv synes var vanskelig når han var ung: å vite hvem man er. «Ungdom er røtterløse», sier han og fortsetter:

[...] de vet ikke om de hører til det norske eller om de er en del av noe annet. Jeg følte at jeg hadde det sånn. Hvor er det jeg tilhører? Jeg hadde det

problemet. Jeg ser at det er fint å ta med det beste fra begge kulturer, både ha røttene og skaffe seg ressurser og integrere seg i det norske.

Denne informanten ønsker at organisasjonen skal tjene som møteplass hvor balansering mellom det å både vært norsk og kurder er avgjørende. Gjennom de aktiviteter organisasjonene tilbyr, rommer de en bredere visjon knyttet til integrasjon. Som en annen informant uttrykker det:

Vi ser at innvandreprosenter øker, og hvem skal fortelle om hvordan det er å ha tilhørighet to steder? Vi kan gjøre det, for vi har opplevd begge deler. Vi kan være brobyggere, for vi kjenner begge kulturer.

Denne informanten ser på seg selv og organisasjonen som brobyggere.

Rollen som integrasjonsarena materialiserer seg ikke bare i informantintervjuene, men er også forankret i flere av organisasjonenes vedtekter, som for eksempel i Tamilsk kulturforening. I formålsparagrafen (§ 1) står det: «Veilede tamilske barn og ungdom til en meningsfylt integrering i det norske samfunnet».²⁹ Som tidligere nevnt har begge de kurdiske organisasjonene vedtektsfestet at de skal bidra til å hjelpe sine medlemmer inn i det norske samfunn. For dem handler dette også om å «kjempe mot vold, kriminalitet og gjengbevegelser blant kurdiske ungdommer» (rf. Lawan vedtekter). Forebyggingsperspektivet synes altså å stå sterkt i flere av organisasjonene, som også denne organisasjonsrepresentanten poengterer:

Det å være medlem i en organisasjon som vår kan bidra til identitetsutviklingen til de unge. Vi vil de de skal være integrert i det norske samfunn, men samtidig bevare sin egen kultur. [...] Vår organisasjon kan bli en arena der man kan lære seg å være en del av både den norske og den kurdiske kulturen.

Intervjuer: Føler du organisasjonen kan tilby det doble?

Ja, vi prøver det. Vi merker det på de unge – de er jo som meg ... Poenget med organisasjonen er at de kan være både og. Dersom de ikke får mulighet til å utvikle begge kulturer, kan man komme i konflikt med seg selv. Man føler seg ikke så alene (når man har et fellesskap gjennom organisasjonen, forskers anm.).

Det er viktig å finne balansen som norsk minoritet. Forebyggingsperspektivet er rettet mot unges muligheter til å finne en slik tokulturell identitet. Poenget som flere informanter løfter fram, er å finne en balanse for en vellykket integrering hvor man finner fotfeste som flerkulturell. Dette er også belyst i tidligere ungdomsstudier, blant annet av Engebrigsten og Fuglerud (2007),

---

29. http://www.poopathi.no/web/nb/norsk_forside. Nedlastet 22.05 2015

som viser at få ungdommer i flyktningfamilier fra Somalia og Sri Lanka bruker bindestreks-benevnelse på seg selv. De kaller seg enten tamil eller somaliere, ikke norsk-tamil eller norsk-somalier.

Også i vårt materiale streker informanter opp slike grenseganger rundt hvem man er, noe som tydeliggjøres i møte med andre:

Jeg føler meg som kurdisk-norsk i Norge, men jeg er ikke helt norsk. Men i Kurdistan er jeg ikke helt kurdisk. Der er jeg europeisk kurder.

Intervjuer: Europeisk kurder?

De sier ikke kurder fra Norge i Kurdistan – men de sier man er fra Europa. I Kurdistan blir man definert som europeer.

Intervjuer: Føler du deg mer europeisk enn norsk?

Nei, jeg føler meg mer norsk, tilhørighet til Norge – ikke til Europa. Men der (i Kurdistan, forskers anm.) blir man betegnet som noe annet.

Identitetsarbeidet for flerkulturelle unge i Norge er ikke bare enkelt. Organisasjonene og deres ledere ønsker å være en arena der de unge kan føle et fellesskap og diskutere dette. Her skal de kunne finne rollemodeller som kan bidra til å vise at det er mulig. Dette løftes fram som en sentral betingelse for integrering i det norske samfunnet.

Utdanning: Veien ut av en marginalisert posisjon

Et tema som går igjen i flere av intervjuene er organisasjonenes fokus på utdanning som veien ut av en marginalisert posisjon. Utdanningsveien er i prinsippet åpen for alle, og dette formidler organisasjonene til sine medlemmer, på ulikt vis. Særlig tydelig er dette i den tamilske organisasjonen, hvor det frivillige arbeidet rundt leksehjelp og utdanning er særlig stort (se også Engebrigsten, Bakken og Fuglerud 2004:153). Tamiler i Norge blir ofte løftet fram som «suksessinnvandrene» med høy yrkesdeltagelse og høy utdanningsrate blant unge. Vår informant bekrefter at det er et stort fokus på utdanning i det tamilske miljøet.

Intervjuer: Tamilene er en av gruppene som lykkes i arbeid og utdanning, er det et fokus på dette i deres organisasjon?

Det er foreldre som er opptatt av dette. Det har bakgrunn i krigen. Mange har mistet mulighet til arbeid på grunn av (manglende, forskers presisering) språkferdigheter. Barna skal både ha det norske og tamilske. De skal bygge en identitet som er både norsk og tamilsk. Det skal styrke dem som mennesker.

Det gir flere muligheter. Tospråklige kan lykkes. Fokuset på utdanning kommer fra familien. Men det er en tendens til forandringer her. Før la foreldre vekt på at barna skal bli leger, ingeniører og lignende. Nå tar ungdommene egne valg. Foreldrene ser at ungdommene må velge selv.

Sitatet illustrerer hvordan organisasjonen legger til rette for at barn med tamilsk bakgrunn skal «styrke dem som mennesker», «gi dem flere muligheter» og «lykkes». De nære bindingene til Tamilsk veiledningscenter med leksehjelp på ulike nivåer, er her viktig. En forklaring på utdanningsdrivet er foreldrenes mangel på egne muligheter som flyktninger fra et krigsherjet Sri Lanka. Dermed investeres det mye for at barna skal lykkes i Norge. Selv om nye generasjoner foreldre har lempet på kravet om hvilke utdanningsløp som bør tas, er utdanning like fullt viktig.

Foreldrenes manglende utdanning har vært en motivasjonsfaktor for flere av informantene. «Vi vil heller ikke ende opp som mamma eller pappa», sier en informant, som er klar på at utdanningsdrivet ikke bare handler om å tilfredsstille foreldrenes ønsker og krav.

Min mor har ikke fått gått på skole i Kurdistan, da det ikke var lov for kvinner å gå på skole på den tiden. Men Kurdistans demokratiske parti bygget skole slik at kvinner også fikk utdannet seg. Pappa fikk fullført videregående skole i Kurdistan. Dette er nok grunnen til at mange kurdiske foreldre i Norge har en tankegangen om at de skal gi barna sine mulighet til utdanning. Det påvirker barna i stor grad. Foreldrenes påvirkning har mye å si for barnas utdanningsnivå [...]

De unge blir fortalt av sine foreldre at de må bruke de muligheter som ligger i utdanningssystemet. Det øker deres muligheter i samfunnet. Dette formidles også av organisasjonene og strekker seg altså utover det å være arena for morsmålsopplæring og leksehjelp for barn. Nesten samtlige av de ungdomsorienterte organisasjonene arrangerer kurs som skal informere og motivere medlemmene til å ta høyere utdanning. En tillitsvalgt forteller at organisasjonen hvert år arrangeres utdanningsseminarer for de som skal over fra ungdomsskole til videregående, og for de som skal fra videregående til høyere utdanning. «Vi inviterer venner som stiller opp og forteller om sitt yrke og sin utdanning. Vi prøver å bruke tidligere medlemmer», sier vår informant. Målsettingen med dette er å informere medlemmene om de muligheter som finnes gjennom å vise fram unge som har lyktes i utdanningssystemet, og løftet seg ut av en mulig marginal posisjon som minoritet med svake muligheter på arbeidsmarkedet. Kurderne har «bare vært bønder og enkle folk», sier vår informant, og fortsetter:

Vi ungdommer i Europa kan endre på dette. Vi kan få ungdommer vekk fra gata. Få dem sosialt sammen, få dem til å studere og til å integrere seg mer.

Derfor har jeg valgt å satse på dette arbeidet. Jeg kjenner meg igjen selv. Jeg var første generasjon ungdom av kurdere. Da jeg kom på universitetet visste jeg ikke hva jeg skulle, jeg har gått gjennom mye, lært meg mye. Jeg fant mange ungdommer av samme type, og jeg kan hjelpe noen med de samme problemene som jeg selv hadde.

Denne informanten er første generasjon innvandrere til Norge. Han kom som barn og var tidlig ute med å ta en utdanning. Hans engasjement for å informere og motivere unge med kurdisk bakgrunn inn i utdanningssystemet, kan ses på som et *identitetsbasert engasjement*. Dette begrepet, benyttet av de norske forskerne Andersson og kolleger (2012), ble brukt for å beskrive ulike motiver for minoriteters engasjement. Selv om engasjement er forankret i en felles tilhørighet til egen etnisk gruppe, beskriver informantene hvordan den internt medlemsretta orientering strekker seg utover ønske om å hjelpe unge til å håndtere sin tokulturelle identitet. Vel så viktig er det å vise hvordan de gjennom utdanningskanalen har mulighetene til å løfte seg ut av en marginal posisjon i samfunnet. Selv om dette kan ses på som en *innadrettet* aktivitet, er det samtidig en integrasjonsstrategi som går ut på å mektiggjøre enkeltindivider, en slags «stille» tilpasning uten motstand eller kamp.

Oppsummering

I analysene over har søkelyset vært retta mot organisasjonens medlemsorienterte funksjoner, som arena for vedlikeholdelse av kulturelle uttrykk og språk, men også hvordan dette er knyttet opp mot en dypere meningsstruktur knytta til identitet og tilhørighet. Kulturorienteringen er dermed ikke utelukkende begrunnet i å skape sosiale møtesteder for etniske og kulturelle grupper, eller å opprettholde kontakt med familie og venner spredt over hele verden. Organisasjonene har en klar visjon knyttet til deres rolle som bidragsyttere inn i det norske samfunnet, som integrasjonsarena. Å finne en plattform som ung etnisk minoritet, kan forstås som forebygging av utenforskap og marginalisering. For organisasjonene er det en viktig oppgave å være en arena for unge som strever med å finne sin plass.

Barneorganisasjonene er opptatt av morsmålsundervisning, kultur- og musikkundervisning. Ungdomsorganisasjonene orienterer i større grad sin aktivitet mot å danne fellesskap for unge fra minoritetsetniske grupper, arrangere seminarer som både handler om det norske samfunn, men også om forhold i det som er eget eller forfedres «hjemland». Felles for informantene er at de forteller mye om det å finne en trygghet som tokulturell i det norske samfunn og hvordan de selv manglet rollemodeller. De ønsker å være det for barn og unge som vokser opp i dag. Slik sett beskriver de organisasjonenes rolle langt på vei som bidragsyttere for en vellykket akkulturasjonsprosess (Berry 1997; Berry, Phinney, Sam & Vedder 2006), hvor balansering mellom kulturell opprettholdelse på den ene siden, og kontakt og deltagelse i

majoritetssamfunnet på den andre, er betingelser for integrasjon. Organisasjonenes vedtekter og informantintervjuer artikulere nettopp en slik flerdimensjonal rolle der det er muligheter heller enn motsetninger som utgjør motivasjonsgrunnlaget for organisasjonene.

Flere organisasjoner driver arbeid for å informere om utdanningsmuligheter i Norge. Utdanning er veien ut av marginalisering, og utvider handlingsrommet som foreldrene ikke har hatt. De er uenig med dem som mener at organisasjonene er orientert utelukkende mot interne anliggender og bidrar til segregering. Organisasjonene bereder grunnen for integrasjon. Dersom vi ser på integrasjon som en motsats til assimilering, bygger dette på en forståelse av et samfunn basert på et veridipluralistisk syn, der forskjellige grupper utgjør samfunnets helhet. Ifølge Berry (1997) vil alle immigranter i et pluralistisk samfunn bli stilt overfor spørsmålet: «Hvordan bli en del av samfunnet?». Dette spørsmålet opptar også informantene og organisasjonene de representerer. For dem er *kulturell identitet* så viktig at det er verdt å kjempe for å opprettholde. Parallelt vurderes det hele tiden hvordan de kan ivareta en utadrettet *kontakt og deltagelse* i majoritetssamfunnet. En viktig tilknytningsarena er utdanningsinstitusjonene.

Organisasjonene i en samfunnspolitisk forståelsesramme

Som nevnt kan de flerkulturelle organisasjonenes fokus på hjemlandskultur og språk anses som en stille konsensusorientert strategi for medlemmenes tilpasning til majoritetssamfunnet. I denne delen skal vi se på i hvilken grad organisasjonene deltar i samfunnet mer aktivt, både som bidragsytere gjennom den korporative kanalen, men også som politiske aktivister.

Først skal vi se nærmere på de nettverkene organisasjonene inngår i. Begrenser disse seg til en «innvandrerkontekst», eller strekker de institusjonelle båndene seg utover dette? Tema er av høy relevans for å forstå organisasjonenes mulighetsstrukturer i et samfunn, da etnisk mobilisering innenfor slike organisatoriske strukturer blir ansett som viktig for å bli innlemmet i storsamfunnet som medborger (Castels & Davidson 2000). Samtidig er man naturlig nok avhengig av at slike nettverk aktiveres for at de politiske mulighetsstrukturer skal virke, noe som igjen avhenger av den øvrige institusjonelle konteksten organisasjonen inngår i (Tilly 1978), og i hvilken grad disse myndighetene tilrettelegger for slike mulighetsstrukturer (Tarrow 1994). Når Putnam (2000) løfter fram det lokale foreningslivet som kilde til sosial kapital, har dette sammenheng med en antagelse at slike fellesskaper gir møteplasser som bidrar til å bygge relasjoner, nettverk og tillit med grupper som ikke deler en felles identitet. Dette er viktig for dannelsen av

brobyggende sosial kapital, men også for etablering av samarbeidsrelasjoner til myndighetene (Woolcock 1998). I denne delen skal vi derfor se nærmere på de flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonenes institusjonelle brobygging. Hvor strekker denne seg, hva er målsettingen og hva får de ut av den?

Institusjonell nettverksbygging nasjonalt og transnasjonalt

Utover den myndighetskontakten som er nødvendig for å søke om og motta tilskudd, er det i hovedsak paraplyorganisasjoner innenfor frivillighetsfeltet som utgjør de viktigste institusjonelle nettverkene for de flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonene. Samtlige er tilknyttet Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), og flere har benyttet seg av de tilbud LNU gir sine medlemsorganisasjoner i form av kurs seminar, hjelp og veiledning. LNUs medarbeidere er benyttet som forelesere på interne seminarer i enkelte organisasjoner, blant annet på tema demokrati i frivillige organisasjoner. En av informantene har selv vært tillitsvalgt i LNUs styre, og flere har deltatt på LNUs årlige representantskapsmøte og sendt sine tillitsvalgte på lederskolering hos LNU. LNU driver også tilskuddsordningen Frifond,³⁰ som støtter lokalt organisasjonsarbeid. Flere av organisasjonene mottar tilskudd fra denne ordningen. Organisasjonsparaplyer som LNU samt Frivillighet Norge har også hatt fokus på etniske minoriteters deltagelse i sivilsamfunnet. Noen av informantene har vært rådgivere og ressurspersoner for disse. En informant har holdt kurs i regi av Frivillighet Norge. En annen informant beskriver at han har bidratt med foredrag på dialogkonferanse om trafikksikkerhet. «I dette prosjektet jobbet vi sammen med Trygg Trafikk og politiet, og vi jobbet opp mot den tyrkiske befolkningen». Prosjektet utviklet seg til å bli stort, og vår informant har mottatt pris for sin innsats for trafikksikkerhet.

NAYO er en av organisasjonene som har arbeidet mye med å knytte institusjonelle bånd. De har ikke bare knyttet seg til LNU, men orientert seg bredt mot institusjoner på ulike arenaer. Organisasjonen ble etablert av studenter. Det er også på akademiske institusjoner, som Universitetet i Oslo, ledelsen har promotert sine arrangementer.

Det er viktig for oss å ikke bare sitte og være opptatt av egen kultur – men viktig å være aktive på universitetet – det er ren markedsføring for oss [...].

Etter hvert som organisasjonens virkefelt ble utvidet til å omfatte andre enn

---

30. Frifond organisasjon er en støtteordning som går til lokal aktivitet i registrerte frivillige organisasjoner som tilfredsstillt visser kriterier. For ytterligere informasjon, se www.frifond.no

studenter, utvidet også de institusjonelle båndene seg. I 2012 ble NAYO medlem av Barne- og ungdomsrådet i Oslo.

En av NAYOs tillitsvalgte har sitt daglige virke med å tilrettelegge for flerkulturelle fellesskap i en bydel i Oslo. Dette gir større handlingsrom til å dyrke institusjonelle bånd, delta på relevante møter, konferanser og arrangementer på dagtid.

For andre organisasjoner må slike aktiviteter begrenses, da mye av dette skjer på dagtid. Dermed går det på bekostning av studier og lønnet arbeid, og organisasjonsaktiviteter på dagtid er ensbetydende med å ta ut feriedager. Dette er med på å begrense bygging av institusjonelle bånd og deltagelse på relevante samarbeidsmøter. Dette til tross, paraplyorganisasjonene – og i særlig grad LNU – framstår som viktig samarbeidspartner for organisasjonene. Eksemplene viser hvordan organisasjonsrepresentantene på den ene siden får hjelp og støtte til sin organisasjonsdrift – og på den andre siden hvordan de bidrar med sin mangfoldskompetanse inn mot det tradisjonelle foreningslandskapet. Det er imidlertid lite i informantenes fortellinger som vitner om sterke samarbeidsrelasjoner med andre innvandrerrettede organisasjoner. Samtidig nevner flere mer uformelle nettverk og deltagelse på arrangementer i anledning nasjonaldager, festivaler o.l.

Selv om ressurser brukt på institusjonell relasjonsbygging i en norsk kontekst begrenser seg i særlig grad til paraplyorganisasjoner, er de fleste organisasjonene bærere av transnasjonale bånd og nettverk i et hjemland eller i andre vestlige migrasjonsland. Dette er nettverk som ofte er usynlige og underkjent i en nasjonal sivilsamfunnskontekst, og det har vært lite fokus på dette innenfor sivilsamfunnsforskningen. I dette materialet er det særlig to målsettinger som løftes fram når det gjelder transnasjonale relasjoner: Det ene er å bistå «moderorganisasjonene» i et hjemland, det andre omfatter samarbeid med tilsvarende diaspora- eller «søsterorganisasjoner» i andre vestlige land. I det følgende trekker vi frem noen eksempler.

I begge de kurdiske organisasjonene, som har arbeidet hardt for å etablere en stabil organisasjonsstruktur i Norge, har man etter hvert også blitt opptatt av moderorganisasjonene i Kurdistan. I en av organisasjonene beskrives dette fokus slik:

Intervjuer: Det virker som dere er en organisasjon som nå jobber for å styrke egen organisasjon, for så etter hvert å vende dere ut mot andre?

Det er hardt arbeid. Vi får ikke støtte fra foreldreorganisasjonen, heller ikke i Kurdistan. Tidligere har vi hjulpet organisasjonen i Kurdistan. Vi har hatt pengeinnsamling til Kurdistan. Vi hadde dugnad for å få inn penger, hvor vi jobbet med vareoppteling i butikker. Aktivitetsansvarlig har akkurat satt opp en gruppe av medlemmer som skal finne en ny måte å tjene penger på. Vi kan tegne og selge tegninger, eller vi kan selge T-skjorter. Det er veldig begrenset

hva man kan gjøre for pengene vi får fra staten. Hvis vi får samlet inn egne penger kan vi ha utveksling til Kurdistan.

Vår informant har besøkt organisasjonen i Kurdistan, og i forkant av besøket ble det gjennomført dagnad blant medlemmene for å samle inn penger til å støtte det kurdiske folket. Utveksling mellom medlemmer fra Norge og fra Kurdistan er et av de målene organisasjonen har med en videreutvikling av relasjonen med hjemlandsorganisasjonen. Dette arbeidet krever midler som er samlet inn fra dagnader. Den offentlige støtten de mottok i 2013, kunne ikke benyttes på slik utveksling.

I den andre kurdiske organisasjonen er det kontakt mellom søsterorganisasjoner i andre europeiske land. Vår informant forteller at det hvert andre år arrangeres en kongress i hjemlandet, med delegater fra Europa. Det har også vært delegater fra Norge, som «har hatt stemmerett, som representanter fra organisasjonene i Norge». Selv om organisasjonens primære fokus er rettet mot kurdere i Norge, har de organisert dagnader for å samle inn penger til ungdomsorganisasjonen i Kurdistan:

Vi sendte penger en gang. Da gjennomførte vi dagnader. Pengene gikk til å pusse opp lokalene deres, kjøpe PC og sånn. I fjor sommer var jeg på kontoret deres [...] i Irak. De hadde fått nytte av pengene vi sendte. Det så jeg.

Den norske organisasjonen har bidratt økonomisk for å styrke moderorganisasjonens muligheter til å drive sitt arbeid i Kurdistan. Dette bærer bud om en samfunnsrettet hjemlandsorientering hvor transnasjonale praksiser strekker seg utover en tradisjonell forståelse av hvordan vi tenker organisasjonenes rolle i en norsk kontekst. Det er imidlertid noe begrenset kontakt med andre nordiske organisasjoner. Tema hadde stått på dagsorden på styremøte også i den andre kurdiske organisasjonen:

Intervjuer: Har dere kontakt med organisasjonen i Kurdistan og andre søsterorganisasjoner i Europa?

Vi har ikke hatt kontakt med organisasjoner i andre land. Vi har tenkt å lage en festival, som vi snakket om på styremøtet i dag, og da vil vi invitere organisasjoner fra de skandinaviske landene. Jeg kjenner noen av lederne, men vi samarbeider ikke som organisasjon. [...] Hvis festivalen blir bra, så kan den bli et årlig arrangement.

Denne organisasjonen har lite kontakt med tilsvarende organisasjoner i andre land, foruten den kontakten som er med sin moderorganisasjon i Kurdistan. Organisasjonen har et ønske om å utvide samarbeidet med de skandinaviske søsterorganisasjonene, men det er «hardt arbeid» å bygge slike samarbeidsrelasjoner med de begrensede ressurser de har. Aktiviteten i Norge

må prioriteres først. Et gjennomgående trekk er at det transnasjonale samarbeidet ikke utelukkende beskrives som hjelp fra nord til sør. Både kulturutvekslinger mellom grupper bosatt i forskjellige land, samt samarbeid om utvikling av morsmålsmateriell er noen eksempler. En av organisasjonene deltar i et europeisk nettverk med årlige møter. Målet videre er å utvide nettverket til også å gjennomføre utveksling mellom barn med felles kulturbakgrunn, bosatt i forskjellige europeiske land.

Ja, vi har kontakt med andre organisasjoner i andre land. Vi møtes en gang i året. Det er et europeisk nettverk hvor vi møtes og snakker om framtiden. Uansett om du bor i Norge eller i Paris så er det det samme. Vi ønsker å få utveksling med barn for eksempel i Paris eller i Tyskland. Det vil styrke barnas identitet og å lære andre språk. De kan lære både tamilsk og fransk.

Den norske organisasjonen samarbeidet mest med diasporaorganisasjoner i Nederland og «litt med noen i Sverige». Utvikling av felles kursmateriell er en av oppgavene de samarbeider om. I intervjuet nevnes ikke noe om kontakter med organisasjoner i hjemlandet. Som vi skal komme tilbake til i neste avsnitt, er denne type kulturorganisasjoner ansett som terrororganisasjoner av hjemlandets myndigheter.

NAYO har i følge vår informant utviklet seg fra å være en organisasjon som skulle hjelpe det aserbajdsjanske samfunnet i Norge med integrering, til etter hvert å fungere «... som bro mellom Norge og Aserbajdsjan». Organisasjonen har fått en sentral rolle som bindeledd for kulturutveksling mellom landene og mottar, som den eneste av organisasjonene i utvalget, økonomisk tilskudd fra myndighetene i hjemlandet.

Aserbajdsjan har ikke ambassade i Norge, vi arrangerer kulturdager og fester, vi gjennomfører store prosjekter. Om en uke får vi åtte profesjonelle musikere fra Aserbajdsjan hit. Dette er støttet fra sports- og kultur ministeriet i Aserbajdsjansk. Vi har godt samarbeid med ambassade (den Aserbajdsjanske, forsker presisering) i Sverige.

NAYO deltok i 2012 på en internasjonal konferanse i Frankrike i regi av Aserbajdsjan Youth Union. De har også kontakt med søsterorganisasjonen i Sverige, og i juni 2013 deltok de på arrangementer i regi av SAYU (Sweden Azerbaijan Youth Union).

I en av de andre organisasjonene har det vært noe samarbeid med den svenske søsterorganisasjonen. Når samarbeidet er begrenset, er årsaken først og fremst mangel på menneskelige og økonomiske ressurser. Det krever innsats å bygge institusjonelle nettverk, og med de få ressurser organisasjonen har til rådighet, prioriteres heller det å skape aktiviteter for ungdom i Norge. Møtepunktene med den svenske søsterorganisasjonen beskrives slik:

Det er svenskene som er mest lik oss. Vi drar på skiturer sammen med svenskene. De representerer også et organisasjonssamfunn, de er like oss i tankegang – de er organisert i LSU (tilsvarende LNU i Norge, forskers anm.). Ledelsen og ungdommer fra de ulike lokallagene møtes.

Det er svenskene de føler størst slektskap med. De er organisert på tilsvarende, demokratisk måte, med en nasjonal enhet og lokale foreninger. Den svenske organisasjonen har imidlertid flere medlemmer og flere ressurser enn den norske. Likevel mener vår informant at den norske organisasjonen har «... mer impact – fordi vi har hatt en fast "administrativ ledelse" (basert på frivillige, forsker anm)». Den svenske organisasjonen hadde i en periode hatt stor ledelsesrotasjon, og mye av ressursene hadde blitt brukt internt på å skolere nye ledere.

Organisasjonene som politiske aktivister

Som vist i rapportens teoretiske rammeverk står forståelsen av frivillige organisasjoner som aktør i demokratiet sentralt i en nordisk sivilsamfunnskontekst. Særlig viktig er da betydningen av konflikt og som en innebygd del organisasjonens virke, hvor verdier og motsetninger kan komme til uttrykk gjennom interessekamper. I hvilken grad er våre caseorganisasjoner bærere av slike interessekamper – og hvor kommer de i så fall til syne? Tidligere forskning har vist at konfliktperspektivet og direkte politiske arbeid ikke er en framtredd aktivitet hos norske innvandrersorganisasjoner. På sett og vis møter denne forskningen støtte også i denne studien. Det er lite motstand eller konflikt å spore bak den identitetsbaserte mobiliseringen – i alle fall forstått innenfor en tradisjonell politisk offentlighet. Slik sett skiller vår studie seg fra Andersson et al (2012) hvor minoritetsaktivistene begrunnet sitt engasjement og motstand med erfaringer knyttet til rasisme, utenforskap og hvordan samfunnet håndterer minoriteter i Norge. Retter vi derimot blikket utenfor en norsk, politisk offentlighet, og mot interne forhold i innvandrer miljøene eller mot en transnasjonal offentlighet, trer konfliktperspektivet fram, både gjennom unges opprør ved å etablere egne organisasjoner utenfor foreldregenerasjonens kontroll, demokratietsport til hjemlandsorganisasjoner, samt mot den frykt enkelte lever med ved å lede kulturorganisasjoner som i et hjemland blir karakterisert som en trussel mot samfunnsikkerheten. Vi skal la tre fortellinger illustrere dette.

Organisasjonsetablering som ungdomsopprør

Det å få på plass en struktur som skapte en selvstendig ungdomsorganisasjon var nærmest å betrakte som et «ungdomsopprør», forteller en informant.

Særlig viktig var organisasjonenes autonome posisjon, hvor det bygges fellesskaper for unges egenaktivitet, utenfor voksnes innflytelse og kontroll. For denne informanten har det imidlertid vært en kamp for å få voksenorganisasjonene i det norske innvandremiljøet til å forstå behovet for en religiøs og politisk nøytral aktivitetsarena og sosial møteplass for unge.

Da vi etablerte organisasjonen satt jeg i mange møter med menn. Jeg brukte mye tid å forklare hvorfor det var viktig å ha en organisasjon for ungdom hvor alle var velkommen, uavhengig av politisk og religiøs tilhørighet. Folk visste ikke hva dette var. De fulgte med – det var bare møter, møter, møter den første tiden [...].

Ledelsen i organisasjonen brukte mye tid på dialogarbeid med de allerede etablerte organisasjonene. Det blir løftet fram som viktig å spille på lag med foreldregenerasjonens organisasjoner da en vedvarende skepsis ville ført til at foreldre hadde vegret seg fra å sende barna til organisasjonens aktiviteter.

De voksne var kjempeskeptiske i starten, også fordi våre aktiviteter ikke hadde et religiøs innhold – og fordi organisasjonen var åpen for alle som ville være med. Jeg måtte bygge tillit i mange miljøer, møte alle ledere for ulike religiøse og etniske grupper. [...] Jeg var 20-21 år. Holdningen har endret seg, og i dag er familieorganisasjonene støttende.

Begrunnelsen for å velge en partipolitisk og religiøs nøytral linje har vært svært viktig å kommunisere. Målet har vært at organisasjonen skal være en inkluderende arena hvor «...ungdom selv skal kunne organisere seg, selv ordlegge seg om hva som er vanskelig». En forutsetning har vært at ingen skulle stenges ute på grunn av religiøs eller partipolitisk tilhørighet.

I dag oppleves tilliten som solid og familieorganisasjonene, som i utgangspunktet var skeptiske, er i dag støttende. Men det er fortsatt viktig å markere at organisasjonen har en selvstendig stemme. Ungdomsorganisasjonen har også etter hvert laget store og vellykkede aktiviteter og møteplasser hvor både unge og eldre deltar. Dette er arrangementer ungdomsorganisasjonen inviterer til, ikke voksenorganisasjonene. I tillegg til andre informasjonstiltak som foregår på morsmålet, har dette bidratt til å gi organisasjonen legitimitet i innvandremiljøet i Norge – til tross for kravet om selvstyre, autonomi og partipolitisk og religiøs nøytralitet. Det er dette som gir «impact», å være en tydelig, autonom stemme for flerkulturelle unge i Norge.

Flere informanter løfter fram det potensielt problematiske ved «å stå i to ulike kulturer» overfor foreldregenerasjonen:

Intervjuer: Har dere andre utfordringer enn foreldregenerasjonen?

Njaaa. Det er det at man står i to ulike kulturer som kan være en utfordring. Jeg ser forskjell på min og mamma og pappa sin tankegang. Vi er integrert i samfunnet på en helt annen måte. De har ikke gått på skole og deltatt på arenaer som vi har.

Intervjuer: Blir det problematisk?

Ja, det kan det være iblant. Men sånn er det jo ofte. Pappa forteller om sine konflikter med egne foreldre.

Intervjuer: Men voksenorganisasjonene legger ikke noen føringer?

Vi føler litt at voksenorganisasjonene legger føringer – men det er ikke et stort problem. De tar mye hensyn til våre meninger.

Intervjuer: Snakker dere om generasjonsforskjeller? Er det et tema?

Nei, det har ikke vært et tema vi har tatt opp.

Intervjuet illustrerer et spenningsfelt mellom generasjoner som gir seg utslag i et ønske fra voksenorganisasjonene om å være med å legge premisser for ungdomsorganisasjonenes aktiviteter. Samtidig ser vi at slike sekulære, formelle og selvstyrende ungdomsfellesskaper har potensialet i seg til å skape arenaer for opposisjon og forandring internt i innvandremiljø, som også neste eksempel illustrerer.

Demokratieksport

Et avgjørende kriterie for å motta statlig driftsstøtte er at organisasjonen har en demokratisk struktur basert på individuelle medlemskap. I eksempelet overfor ble denne selvstendigheten løftet fram som et «ungdomsopprør» innenfor det norske innvandringstilbudet. En slik struktur er som nevnt innledningsvis grunnsteinen i den «nordiske organisasjonsmodellen» og for å være en bidragsyter innenfor den korporative kanalen. Dette gir organisasjonene potensiell innflytelse og makt i et demokratisk politisk styresett.

En av ungdomsorganisasjonene beskriver at de vanligvis har liten kontakt med organisasjoner i hjemlandet. Det hadde vært ønskelig med noe mer, men slikt samarbeid krever ressurser, både menneskelige og økonomiske. Ledelsen ble imidlertid på forespørsel av landets ambassade i Norge spurt om å bistå med kompetanse til etablering av et nasjonalt landsråd i hjemlandet, tilsvarende LNU i Norge. Hensikten var å etablere strukturer som kunne bidra til å styrke selvstyrende organisasjoner for ungdom. Ledelsen i den norske organisasjonen hadde kompetanse på å etablere demokratiske organisasjoner

og hadde fra før et nært samarbeid med LNU. Når de sa ja til å bistå, var motivasjonen å kunne bidra i det som hele tiden har vært en viktig målsetting for organisasjonen: Å etablere selvstyrende strukturer for ungdom som skaper en plattform for å si sin mening, styre sin aktivitet – å ha en stemme i samfunnet. «Dette handlet om å hjelpe til med å etablere strukturer drevet av og for barn og unge», som informanten sier det. Organisasjonens ledelse bidro på denne måten til «demokratietsport». Denne funksjonen er ikke bare viktig for denne ene organisasjonen, men går igjen i flere av fortellingene.

En av informantene, som kom til Norge to år før vi intervjuet han, var på intervjuetidspunktet tillitsvalgt i den norske organisasjonen. Han hadde vært aktiv i ungdomsorganisasjonen i hjemlandet. Båndene til hjemlandet var fortsatt sterke, likeså drømmen om et fritt Kurdistan. Informanten var klar på at demokrati og frihet må læres, og at den kunnskapen han og andre kurdiske ungdommer får gjennom å være med i organisasjonen i Norge og andre europeiske land, må videreformidles til de «hjemme».

Vi har et mål om å lære oss om demokrati og frihet. Kanskje vi kan ha det sånn en dag i vårt eget land. Et annet mål er å opplyse medlemmene om det kurdiske problemet, om hvorfor vi er her i Norge. Vi har et problem der nede, vi må opplyse ungdommene i Europa om dette. Gjennom denne organisasjonen vil vi opplyse andre om det kurdiske problemet. Vi må prøve å lære oss mer om menneskerettigheter, prøver å lære oss mer om Europa (Resonnementet tar han på kurdisk og det oversettes av medinformant).

Denne tillitsvalgte informanten fra en av de kurdiske organisasjonene, løfter fram viktigheten av at han gjennom organisasjonen i Norge har lært om demokrati og frihet. Dette fokus deles med søsterorganisasjonene i Europa. Denne kunnskapen må videreformidles til organisasjonen i Kurdistan. Gjennom intervjuet har han vært opptatt av de utfordringer kurderne står overfor i det landet han reiste fra, og at demokrati er veien til frihet. Han har en klar forestilling om å reise «hjem» og arbeidet i den norske organisasjonen er viktig for dette målet:

Jeg håper en dag vi kommer tilbake til et demokratisk land. Det vi gjør her er for det målet.

Det finnes lite forskning i Norge om de kontekstuelle betingelsene for innvandrergruppers politiske engasjement. Det er imidlertid grunn til å tro at hjemlandskontekst har betydning for det engasjement som framvises i vertslandet. I en studie fra Sverige, viser Kim og Amnå (2015) at unge svensker med kurdisk bakgrunn framviser et større samfunnsengasjement enn etnisk svenske ungdommer og unge med røtter fra Irak. En mulig forklaring på dette er at hjemlandskonteksten påvirker innvandrerdoms politiske kompetanse, noe som også må ses i sammenheng med foreldrenes normer for

sivilt/politisk engasjement, og hvordan de forholder seg til de unges politiske engasjement. Den sterke mobiliseringstendensen synes å vedvarer, men blir svekka med nye generasjoner, født og oppvokst i Sverige (ibid). Resultatene fra denne svenske surveystudien er i tråd med våre observasjoner. Selv om det finnes fortellinger om skeptiske innvandringsmiljøer til etablering av egne strukturer for «deres» barn og unge, er det flere av informantene som forteller om støttende foreldre som har vært politisk engasjerte i en hjemlandskontekst, og der de unge får viktig støtte for den innsatsen de legger ned i organisasjonen.

Pappa har lang erfaring i organisasjonsarbeid og politikk og har hele tiden vært til hjelp for meg og mine søsken. [...] De fleste foreldre som har kommet til landet har vært aktive i hjemlandet og vil at barna skal være aktive i Norge, at de skal bevare sin kultur, vise fram den kurdiske kulturen til Norge. Det blir en del av livet.

Å engasjere seg, å bruke mye tid på organisasjonsarbeid «blir en del av livet». Tilsvarende bilde kommer fram hos en annen informant som beskriver støtten han har fått fra sin far, som selv har vært aktiv i arbeidet for å hjelpe unge med samme minoritetsbakgrunn som seg selv, og i diverse andre organisasjoner:

Jeg har blitt backet opp hjemmefra. Det er viktig, for man bruker så mye tid på det. Uten backing ville det vært vanskelig. Mamma mente at jeg snart måtte tjene penger på det, hun var mer opptatt av å få noe ut av det man holder på med. Vår foreldregenerasjon har kommet hit uten noen ting. Men pappa har motivert meg til gjøre dette, uten nytte-gevinsten. Uten aksept hjemmefra ville jeg ikke vært her.

Flere informanter har vokst opp med forståelsen av at de tilhører en forfulgt minoritetsgruppe. Historier om flukten fra et hjemland er fortellinger om undertrykkelse, manglende menneskerettigheter og mangel på demokrati. Primærsosialiseringen er preget av dette. Å utelate denne dimensjonen i forståelsen av organisasjonenes tilblivelse, vil være begrensende for vår forståelse av den rollen de spiller i en bredere samfunnskontekst, ikke bare den norske.

Når kultur blir politisk kamp

Studien har vist eksempler på hvordan norske flerkulturelle organisasjoner kjemper for menneskerettigheter i land som medlemmene sely, eller deres foreldrene, har flyktet fra. Både kurderne og tamilene i denne studien inngår i slike fortellinger. Selv om en slik rolle er relativt usynlig i en norsk offentlighet, har flere av informantene deltatt i demonstrasjoner for å synliggjøre tema overfor norske myndigheter. En slik gruppe er tamilene.

I likhet med Fugleruds (2004) studie, viser denne studien av tamilene framstår som hjemlandsorienterte med en stor aktivitet rundt morsmålsundervisning og tamilsk sang og dans. Til tross for lang botid, har tamilene vært lite synlig i en norsk politisk offentlighet, til tross for at de ofte betegnes som «superinnvandrene», godt integrert i arbeidsliv og utdanningsinstitusjonene. Studier viser samtidig at familiene er en gruppe som sliter med psykiske helseplager i lys av siste fase av borgerkrigen i 2009.³¹ Det var også den gang de brøt stillheten og demonstrerte foran Stortinget med krav om at norske myndigheter måtte reagere på Sri Lankesiske myndigheters folkemord på tamiler. Vår informant er klar på at selv om de er en partipolitisk nøytral organisasjon, bærer organisasjonen tamilenes kamp i seg. Navnet – *Annai Poopathi Tamilsk Kultursenter* – gir klare indikasjoner på dette, da det er navnet på kvinnen som ble symbolet på tamilenes kamp mot undertrykking gjennom å sultestreike til døde i 1988. Hun er en legende i det tamilske miljøet i Norge og ellers i verden:

Intervjuer: Jeg opplever dere som en kultur- og aktivitetsorganisasjon, men så har bakteppet en politisk dimensjon. Formidler dere noe om den politiske historien til medlemmene?

Ja, vi er opptatt av at den tamilske befolkning på Sri Lanka skal leve et trygt liv, og det forsøker vi å formidle. Det er ikke et politisk budskap, men organisasjonens budskap er at vi vil at tamilene skal leve i rettferdighet. Når det gjelder historiske ting forsøker vi å formidle hva som er skjedd. De (unge, forskers anm.) må kjenne årsakene til konflikten, hva Norges rolle er og hva det internasjonale samfunnets rolle er.

Vår informant er opptatt av å fortelle at kulturformidling ikke har et politisk budskap og at den politiske dimensjonen er lite framtrekkende i barne- og ungdomsarbeidet. Samtidig forteller han at det er forbundet med risiko å organisere kulturaktiviteter for barn og unge. Man må være varsom med hva man sier og gjør. Frykten for rapportering til regjeringsvennlige grupperinger, også i Norge, er til stede.

Intervjuer: Dere lever altså tett på konflikten selv om dere lever langt borte fra Sri Lanka?

Det er verre nå. De prøver å knekke hele kulturen. De vil også knekke de som er ute, også i eksilmiljø. En mann ble likvidert i Paris fordi han var politisk aktiv. Alle tamiler er farlige for dem (myndighetene på Sri Lanka, forskers

---

31. Se nettside: http://www.forskningsradet.no/prognett-psykiskhelse/Nyheter/Kriser_i_hjemlandet_toft_for_superinnvandrere/1253977330418. (Sist nedlastet 1. desember 2015).

anm.), selv om du jobber med barn og ungdom, for bevaring av kultur og identitet. Men vi gir ikke opp. Det er mye på spill nå, vi er forsiktige.

Selv om vår informant «stoler på norske myndigheter», som han sier, uttrykker han samtidig stor skepsis over den norske innsatsen på Sri Lanka, hvor fredsprosessen har gått på bekostning av tamilenes situasjon. «Siden 2009 har regjeringen hatt som mål å ødelegge tamilsk organisering. Den vil ikke at tamilene skal være tamiler, men det vil vi», som han sier det. Organisasjonen er også forsiktig med hva slags informasjon de legger ut: «Det er derfor vi ikke legger mye informasjon på nettet. Det er forbundet med risiko. Det er overvåkning også i Norge». På spørsmål om hvordan situasjonen er i dag på Jaffna svarer han følgende «Det er ingen ytringsfrihet der. Det er høyt spill, vi får se hva som skjer».

Intervjuer: Er dette bakgrunnen for at dere framstår som lite partipolitisk aktive?

Det er bakgrunnen, vi vil ikke være partipolitisk aktive. Vi kan ikke gi opp, vi ser hva som har skjedd og avventer situasjonen. Vi kan også få trusler om vi er aktive. Vi kan få trusler fra singalesisk regjering.

Organisasjonen driver ikke politikk, men kulturaktivitetene blir ansett som en trussel for singalesiske myndigheter. Slik blir kultur i prinsippet storpolitikk. Fra andre kilder i organisasjonen fortelles det at enkelte ikke ønsker å stille som tillitsvalgte, da det krever registrering i Brønnøysundregisteret. Registeret ligger åpent og det er en frykt for at dette skal føre til problemer ettersom Tamilsk kultursenter blir karakterisert som en terrororganisasjon av singalesiske myndigheter.

Tidligere studier har vist at sympatien med LTTE (Tamilske tigrene) er dominerende blant flere tamilske organisasjoner og miljøer i Norge (Fuglerud 2004; Larsen 2007). Dette er ikke tema i intervjuet med vår informant. Men konflikten i 2009 bidro til å splitte det tamilske miljøet i Norge. Konsekvensen ble at styret i organisasjonen ble kastet i 2009, da flere av de tillitsvalgte «valgte en vei for at de selv skulle dominere norsktamilene», som det sies. På den andre siden ønsket man å fortsette arbeidet i organisasjonen på demokratisk vis, hvor respekten for grasrotas meninger skulle være gjeldende. «Vi skal ha respekt for grasrota», sier vår informant. «Selv om kampen var ferdig, har ikke tamilene fått en rettferdighet eller en løsning. Folk på grasrota ønsker fremdeles en stat for tamilene». For vår informant og andre sentrale personer i organisasjonen var det viktig å stabilisere organisasjonen etter 2009. «[Vi har] ... måttet fokusere på arbeidet vårt. Vi må holde konflikter utenfor», som han sier det. I ettertid har de gjennomført en spørreundersøkelse blant medlemmene om hva de ønsker at organisasjonen

skal arbeide med. I 2009 ble Landsrådet for tamiler etablert. NCET (Norwegian Council of Eelam Tamils) er en landsdekkende organisasjon som ble etablert på bakgrunn av det vår informant beskriver som «en demokratisk folkelig deltakelse blant Eelam Tamiler i Norge». De kjemper en politisk kamp om en stat for tamiler, i tillegg til å være et samarbeidsforum for tamilske organisasjoner:

[Det er] et samarbeidsforum hvor de fleste organisasjonene samler seg annen hver måned. Der diskuterer vi hva alle holder på med og hva man kan samarbeide om. [...] Kampen om tamilenes rettigheter har ført oss sammen og skaper samhold. De prøvde å få det til å gå i oppløsning i 2009, men det klarte de ikke. De forstod ikke hva grasrota vil.

På grasrota har man kjempet for tamilers rettighet til å samle seg, for videreføring av tamilsk språk og kultur – for et fellesskap. Kampen for en tamilsk identitet er en politisk kamp, også i Norge.

Også de kurdiske informantene beskriver sine kulturaktiviteter som del av en politisk kamp. De forsøker å informere norsk offentlighet om kurdernes utfordringer i Kurdistan. «Vi har hatt demonstrasjon om Kurdistan når det har vært oppe saker som har vært viktige», som en av informantene uttrykker det.

Intervjuer: Snakker dere om demokrati og menneskerettigheter og det kurdiske problemet til politiske myndigheter?

Selv om vi er en ungdomsorganisasjon så er det alltid med. Som kurdere er vi alltid litt politiske selv om vi er en ungdomsorganisasjon. Vi sier vi er demokratiske, det er visjonen vår. Vi kjemper kurderes sak, vi jobber for kurdere. I vår fiendes øyne vil vi alltid være politiske, det ligger i saken. Vi holder det politiske unna i organisasjonen, men samtidig så får de (ungdommene, forskers anm) det med seg. Det kurdiske problemet, å kjempe kurdernes sak.

Selv om organisasjonenes fokus er å skape møteplasser og aktiviteter og bidra i en integrasjonsprosess for unge med etnisk minoritetsbakgrunn i Norge, synes kultur og politikk å være tett forbundet. «Som kurdere er vi alltid litt politiske...» som vår informant uttrykker det. De politiske betingelser – ikke først og fremst i Norge, men i et hjemland – har betydning. Både for tamiler og kurdere blir det å eksistere som en folkegruppe i seg selv en politisk sak.

En annen organisasjon i utvalget løfter kravet om formelt medlemskap for offentlig tilskudd fram som problematisk. Når organisasjonen bare har et par hundre betalende medlemmer, så er ikke dette fordi unge ikke vil være med, men frykten for *medlemskap*:

Mange ønsker ikke å oppgi adresse fordi de er asylsøkere. Dette handler også om at etniske (med felles landbakgrunn, forskers anm.) ikke har rettigheter i (hjemlandet, forskers anm.), og er redde for å bli medlemmer av organisasjoner. De er redde for tortur dersom de reiser tilbake.

Informanten mener viljen til og ønsket om å organisere seg avhenger av kulturelle og politiske betingelser i den hjemlandskonteksten man har flyktet fra. Han opplever at det er mange som spør om *hvorfor* de må bli medlemmer. Når de ikke har tidligere organisasjonserfaring og organisasjonsmedlemskap er forbundet med risiko, kan man forstå skepsisen. Informanten peker her på hvordan kontekstuelle betingelser i hjemlandet får konsekvenser for de rammebetingelser organisasjonen opererer under i Norge, som eksempelvis kriterier for betalende medlemmer.

Oppsummering

Denne studien av åtte nasjonale flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner gir ikke grunnlag for å si noe generelt om innvandreroorienterte organisasjoners samfunnspolitiske orientering. Det gir heller ikke grunnlag for å si noe generelt om den betydningen migrasjonsårsak og hjemlandskontekst har for det politiske engasjementet. Studien gir imidlertid eksempler på hvordan vi kan forstå hvilke betingelser og motiver som ligger bak etableringen av organisasjonene - og den rollen de ønsker å spille i samfunnet. Til tross for at deres intitusjonelle nettverk i en norsk kontekst i all hovedsak er rettet mot de større frivillige organisasjonspaplyene, fungerer disse paraplyene som viktige møteplasser også med andre frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.

Når vi leter etter den mer samfunnskritiske orienteringen i organisasjonene, trer de transnasjonale relasjonene fram som særlig viktige. Selv om det er begrenset hvor mye ressurser organisasjonene har kapasitet til å legge i nettverksbygging med moderorganisasjoner i hjemlandet eller tilsvarende søsterorganisasjoner i Europa, er det både utveksling av kursmateriell, innsamling av penger til drift av moderorganisasjonen og øvrig konferansedeltagelse. En viktig målsetting i dette arbeidet er å styrke rettighetene for undertrykte grupper.

Vi har sett eksempler på at det i enkelte innvandremiljøer har vært kjempet en kamp for å etablere egne ungdomsorganisasjoner som er partipolitiske- og religiøst uavhengige. Vi har sett eksempler på hvordan organisasjoner i en norsk kontekst lever tett på konflikten i hjemlandet, med en redsel for forfølgelse fordi de er kulturorganisasjoner og kjemper for retten til organisasjonsfrihet. Vi har også sett eksempler på hvor viktig demokratiseringen er for organisasjonene, også med tanke på å bistå moderorganisasjoner i kampen for frihet. I et slikt perspektiv framstår ikke

engasjementet som identitetsbasert – men *interessebasert*, i den forstand at man kjemper en politisk kamp for grunnleggende menneskerettigheter. Dette skjer primært i en transnasjonal kontekst – og er et underkjent felt i norsk forskning.

Drøftelse

Utfordringene til de norske organisasjonene er at de ikke blir attraktive dersom de unge opplever seg som «annerledes» i møte med disse. Unge ønsker ikke å «hjelpes» inn. Da er det kulere å danne sine egne organisasjoner og aktiviteter.

Vi starter den avsluttende drøftelsen med å løfte fram et sitat fra informanten som også mente at de «tradde» norske organisasjonene ikke kunne tilby unge med flerkulturell familiebakgrunn det de har behov for. Her går hun dypere og forklarer hvorfor: Samfunnet blir i økende grad flerkulturelt og rekrutteringsgrunnlaget for tradisjonelle organisasjoner endrer seg i rask tempo. De organisasjonene som evner å tilpasse seg utviklingen i samfunnet, vil i følge vår informant være framtidens vinnere.

De som ikke skjønner dette, vil bli mindre relevante for dagens unge som vokser opp i et flerkulturelt samfunn og som omgås daglig impulser fra hele verden - som musikk, kunst, mat med mer. Man tiltrekker seg det mangfoldet man representerer. Det mangfoldet man ønsker å tiltrekke bør være representert på alle nivå i beslutningsstrukturene i organisasjonen. Og først når «mangfoldet» også i tilstrekkelig grad er representert i medlemsgrunnlaget, så får det mangfoldet av unge man ønsker å tiltrekke en stemme i utformingen av de eksisterende og de nye aktivitetene. Først da vil organisasjonene bli relevante.

Inntil de tradisjonelle organisasjonene har skjont at flerkulturelle unge ikke trenger å «hjelpes» inn men må bli en del av hele organisasjonen – som medlemmer, som tillitsvalgte, som ressurser i å skape aktiviteter for seg selv og for andre unge – «er det kulere å danne sin egen organisasjon og aktiviteter».

Nå handler ikke denne studien om hvordan de tradisjonelle organisasjonene forholder seg til et flerkulturelt rekrutteringsgrunnlag (for ytterligere kunnskap om dette, se Ødegård et al. 2014; Ødegård, Steen-Johnsen og Ravneberg 2012). Denne studien, basert på studier av åtte nasjonale flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner, er et første spadestikk for å øke forståelsen av den rollen slike fellesskap kan fylle for medlemmene, for samfunnet og for demokratiet – både i en nasjonal og transnasjonal kontekst. Sitatet gir likevel en inngang til å forstå framveksten

av innvandrersorganisasjoner generelt og flerkulturelle ungdomsorganisasjoner spesielt.

Denne studien har tatt utgangspunktet i tidligere forskning som viser at innvandrersorganisasjoner i liten grad framstår som sivilsamfunnsaktører med en samfunnsretta dagsorden, men først og fremst orienterer seg mot egen etnisk, kulturell eller religiøs gruppe. I den avsluttende drøftelsen skal vi forsøke å besvare det overordnede spørsmålet: *Hvordan står den kulturelle og politiske dimensjonen i forhold til hverandre i flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner ideologi og aktivitetsprofiler – og hvilken rolle spiller den transnasjonale dimensjonen i forståelsen av deres samfunnsrolle?*

Det er tre forhold vi her ønsker å løfte fram for å besvare spørsmålet. For det første ønsker vi å si noe om organisasjonenes rammebetingelser for å drifte en nasjonal enhet som har som formål å bidra til politisk integrasjon, både internt i organisasjonen og eksternt gjennom den korporative kanal. For det andre utfordrer studien en tradisjonell forståelse av kulturetta innvandrersorganisasjoner ved å løfte fram det potensiale for integrasjon som ligger i kulturelle-, språklige- og identitetsbaserte aktiviteter. For det tredje har vi sett på organisasjonenes mer utadrettede og brobyggende funksjoner gjennom institusjonell nettverksbygging, både i en norsk og transnasjonal kontekst. Dette danner bakteppet for den rollen vi ser enkelte organisasjoner har som politiske aktivister innenfor en transnasjonal ramme.

Rammebetingelser og sårbarhet

Hvilke økonomiske rammebetingelser disse organisasjonene operer med har relevans for å forstå mulighetsstrukturene de operer under, både når det gjelder å bygge bærekraftige organisasjoner og for å spille en mer utadrettet rolle i samfunnet. De åtte organisasjonene i denne studien har det til felles at de er grunnlagt av innvandrere eller etterkommere av innvandrere, og mottar et begrenset statstilskudd til å drifte organisasjonene. Tilskuddets størrelse avhenger av organisasjonens størrelse og utbredelse. Disse organisasjonene har et begrenset rekrutteringsgrunnlag, og har slik sett relativt få medlemmer og begrenset lokal utbredelse.

Som nasjonal organisasjon forventes det å delta i sivilsamfunnets infrastruktur, blant annet gjennom møter og konferanser med bevilgende myndigheter. I tillegg skal man delta på arrangementer og årsmøter i regi av paraplyorganisasjoner man er medlem av. For små organisasjoner, uten ansatte og hvor trykket på tillitsvalgte – som fra før er heltidsstudent eller er ansatt i sivile jobber – er stort, er det krevende både å forvalte organisasjonens interne drift, drive aktiviteter, søke om offentlige tilskudd og sørge for at organisasjonen tilfredsstiller krav som tilskuddsmottaker. For disse organisasjonene – flere med en ung medlemsmasse i en ustabil livsfase, med skiftende interesser og med knapphet på både tid og penger – er både kompetanse- og organisasjonsbygging krevende uten en administrativ

infrastruktur. Slik sett underbygger studien tidligere forskning som har vist at denne type flerkulturelle organisasjoner i stor grad baseres på enkeltpersoners bidrag – både økonomisk og tidsmessig (Nødland 2006). At ytterligere fem flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner det siste tiåret har vært innom den nasjonale driftstøtteordningen, men falt ut, illustrerer dette poenget. Inntrykket forsterkes av at Tyrkisk Ungdomsforening, en av de mest stabile og sentrale organisasjonene da intervjuene foregikk i 2013/2014, ble lagt ned i 2014. Organisasjonen hadde da eksistert i 14 år.

Også den begrensede informasjon om egen virksomhet på organisasjonenes nettsider og i sosiale medier, kan ses på som et tegn på manglende administrativ kapasitet. I takt med framveksten av informasjons- og kommunikasjonssamfunnet har dette blitt stadig viktigere kanaler for frivillige organisasjoners virke og drift – både internt og eksternt. Nyere studier tyder på at de organisasjonene som fra før har ressurser til å drive utstrakt informasjonsarbeid gjennom sosiale medier, også er de som i størst grad lykkes. Dette kan kalles en «forsterkningsmekanisme» på organisasjonsnivå (Arnesen og Sivesind 2015; Norris 2001). Organisasjonene i denne studien ser seg ikke i stand til å prioritere denne type arbeid. Enkelte viser til at organisasjonen er så små at informasjonsflyten mellom medlemmene går gjennom SMS og lukkede grupper på Facebook. Andre forsøker å bli flinkere i sitt utadretta informasjonsarbeid, bare de får tid. Når brorparten av organisasjonene mottar mellom 200 000 og 300 000 i årlig driftstilskudd, gir ikke dette rom til å ansettelser, utover en regnskapsfører som sikrer at rapportering av offentlige midler skjer på lovmessig måte.

En annen sårbarhetsfaktor for organisasjonene er rekruttering av nye medlemmer. Medlemmer er viktig utover den legitimiteten det gir å representere en større medlemsmasse. Det danner grunnlaget for støtte fra norske myndigheter. Å opprettholde medlemstallet betyr i prinsippet å mobilisere medlemmer til å betale medlemskontingenten på minimum 50 kroner. Når dette framstår som en barriere, er ikke dette noe som bare oppleves som en utfordring for disse flerkulturelle organisasjonene. I likhet med andre tradisjonelle ungdomsorganisasjoner (Gulbrandsen og Ødegård, 2011), opplyses det om at omløpshastigheten på et medlemskap er stor. Ungdoms interesser er flyktige, og når man i tillegg opererer med et begrenset rekrutteringsgrunnlag som i tillegg er fra samfunnsgrupper med svake økonomiske ressurser, er utfordringene for disse organisasjonene særlig store. Selv om medlemskontingenten er lav, vil det være ekstrakostnader ved å delta på kurs, reiser og annet. Dette er det mange som ikke kan prioritere. Manglende kontingentinnbetaling handler også om en iboende skepsis til formaliserte medlemskap. For noen handler dette om manglende forståelse om frivillig organisering i Norge, for andre om en reell frykt for overvåkning på oppdrag fra regimer som anser kulturorienterte diasporaorganisasjoner som en trussel.

Selv om organisasjonsrepresentantene forteller om langt flere deltagere på arrangementer enn antall medlemmer, er det ingen som avviser unge fra å delta på aktiviteter. Slik opplever flere av organisasjonene at deres rolle som møteplasser og aktiviteter også handler om å gi tilbud til unge som ikke har de økonomiske ressurser som skal til for å delta på andre arenaer.

Det kan virke som om barneorganisasjonene har det noe lettere rekrutteringsarbeid enn de ungdomsretta organisasjonene. Barneorganisasjonene tilbyr morsmålsundervisning og en arena for utøving av sang, musikk og dans fra hjemlandet – aktiviteter som minoritetsetniske foreldre verdsetter å sende barna sine på. Dette er også arena hvor de selv kan bidra som frivillige. Som forskningen viser, er foreldrefrivilligheten av svært stor betydning for enkeltorganisasjoner og for opprettholdelse av barneaktiviteter i Norge (Folkestad et al. 2015; Wollebæk, Fladmoe og Sætrang 2015). Denne type frivillighetsressurser har ikke ungdomsorganisasjonene, som baserer mye av sin legitimitet på sin autonome posisjon.

Identitet som grunnlag for integrasjon

Organisasjonene retter i stor grad sine aktiviteter opp mot sin minoritetsetniske kultur og morsmål. Sånn sett framstår de mer som *medlemsretta* enn *samfunnsretta*. Denne delen av virksomheten er også i stor grad *konsensusorientert*, med fravær av en politisk og *konfliktorientert* agenda. Tar vi utgangspunkt i kapittel 1 – og presentasjonen av idealtypene for å forstå frivillige organisasjoner rolle i samfunnet – framstår disse flerkulturelle fellesskapene som klassiske *serviceorganisasjoner* heller enn politiske interesseorganisasjoner. Særlig tydelig er dette for organisasjoner som aktiviserer barn gjennom undervisning i morsmål, kultur og musikk. For ungdomsorganisasjonene rettes aktivitetene i større grad rundt kurs og seminarvirksomhet hvor folkegruppers historie blir formidlet og diskutert.

Med et slikt institusjonelt perspektiv kan man lett komme til å tolke innvandrersorganisasjonenes politiske relevans som begrenset fordi de framstår som lukkede og innadvendte med liten innflytelse som pressgruppe i offentligheten (Koopmans 2004). Også i denne studien kan det gi mening å løsrive perspektivet fra det rent institusjonelle. Organisasjonene synes å fylle viktige roller utover det å tilby barn og unge sosiale og kulturelle møtesteder og aktiviteter. Gjennom vedtektene og intervjuene beskrives organisasjonene å påta seg et samfunnsansvar for integrasjon og forebygging av vold, kriminalitet og annen uønsket adferd i samfunnet blant unge i sin etniske gruppe. De *kulturelle praksiser* som preger aktivitetstilbudet – det være seg undervisning i tradisjonelle dans, kunnskap om folkegruppens historie eller vising av tyrkiske filmer på kino – må slik sett forstås innenfor en større ramme knyttet opp mot en mobilisering og solidaritet rundt en felles identitet (Andersson, Jacobsen, Rogstad og Vestel 2012). Å tilby både sosiale

felleskap og framvise rollemodeller for unge i arbeidet med å bygge identitet som norsk borger med minoritetsetnisk bakgrunn, er en viktig oppgave organisasjonene tar på alvor. Dette arbeidet er verdt å legge merke til. Den offentlige diskurs om identitet i Norge har i betydelig grad dreid seg om *motsetninger* mellom en norsk og en annen nasjonal identitet (Gullestad 2006). Informantene her beskriver ikke dette som motsetningsfylt. En dobbel identitet blir først motsetningsfylt dersom de unge ikke makter å finne seg til rette i spennet mellom «det norske» og «det utenlandske». Dette er i tråd med tidligere studier som beskriver minoritetsunges forståelse av det å være flere ting på en gang som noe som ikke nødvendigvis er motsetningsfylt (se blant annet Engebrigsten og Fuglerud 2007). Slik sett beskriver våre informanter at organisasjonenes rolle langt på vei er å bidra til en vellykket akkulturasjonsprosess (Berry 1997), hvor balansering mellom kulturell opprettholdelse og deltagelse i majoritetssamfunnet er en forutsetning for integrasjon. En strategi for å få dette til, er å rette fokus mot det potensialet som ligger i det norske utdanningssystemet. Nesten samtlige organisasjoner løfter utdanning fram som en viktig kanal for integrasjon, for å hindre utenforskap og som en vei ut av en marginalisert posisjon.

Organisasjonenes samfunnsrolle og kritiske korrektiv

Denne studien gir et innblikk i et felt hvor mye tyder på at det er innenfor en transnasjonal ramme at solidaritet og mobilisering rundt et interessebasert engasjement kommer til syne (jfr. Andersson et al. 2012). For selv om de flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjonene primært fremstår som kulturbærere, foregår det i ulik grad et diskursivt fokus internt i organisasjonene rundt deres samfunnsrolle som kritiske aktører. Tar man utgangspunkt i teorien om sosial kapital (Putnam 2000), er dannelsen av relasjoner som skaper møteplasser for mennesker med ulike identiteter viktig. I hvilken grad organisasjonene opptrer utadrettet gjennom institusjonell nettverksbygging, vil være en indikasjon på deres samfunnsorientering. Studien viser at organisasjonene i ulik grad arbeider med dette, men paraplyorganisasjonen LNU framstår som særlig viktig. Begrensede nettverksrelasjoner handler for flere om manglende kapasitet, også det begrensede samarbeidet med andre innvandrebaserte organisasjoner.

Å være en interessebærer for en minoritetsgruppe, er en viktig samfunnsrolle. Vi vet fra før at etniske minoriteter er underrepresenterte i sentrale demokratiske institusjoner, både ved lav valgdeltagelse (Bjørklund og Bergh 2013) og som medlemmer i tradisjonelle frivillige organisasjoner (Enjolras og Wollebæk 2010). Det vil være et viktig håndslag dersom disse nasjonale organisasjoner i større grad bygger institusjonelle nettverk og deltar på arenaer hvor man kan ha innflytelse gjennom den korporative kanalen.

Slike institusjonelle bånd bidrar til å utvikle *lenkende sosial kapital* (Woolcock 1998), som betoner betydningen av samspill mellom myndigheter og innvandrersorganisasjoner i forståelsen av sosial kapital (for en drøftelse se Handy & Greenspan 2009; Ødegård et al. 2014)

Studien viser også at flere organisasjoner har i seg et sterkt samfunnsengasjement som kommer til uttrykk gjennom konflikt og korrektiv overfor undertrykkende regimer, religiøse autoriteter og kulturelle normer som begrenser unge menneskers handlingsrom gjennom transnasjonale bånd. Dette perspektivet framstår mer eller mindre usynlig i en norsk offentlighet. For enkelte organisasjoner framstår disse nettverkene som noe sporadiske, for andre er det mer regulære relasjoner og treffpunkter, enten det dreier seg om kontakt med vestlige diasporaorganisasjoner eller med moderorganisasjoner i «hjemlandet». Det er innenfor en slik transnasjonal ramme organisasjonene som politiske-, samfunnsretta og konfliktorienterte aktører særlig kommer til uttrykk – dog på ulikt vis. Studien har vist eksempler på hvordan norske organisasjoner kjemper en kamp for menneskerettigheter for forfulgte grupper i en hjemlandskontekst. Flere av organisasjonene bidrar med støtte til ungdomsorganisasjoner i hjemlandet, både materielt – men også med å bygge demokratisk infrastruktur. Studien har også løftet fram den betydning en hjemlandskontekst har for unge etniske minoriteters politiske engasjement.

Den andre kampen foregår på hjemmebane – i diasporanettverkene i Norge. I denne studien kommer dette til syne i form av en delvis konflikt rundt retten til å være en selvstendig, sekulær ungdomsorganisasjon som ikke lar seg styre av kulturelle eller religiøse praksiser.

Konklusjon og videre forskning

Utgangspunktet for denne studien var å studere hvordan åtte nasjonale flerkulturelle barne- og ungdomsorganisasjoner evner å balansere sine kulturorienterte aktiviteter med å inneha en demokratirettet rolle i samfunnet, beskrevet gjennom regelverk for nasjonal grunnstøtte. Lykkes de i dette? De spørers hvor man retter blikket.

I en tradisjonell forståelse av sivilsamfunnets rolle i demokratiet er det de *instrumentelle* organisasjonene, de med et samfunnsretta siktemål og en agenda utover selve organisasjonen og dens medlemmer, som løftes fram som «demokratiske trimrom». Det er disse, med sine korporative bånd til myndigheter, som anses som viktige i dannelsen av medborgeridentiteter, identiteter som rekker utover organisasjonslivet. Denne studien viser at dette perspektivet er begrensende for å forstå det innvandreorienterte sivilsamfunnet. Innledningsvis løftet vi fram prosessperspektivet, som også inkluderer sosial integrasjon og identitetsdanning som viktige elementer, og hvordan dette kan bidra til å gi nye forståelser av organisasjonenes samfunnsmessige verdi. I dette ligger det at også *ekspresive* organisasjoner, som først og fremst produserer aktiviteter og goder for egne medlemmer, kan

virke mobiliserende for et bredere samfunnsengasjement (se også Goul Andersen 2004; Sivesind og Ødegård 2003; Wollebæk og Selle 2002; Ødegård 2006). I denne studien har vi sett at flerkulturelle organisasjoner i en norsk kontekst framstår som medlemsretta og konsensusorienterte fellesskap – men med et klart samfunnsmandat: Å bidra til at minoritetsnorske barn og unge får styrket sin identitet som både norsk og minoritet, noe informantene er enig i vil bidra til å styrke integrasjonen i storsamfunnet.

Samtidig viser analysene at organisasjonenes identitetsrettede mobilisering gjennom aktiviteter og seminarer, i begrenset grad fører til brobyggende institusjonelle bånd i en norsk kontekst, men likevel er viktig for en gruppebasert interesseartikulering innenfor en transnasjonal ramme. Det er først og fremst innenfor den transnasjonale konteksten at potensialet som samfunnskritisk og politisk aktører hos disse organisasjonene ligger.

På politikfeltet er det grunnlag for å peke på at det ligger klare begrensninger i støtteordningen fra BLD. De økonomiske tilskuddene til de minste organisasjonene er så små at organisasjoner aldri vil kunne skaffe administrative ressurser for å bygge en bærekraftig infrastruktur. Dette vil for så vidt være gjeldende for mange frivillige organisasjoner i Norge. Men dersom man fra myndighetenes side ønsker å bidra i oppbyggingen av nasjonale minoritetsfellesskaper som kan løfte unge stemmer fra underrepresenterte grupper fram i norsk offentlighet, vil et viktig håndslag være å styrke denne typen organisasjoner. I dag finnes det en rekke aktivitetstilbud til unge minoriteter innenfor rammene av trossamfunn. Men organisasjonene i denne studien – som alle er partipolitisk- og religiøst uavhengige – strekker seg utover det å være fritidsaktiviteter. De er også en arena for mektiggjøring av unge nordmenn med flerkulturell familiebakgrunn, både i en nasjonal og transnasjonal kontekst. Dette er fraværende som element i den statlige tilskuddspolitikken. Studien illustrerer hvilke begrensninger som ligger i et regelverk som i liten grad har tatt høyde for at verden strekker seg utover nasjonale grenser når sivilsamfunnet utvides til også å omfatte migrantgrupper til Norge.

Som nevnt er dette et første spadestikk for å utvide forståelsen av framveksten av et flerkulturelt sivilsamfunn i Norge. Dette er et relevant forskningstema framover. Samfunnets etniske, kulturelle og religiøse mangfold øker og sivilsamfunnet endres deretter. I lys av denne studien vil vi løfte fram behov for kunnskap på følgende områder:

Økonomiske rammebetingelser

Studien har avdekket en rekke sårbarhetsfaktorer som vanskeliggjør å opprettholde og drifte organisasjonene på sikt. Et tema for framtidig forskning vil være å se nærmere på hvilke støttetiltak og organiseringsstrukturer som vil være hensiktsmessig for at slike organisasjoner skal ha bærekraft over tid.

Transnasjonale relasjoner og dens betydning

Det er behov for ytterligere kunnskap om de transnasjonale nettverk og relasjoner som flerkulturelle organisasjoner inngår i. Økt forståelse rundt dette vil kunne bidra både til en mer målrettet tilskuddspolitik, samt bidra til en utvidet forståelse av den rollen sivilsamfunn og dets organisasjoner spiller både i en nasjonal og transnasjonal kontekst.

Sekulære organisasjoner som arena for unges makt og innflytelse

Det er behov for mer kunnskap om hvordan ungdomsorganisasjoner virker som arena for mektiggjøring av unge som står i et spenningsforhold mellom normer i majoritetskulturen og begrensede tradisjonelle- eller religiøse praksiser innenfor enkelte minoritetsmiljøer.

Demokratieksport

Flerkulturelle organisasjoners bidrag innenfor det transnasjonale menneskerettighetsarbeid, er et underutforsket tema i en norsk kontekst. Ytterlige studier vil kunne gi grunnlag for å utvide vår forståelse om «den nordiske organisasjonsmodellen» og dens virkeområder når den eksporteres.

Litteratur

- Andersson, M., Jacobsen, C. M., Rogstad, J., & Vestel, V. (2012). *Kritiske hendelser - Nye stemmer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Arnesen, D., & Sivesind, K. H. (2015). Hovedfunn: Organisasjonslandskap i endring. In S. f. f. p. s. o. f. sektor (Ed.).
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2007). *Forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-86.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth in cultural transition: Acculturation, identity and adaptation across national contexts. *Applied Psychology*, 55(3), 303-332.
- Bjørklund, T., & Bergh, J. (2013). *Minoritetsbefolkningens møte med det politiske Norge. Partivalg, valgdeltakelse, representasjon*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Castels, S., & Davidson, A. (2000). *Citizenship and Migration: Globalization and the Politics of Belonging*. New York: Routledge.
- D'Angelo, A. (2015). Migrant Organisations: Embodied community Capital. In L. Ryan, U. Erel, & A. D'Angelo (Eds.), *Migrant Capital. Networks, Identities and Strategies* (pp. 83-101). London: Palgrave Macmillan.
- Egeberg, M., Sætren, H., & Olsen, J. P. (1978). Organisasjonssamfunnet og den segmenterte stat. In J. P. Olsen (Ed.), *Politisk organisering. Organisasjonsteoretiske synspunkt på folketyre og politisk ulikhet* (pp. 257-272). Oslo: Universitetsforlaget.
- Engebrigsten, A., Bakken, A., & Fuglerud, Ø. (2004). Somalisk og tamisk ungdom. In Ø. Fuglerud (Ed.), *Andre bilder av "de andre". Transnasjonale liv i Norge*. Oslo: Pax Forlag.
- Engebrigsten, A., & Fuglerud, Ø. (2007). Ekteskap, slektskap og vennskap. Nettverksanalyse som inntak til kulturelle prosesser. In Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Eds.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Oslo Pax.
- Enjolras, B., & Wollebæk, D. (2010). *Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering*. Rapport 2/2010. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Folkestad, B., Christensen, D. A., Strømsnes, K., & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Norge 1998-2014*. Rapport 4/2015. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Fuglerud, Ø. (2004). Forståelser av tid og rom i den tamilske diasporaen. In Ø. Fuglerud (Ed.), *Andre bilder av "de andre". Transnasjonale liv i Norge* (pp. 92-112). Oslo: Pax Forlag.
- Goul Andersen, J. (2004). *Et ganske levende demokrati*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Gulbrandsen, T., & Ødegård, G. (2011). *Frivillige organisasjoner i en ny tid. Utfordringer og endringsprosesser*. Rapport 1/2011. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Gullestad, M. (2006). *Plausible Prejudice. Everyday experiences and social images of nation, culture and race*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Hagelund, A., & Loga, J. (2009). *Frivillighet, innvandring, integrasjon*. Rapport 1/2009. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Handy, F., & Greenspan, I. (2009). Immigrant Volunteering: a Stepping Stone to Integration? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(6), 956-982.
- Kim, Y., & Amnå, E. (2015). Civic engagement among migrant youths in Sweden: do parental norms or immigration generation matter? In M. Barrett & B. Zani (Eds.), *Political and civic engagement. Multidisciplinary perspectives*.
- Koopmans, R. (2004). Migrant mobilisation and political opportunities: variation among German cities and a comparison with the United Kingdom and the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(3), 449-470.
- Larsen, H. (2007). *Political integration of immigrant women. The role of voluntary organisations in social capital formation and political involvement*. (Master), Høyskolen i Oslo, Oslo.
- Lidén, H. (2001). Innvanderorganisasjoner - integrering eller marginalisering? In L. S. Henriksen & B. Ibsen (Eds.), *Frivillighedens udfordringer - nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Lorentzen, H. (2004). *Fellesskapets fundament: sivilsamfunnet og individualismen*. Oslo: Pax.
- Melve, J. (Ed.) (2003). *Innvandrerorganisasjoner i Norge*. København: Nordiska Ministerråd.
- Minkoff, D. C. (1999). Bending with the Wind: Strategic Change and Adaptation by Women's and Racial Minority Organization. *American Journal of Sociology*, 104(6), 1666-1703.
- Minkoff, D. C. (2002). The Emergence of Hybrid Organizational Forms: Combining Identity-Based Service Provision and Political Action. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 31(3), 377-401.
- Nannestad, P., Svendsen, G. L. H., & Svendsen, G. T. (2008). Bridge Over Troubled Water? Migration and Social Capital. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 607-631.
- Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the internet worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- NOU (2011:14): *Bedre integrering. Mål, strategier, tiltak*. Oslo: Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet.
- Nødland, S. I. (2006) *Minoritetsdeltakelse og minoritetsorganisering*. NOU 2006:13, Fritid med mening — Statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner Barne- og likestillingsdepartementet, Oslo.
- Odmalm, P. (2004). Civil Society, Migrant Organisations and Political Parties: Theoretical Linkages and Applications to the Swedish Context. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(3), 471-489.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Predelli, L., N., (2006) *Innvandrerorganisasjoner i Norge. Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*. NIBR-rapport 2006:14. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

- Rogstad, J. (2002). Minoritetseliten og majoritetsarenaer. In G. Brochmann, T. Borchgrevink, & J. Rogstad (Eds.), *Sand i maskineriet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Rogstad, J. (2007). *Demokratisk fellesskap. Politisk inkludering og etnisk mobilisering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ryan, L., Erel, U., & D'Angelo, A. (2015). Introduction: Understanding "Migrant Capital". I: L. Ryan, U. Erel, & A. D'Angelo (Eds.), *Migrant Capital. Networks, Identities and Strategies* (pp. 3-17). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Schrover, M., & Vermeulen, F. (2005). Immigrant Organisations. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 3(5), 823-832.
- Selle, P., & Strømsnes, K. (1997). Medlemskap og demokrati. Må vi ta passivt medlemskap på alvor? *Politica*(1), 31-48.
- Sivesind, K. H., & Ødegård, G. (2003). Makt i de frivillige hender: skaper frivillige ungdomsorganisasjoner engasjerte samfunnsborgere? In F. Engelstad & G. Ødegård (Eds.), *Ungdom, makt og mening* (pp. 121-158). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- SOU. (1999:12). *Civilsamhället som demokratins arena*. Retrieved from Stockholm:
- Tarrow, S. (1994). *Power in Movement. Social Movement, Collective Action and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tilly, C. (1978). *From mobilization to revolution*. New York: Random House.
- Vassenden, K. (1997). *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.
- Wollebæk, D., Fladmo, A., & Sætrang, S. (2015). *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst*. Retrieved from Oslo:
- Wollebæk, D., & Selle, P. (2002). *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i omforming*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wollebæk, D., Selle, P., & Lorentzen, H. (2000). *Frivillig innsats*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, 27(2), 151-208.
- Ødegård, G. (2006). Ungdom og demokrati i NOU 2006:13. *Fritid med mening. Statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K., & Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Astrakt Forlag.
- Ødegård, G., Steen-Johnsen, K., & Ravneberg, B. (2012). Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner. barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid. I: B. Enjolras, K. Steen-Johnsen, & G. Ødegård (red). *Deltagelse i frivillige organisasjoner. Forutsetninger og effekter*. Rapport 4/2012. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Østerud, Ø., Selle, P., & Engelstad, F. (2003). *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ålund, A., & Schierup, C.-U. (1991). *Paradoxes of Multiculturalism. Essays on Swedish society*. Aldershot: Avebury.

Nye organiseringsformer i ei globalisert tid - Ein samlande konklusjon

I denne rapporten har vi tatt empirisk utgangspunkt i to case: grasrotinitiativet Bærekraftige Liv i Bergen, og åtte nasjonale organisasjonar for barn og unge med fleirkulturell bakgrunn. Eit felles forskingsformål har vore å identifisere korleis nye utviklings- og endringstrekk i det norske samfunn påverkar sivilsamfunnet gjennom etablering av nye fellesskap med nye former for organiseringsstruktur og samfunnsrolle. Gjennom casestudiane har vi slik sett hatt som mål å utvide forståinga av kva frivillige organisasjonar *er* og kva *funksjonar* dei har i vår tid, både for den enkelte og for samfunnet. Vi har ynskt å illustrere, på bakgrunn av to svært ulike case, korleis nye fellesskap utfordrar vår tradisjonelle forståing av frivillige organisasjonar sine funksjonar og samfunnsroller, organiseringsform, drift og aktivitetar.

På sett og vis er våre case etablert på bakgrunn av store og globale samfunnsgjennomgripande endringstrekk. «Bærekraftig liv» er etablert som eit resultat av klimaendringar og ynskje om berekraftig lokalsamfunn. Dei fleirkulturelle organisasjonane er etablert som resultat av migrasjon og ynske om å gje barn og unge som deler ein felles identitet, arena for læring, tilknytning og samfunnsdeltaking.

Dei to studiane gjev dømer på korleis einskilte organisasjonar i dag kan fyller fleire roller og sivilsamfunnsfunksjonar samtidig – både politiske, sosiale og økonomiske. Studiane syner at det i sivilsamfunnet i Noreg stadig veks fram organisasjonar som grip tak i nye samfunnsutfordringar og som formidlar og stimulerer til nytt engasjement og nye organiseringsformer. Casa illustrerer korleis både det norske samfunnet generelt, og sivilsamfunnet spesielt, er påverka og inspirert av internasjonale og globale trendar og føringar. Slike føringar kan stimulere til lokalt og nasjonalt engasjement samtidig som lokalt og nasjonalt engasjement må sjåast i ein global

samanheng. Dette er prosessar som har i seg eit potensiale til å utfordre den korporative kanalen som arena for borgarens makt og innflytelse. Dei frivillige organisasjonane sitt svekka engasjement gjennom det etablerte politiske systemet har gjerne blitt forstått som ei avpolitisering av sivilsamfunnet. Våre case gjev ein alternativ inngang. Dei er langt frå apolitiske, og eit sentralt fellestrekk er at kvardagslivets erfaringsrammer – begge med eit globalt bakteppe – formar nye politiske identitetar, dannande for kollektive verdi- og handlingsmønstre. Motkrafta kjem i liten grad til syne innanfor dei etablerte kanalar, og Bærekraftige Liv har vist korleis dei gjennom sine koplingar både til stat, kommune og marknad har skapt nye vegar til politikk, styring og samfunnsutvikling både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Når eit av slagorda er «Frå protest til fest» fortel det oss noko om ein motstand med nye verkemiddel og andre vegar til politisk påverknad. Studien av dei fleirkulturelle organisasjonane illustrerer derimot korleis medlemmane som berarar av forteljingar om å vere forfulgte folkegrupper, presenterer eit interessebasert engasjement basert på kulturell identitet. Dette kjem ikkje til uttrykk i ein nasjonal politisk kontekst. For desse organisasjonane blir kulturuttrykk ei politisk handling med kraftfullt potensiale for konflikt og samfunnsretta engasjement, men innanfor ei tradisjonell sivilsamfunnsramme blir det forstått som aktivitetar knytt til ein konsensusorientert medlemservice. Også her skaper kvardagslivets erfaringsrammer grunnlaget for motstand og mobilisering – ein motstand som blir synleg fyrst når den blir ramma inn i ein transnasjonal kontekst.

Ved å følge framveksten av både eit nytt engasjement og nye organisasjonar kan vi studere i kva grad dei følgjer etablerte organisasjonsstrukturar eller utviklar nye organisasjonsformer gjennom institusjonaliseringsprosessar. Er formalisering og hierarkisering ein uungåeleg prosess i utvikling av ein sivilsamfunnsorganisasjon, eller utviklar det seg nye organisasjonsstrukturar?

Som teoretisk bakteppe for begge studiane har vi valt å legge til grunn ei tradisjonell forståing av frivillige organisasjonar sin struktur og rolle i det norske og nordiske samfunnet. Ettersom begge studiane snakkar til ei slik forståing, har det vore mogeleg å kontrastere det *nye* med det *gamle* – og studere i kva grad nye strukturar låner organiseringsmodellar frå både nye og frå etablerte former. Vi ser framveksten av hybride organisasjonar som representerer både kontinuitet og endring. Våre case opptreer refleksivt, ein eigenskap som i litteraturen blir sett på som positivt, då den aukar organisasjonane sin endringskompetanse. Slik kompetanse gjer det enklare å handtere kontekstuell usikkerheit og periodevise endringar.

Oppsummert uttrykkjer dei to casestudiane rapporten bygger på hovudtrends i dagens sivilsamfunn med ein auka kompleksitet og hybridisering av organisasjonslandskapet. Nye og gamle former eksisterer side om side. Hierarkiske og formelle organisasjonsformer består der dei er

føremålstenelege, for eksempel ved tilpassing til økonomiske rammevilkår som staten set, mens nye uformelle og meir nettverksbaserte organisasjonar kan tilpasse seg nye vilkår og potensial for engasjement blant befolkninga. Internt kan organisasjonar også kombinere og skilje det uformelle, identitets- og kulturbaserte frivillige engasjementet frå den formelle organisasjonsdrifta. Eksempla her har vist at det kombinerast organisasjonsformer der logikken er henta både frå marknaden, frå sivilsamfunnet og frå den offentlige sfæren gjennom sosialt entreprenørskap. Vi kan også sjå døme på ei todeling av organisasjonssamfunnet med eit separert lokalt og nasjonalt engasjement. Samtidig ser vi ei re-kopling av desse nivå gjennom nytt engasjement – samstundes som vi kjem på sporet av ei ny kopling mellom nasjonalt og eit transnasjonalt nivå. Slik sett gir studien eksempel på nye fellesskap og nye kollektive handlingsformer i ei globalisert tid.

Appendiks

Fylkesbaserte og lokale innvandreroorganisasjoner som mottok tilskudd fra IMDi.

Tabell 1. Antall innvandreroorganisasjoner som ble tildelt driftstilskudd, post 271 i Statsbudsjettet, 2014, innenfor hvert fylke.

Fylke	Ant org.
Østfold	22
Akershus	26
Oslo	23
Hedmark	4
Oppland	1
Buskerud	21
Vestfold	14
Telemark	9
Aust Agder	2
Vest Agder	10
Rogaland	23
Hordaland	21
Møre og Romsdal	7
Sogn og Fjordane	4
Nord Trøndelag	5
Sør Trøndelag	5
Nordland	6
Troms	10
Finmark	0
Sum	213

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Rapport 2016:2

<p><i>Forfatter/Author</i> Ivar Eimhjellen og Guro Ødegård</p>
<p><i>Tittel/Title</i> Klima og migrasjon. Sivilsamfunnsorganisering i en ny tid.</p>
<p><i>Samandrag</i> Utgangspunktet for denne rapporten har vore å identifisere korleis nye utviklings- og endringstrekk i det norske samfunn påverkar sivilsamfunnet gjennom etablering av nye fellesskap med nye former for organiseringsstruktur og samfunnsrolle.</p> <p>Rapporten er basert på to casestudier som illustrerer nye organisasjonsformer som har fått fotfeste i det norske sivilsamfunnet. Den fyrste casestudien er av grasrotinitiativet Bærekraftige Liv i Bergen, og den andre er ein studie som inkluderer åtte nasjonale organisasjonar for barn og unge med fleirkulturell bakgrunn. Det er to svært ulike caser, men som har det til felles at dei svarer på globale utfordringar som strekk seg utover nasjonalstatens rammer, nemleg klima og migrasjon.</p> <p>Dei to studiane gjev dømer på korleis einskilde organisasjonar i dag kan fylle fleire roller og sivilsamfunnsfunksjonar samtidig – både politisk, sosialt og økonomisk. Studiane syner at det i sivilsamfunnet i Noreg stadig veks fram organisasjonar som grip tak i aktuelle samfunnsutfordringar og som formidlar og stimulerer til engasjement og nye organiseringsformer. Casa illustrerer korleis både det norske samfunnet generelt- og sivilsamfunnet spesielt- er påverka og inspirert av internasjonale og globale trendar og føringar. Slike føringar kan stimulere til lokalt og nasjonalt engasjement som må sjåast i ein global samanheng.</p>
<p><i>Emneord</i> Nye organisasjonar, Klima, Migrasjon, Frivillig/Politisk/Kulturell/Identitetsbasert organisering, Sosialt entreprenørskap</p>
<p><i>Abstract</i> This report has sought to identify how new developments and changes in the Norwegian society in general is affecting the civil society through the establishment of new forms of communities, new forms of organizational structures and new societal roles.</p> <p>The report is based on two case-studies illustrating new forms of organizing that have gained foothold in the Norwegian civil society. The first case-study is on the grass-roots initiative Transition in Bergen, Norway, and the other study is on eight national organizations for children and youths with a multicultural background. These are two very different cases, but both illustrate reactions to global challenges stretching beyond the frames of the nation-state; climate and migration.</p>

The two studies exemplify how organizations today can fill different societal roles and civil society functions at the same time, political, social and economic. The case-studies show that there are still being established new civil society organizations reacting to societal challenges, promoting and stimulating engagement and new forms of organizing. The cases illustrate how both the Norwegian society in general- and the civil society especially- is affected and inspired by international and global trends. Such trends may stimulate both local and national engagement, at the same time as this engagement must be seen in a global context.

Index terms

New organizations, Climate, Migration, Voluntary/Political/Cultural/Identitybased organizing, Social Entrepreneurship

Utgangspunktet for denne rapporten har vore å identifisere korleis nye utviklings- og endringstrekk i det norske samfunn påverkar sivilsamfunnet gjennom etablering av nye fellesskap med nye former for organiseringsstruktur og samfunnsrolle.

Rapporten er basert på to casestudier som illustrerer nye organisasjonsformer som har fått fotfeste i det norske sivilsamfunnet. Den fyrste casestudien er av grasrotinitiativet Bærekraftige Liv i Bergen, og den andre er ein studie som inkluderer åtte nasjonale organisasjonar for barn og unge med fleirkulturell bakgrunn. Det er to svært ulike caser, men som har det til felles at dei svarer på globale utfordringar som strekk seg utover nasjonalstatens rammer, nemleg klima og migrasjon.

Dei to studiane gjev dømer på korleis einskilte organisasjonar i dag kan fylle fleire roller og sivilsamfunnsfunksjonar samtidig – både politisk, sosialt og økonomisk. Studiane syner at det i sivilsamfunnet i Noreg stadig veks fram organisasjonar som grip tak i aktuelle samfunnsutfordringar og som formidlar og stimulerer til engasjement og nye organiseringsformer. Casa illustrerer korleis både det norske samfunnet generelt- og sivilsamfunnet spesielt- er påverka og inspirert av internasjonale og globale trendar og føringar. Slike føringar kan stimulere til lokalt og nasjonalt engasjement som må sjåast i ein global samanheng.

ISBN (Online): 978-82-7763-500-2
ISSN (Online): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo
TIF 23 08 61 00

www.sivilsamfunn.no